

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**GELİŞİMSEL OLARAK MÜLKİYET
AKTARIMI VE BİLİŞSEL-DUYGUSAL
BECERİLERİN İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Eda ŞEN

Doç. Dr. Fatma Cansu Pala Dedeoğlu

İzmir
2025

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**GELİŞİMSEL OLARAK MÜLKİYET AKTARIMI
VE BİLİŞSEL-DUYGUSAL BECERİLERİN
İLİŞKİSİ**

Eda ŞEN

Doç. Dr. Fatma Cansu Pala Dedeoğlu

Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

İzmir

2025

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne sunduğum “*Gelişimsel Olarak Mülkiyet Aktarımı ve Bilişsel-Duygusal Becerilerin İlişkisi*” adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları kaynakçada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Eda Şen

Önsöz

Yüksek lisans tez konumu belirlemek, çoğu yüksek lisans öğrencisi gibi benim için de zorlayıcı bir süreç oldu. Çalışmak istediğim konuyla ilgili planlar yaparken; kendimi çok farklı bir konuda tez konusu hazırlarken ve o konuya ısınmaya çalışırken buldum. Süreç hem danışmanım Cansu Hoca'mın hem de benim "Mülkiyet" çalışırsak daha mutlu olacağımızı anlamamızla devam etti. Bu noktada, Cansu Hoca'mın o dönem doktora öğrencisi olan Zeynep Şen Hastaoğlu'nun mülkiyet konusunu detaylı bir şekilde ele alıyor oluşunun da büyük katkısı oldu. Sonrasında, alanyazında önemli bir açık olarak gördüğümüz ve ikimizi de heyecanlandıran "Mülkiyet aktarım süreçlerinde duyguların nasıl bir rolü olabilir?" sorusunu sorarak bu tezin uzun yolculuğuna başladık. Lisansüstü eğitimime başlamaya karar verdiğim, başladığım ve sürdürdüğüm her anda bunun benim için ne kadar doğru ve hayatıma yön veren bir adım olduğunu kendime hatırlatmaya çalıştım. Kendimi ve sınırlarımı tekrar tekrar keşfettiğim bu zorlu ama güzel yolu, sevgili danışmanım Doç. Dr. Fatma Cansu Pala Dedeoğlu ile tamamlamış olmaktan mutluluk ve şükran duyuyorum. Erken çocukluk döneminde duygusal ipuçlarının mülkiyet aktarım atıfları üzerindeki etkisini incelediğim bu tez çalışmasının alana kayda değer katkılar sunmasını umuyorum. Tez konumdan ve bu sürecin her aşamasından edindiğim paha biçilemez bilgilerin hayatım boyunca benimle olmasını diliyorum.

İzmir,

Temmuz 2025

Eda ŞEN

Özet

Mülkiyet kavramı, bir nesnenin kime ait olduğunu belirlemeye yönelik ve erken çocukluk döneminde gelişmeye başlayan önemli bir sosyal-bilişsel beceridir. Bu kavramın temel yönlerinden biri, bir nesnenin ilk sahibinden başka bir kişiye aktarılabilmesidir. Mülkiyet aktarımları *çalma*, *verme*, *kaybetme* ve *bırakma* şeklinde dört farklı şekilde gerçekleşir. Aktarıma konu olan nesnelere çoğu zaman duygusal bir anlam da taşır. Özellikle hediyeleşme ya da kaybetme gibi durumlar, çocukların günlük yaşamında güçlü duygusal izler bırakabilir. Erken çocuklukta bu tür mülkiyet değişimlerinin nasıl anlaşıldığı, çocukların bilişsel, ahlaki ve duygusal gelişimleriyle yakından ilişkilidir. Aştırmalar, üç yaşındaki çocukların *çalma* gibi durumlarda doğru mülkiyet aktarım atfı yapabildiğini; ancak *verme* gibi daha karmaşık durumlarda yaşa bağlı gelişimsel farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Vazgeçme ve kaybetme gibi aktarım türlerinin belirsizliği çocuğun mülkiyet aktarım atıflarını performanslarını önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Bu tez çalışmasının amacı erken çocukluk döneminde, aktarım senaryolarına eklenen üzüntü ve mutluluk gibi duygusal ipuçlarının mülkiyet aktarım atıfları üzerindeki etkisi gelişimsel olarak incelemektir. Ek olarak çocukların mülkiyet aktarımları atıflarındaki gelişimsel farklar incelenmek istenmiştir. Bu amaçla araştırmada mülkiyet aktarım görevleri duygusal ipucu içeren ve nötr olacak şekilde ayrı senaryolarda sunulmuştur. Araştırmanın örneklemini İstanbul'da ikamet eden 3, 4 ve 5 yaşındaki ($Ort_{ay} = 55$, $SS = 11.25$) arasında 135 çocuktan oluşmaktadır. Çalışma kapsamında katılımcılara Mülkiyet Aktarım Ölçümü, Duygu Kavrama Testi, Türkçe Alıcı Kelime Testi uygulanmıştır. Verilerin analizi için betimsel istatistikler, Ki-Kare testi, McNemar testi, kovaryans analizi (ANCOVA), Spearman's rho korelasyon analizi ve Lojistik Regresyon analizi yürütülmüştür. Çocukların duygu kavrama becerisi arasındaki yaş farkı dil ve cinsiyet kontrol edilerek incelendiğinde 3 ile 5 yaş ve 3 ile 4 yaş arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bulgular *çalma* aktarımlarında anlamlı yaş farkı olmadığını göstermiştir. Duygusal ipucu içeren *verme* aktarımında anlamlı yaş farkı yokken nötr *verme* aktarımında 3 ile 5 yaş grubunda anlamlı yaş farkı vardır. Nötr *kaybetme* aktarımında anlamlı yaş farkı yokken duygusal *kaybetme* aktarımında 3 ile 4 yaş ve 3 ile 5 yaş grupları arasında anlamlı fark vardır. Nötr *bırakma* aktarımlarında anlamlı 3 ile 5 yaş arasında marjinal düzeyde yaş farkı varken duygusal *bırakma* aktarımında 3 yaş grubunun 4 ve 5 yaş

gruplarından anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunmuştur. Çocukların nötr ve duygu içeren aktarım türlerindeki başarı karşılaştırmaları ise çalma aktarımında 3 yaşta nötr ve duygu içeren aktarım performansları arasında anlamlı fark olmadığını, 4 ve 5 yaşta ise anlamlı fark olduğunu göstermiştir. Verme aktarımında 3 yaş grubunda da anlamlı farklılık gözlenmemiş; kaybetme ve bırakma aktarımlarında tüm yaş gruplarında da anlamlı farklılık görölmüştür. Bu duygusal ipuçlarının özellikle kaybetme ve bırakma aktarımlarında etkili olduğunu göstermiştir. Dil becerisindeki yaş farklılıklarını incelenmek üzere duygu kavrama becerisi ve cinsiyetin etkisi kontrol edildiğinde tüm yaş grupları arasında anlamlı fark olduğu görölmüştür. Aktarım türleri üzerinde duygu kavrama, dil becerisi, yaş ve cinsiyetin etkisi incelendiğinde duygu içeren çalma, kaybetme ve bırakma aktarımlarında anlamlı düzeyde yaşın etkisi olduğu görölmüştür. Nötr aktarım türlerinde ise verme ve bırakma aktarımlarında yaşın anlamlı etkisi varken; kaybetme aktarımında dil becerisinin anlamlı etkisi olduğu görölmüştür.

Anahtar Kelimeler: mülkiyet, mülkiyet aktarımı, duygu kavrama, erken çocukluk dönemi

Abstract

The ownership is a critical social-cognitive skill that develops in early childhood and determines whom an object belongs. One of the fundamental aspect is that ownership can be transferred from an initial owner to another individual. Ownership transfers can occur in four distinct forms: *stealing*, *giving*, *losing*, and *abandoning*. The objects often carry emotional significance in such transfers. The situations such as gift-giving or losing an object can leave strong emotional impressions in a child's daily life. How children in early childhood understand these types of ownership changes is closely linked to their cognitive, moral, and emotional development. The previous research has shown that while three-year-old children can correctly attribute ownership in cases like stealing, more complex scenarios such as giving reveal developmental differences based on age. The ambiguity of transfer types such as abandoning and losing can affect children's performance in ownership transfer attributions. The aim of this thesis is to examine the effect of emotional cues on ownership transfer attributions in early childhood from a developmental perspective. Thus, the ownership transfer tasks in the study were presented in separate scenarios containing either emotional cues or neutral cues. The sample consisted of 135 children aged 3, 4, and 5 ($M = 55$ months, $SD = 11.25$) residing in Istanbul. participants were administered the Ownership Transfer Task, the Test of Emotion Comprehension (TEC), and the Turkish Receptive Vocabulary Test. Data analysis involved descriptive statistics, Chi-square tests, McNemar tests, analysis of covariance (ANCOVA), Spearman's rho correlation analysis, and logistic regression analysis. When age differences in children's emotion comprehension skills were examined while controlling for language ability and gender, significant differences were found between the 3- and 5-year-olds and between the 3- and 4-year-olds. The findings revealed no significant age differences in stealing transfers. There was no significant age difference emerged in the emotional cue giving transfer but, a significant difference was observed between the 3- and 5-year-olds in the neutral giving transfer. In the neutral losing transfer, no significant age differences were found, whereas in the emotional losing transfer, significant differences were found between the 3- and 4-year-olds and between the 3- and 5-year-olds. In neutral abandoning transfers, a marginally significant age difference was found between the

3- and 5-year-olds, whereas in emotional abandoning transfers, significant differences were observed between the 3- and 4-year-olds and between the 3- and 5-year-olds. Comparisons of children's performance across neutral and emotional cue transfer types showed that, in stealing transfers, there was no significant difference between neutral and emotional cue conditions at age 3, but significant differences emerged at ages 4 and 5. In giving transfers, no significant differences were observed across the three age groups; however, in both losing and abandoning transfers, significant differences were found in all age groups, indicating that emotional cues were particularly influential in these types of transfers. When age differences in language ability were examined while controlling for emotion comprehension and gender, significant differences were found across all age groups. Analyses of the effects of emotion comprehension, language ability, age, and gender on the different transfer types showed that age had a significant effect on emotional stealing, losing, and abandoning transfers. For neutral transfer types, age had a significant effect on giving and abandoning transfers, whereas language ability had a significant effect on losing transfers. The findings are discussed in light of the existing literature.

Keywords: ownership, ownership transfers, emotion comprehension

İçindekiler

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	III
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER	IX
TABLOLAR LİSTESİ	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ	XIII
GRAFİKLER LİSTESİ	XIV
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XV
GİRİŞ	1
1. LİTERATÜR TARAMASI VE KURAMSAL ÇERÇEVE	3
1.1. Mülkiyet Gelişimi	4
1.2. Mülkiyet Aktarım Türleri	7
1.2.1. Çalma.....	10
1.2.2. Verme.....	12
1.2.3. Kaybetme	15
1.2.4. Bırakma	16
1.3. Mülkiyet Aktarımını Anlamada Duygular İpucu Olabilir mi?	19
1.4. Erken Çocuklukta Duygusal İfadeleri Tanıma	23
1.5 Mülkiyet Aktarımı ve Dil Becerisi	30
1.6. Araştırmanın Amacı ve Hipotezler.....	31
1.6.1. Araştırmanın Amacı	31
1.6.2. Hipotezler	31
1.6.3. Araştırma Sorusu.....	32
YÖNTEM	33
2.1. KATILIMCILAR	33
2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	33
2.2.1. Mülkiyet Aktarım Ölçümü.....	33
2.2.2. Duygu Kavrama Testi	35
2.2.3. TİFALDİ Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Kelime Testi	35
2.2.4. Demografik Bilgi Formu	36
2.3. İŞLEM.....	36
2.4. VERİLERİN ANALİZİ	37
2.5. KAYIP VERİ DURUMU VE VERİ TEMİZLEME SÜRECİ.....	38
BULGULAR.....	39
3.1. BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKLER	39
3.2. YAŞA GÖRE MÜLKİYET AKTARIM PERFORMANSLARI.....	41
3.3. MÜLKİYET AKTARIM TÜRLERİNİN HER BİRİNİN GRUP İÇİ	
KARŞILAŞTIRMASI.....	46
3.4. DUYGU KAVRAMA BECERİSİNİN GELİŞİMSEL OLARAK İNCELENMESİ.....	49
3.5. DİL BECERİSİNİN GELİŞİMSEL OLARAK İNCELENMESİ.....	50
3.6. MÜLKİYET AKTARIM TÜRLERİNE İLİŞKİN KORELASYONLAR.....	50

3.7. MÜLKİYET AKTARIMLARI ÜZERİNDE DUYGU KAVRAMA BECERİSİ, DİL, YAŞ VE CİNSİYETİN ETKİSİ	53
3.8. ÇOCUKLARIN MÜLKİYET AKTARIMI GEREKÇELERİ	57
TARTIŞMA	58
4.1. ÇOCUKLARIN DUYGU İÇEREN VE NÖTR MÜLKİYET AKTARIM TÜRLERİNDEKİ GELİŞİMSEL ÖRÜNTÜSÜ.....	58
4.1.1. Çalma Aktarımı.....	59
4.1.2. Verme Aktarımı.....	60
4.1.3. Kaybetme Aktarımı.....	61
4.1.4. Bırakma Aktarımı	62
4.2. ÇOCUKLARIN DUYGU İÇEREN VE NÖTR KOŞULLARDA MÜLKİYET AKTARIM ATIFLARI ARASINDAKİ FARKLAR.....	63
4.2.1. Çalma Aktarımı.....	64
4.2.2. Verme Aktarımı.....	65
4.2.3. Kaybetme Aktarımı.....	67
4.2.4. Bırakma Aktarımı	69
4.3. DUYGU KAVRAMA BECERİSİNİN GELİŞİMSEL OLARAK İNCELENMESİ.....	70
4.4. DİL BECERİSİNİN GELİŞİMSEL OLARAK İNCELENMESİ	71
4.5. DEĞİŞKENLERİN KORELASYON İLİŞKİLERİ.....	72
4.6. MÜLKİYET AKTARIMLARI ÜZERİNDE DUYGU KAVRAMA BECERİSİ, DİL, YAŞ VE CİNSİYETİN ETKİSİ	74
4.6.1. Çalma Aktarımı.....	74
4.6.2. Verme Aktarımı.....	76
4.6.3. Kaybetme Aktarımı.....	77
4.6.4. Bırakma Aktarımı	78
4.7. MÜLKİYET AKTARIMI GEREKÇELERİ	79
4.8. ARAŞTIRMADA KULLANILAN VİDEO GÖRSELLER.....	81
4.9. SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER	82
SONUÇ.....	84
KAYNAKÇA.....	85
EKLER	95

Tablolar Listesi

Tablo 1. Mülkiyet Kavramının Gelişimi

Tablo 2 Aktarım Türlerine İlişkin Bilgiler

Tablo 3 Mülkiyet Anlayışının Gelişimine Yönelik bir Doktora Tezi Çalışmasının Bulgularının Özeti (Şen Hastaoğlu, 2024)

Tablo 4 Mülkiyet Anlayışının Gelişimine Yönelik bir Çalışmanın Bulgularının Özeti

Tablo 5. Duygu Kavrama, Dil ve Mülkiyet Aktarımlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Tablo 6. Çocukların Nötr Çalma Aktarımı Görev Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

Tablo 7. Çocukların Duygu İçeren Çalma Aktarımı Görev Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

Tablo 8. Çocukların Nötr Verme Aktarımı Görev Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

Tablo 9. Çocukların Duygu İçeren Verme Aktarımı Görev Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

Tablo 10. Çocukların Nötr Kaybetme Aktarımı Görev Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

Tablo 11. Çocukların Duygu İçeren Kaybetme Aktarımı Görev Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

Tablo 12. Çocukların Nötr Bırakma Aktarımı Görev Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

Tablo 13. Çocukların Duygu İçeren Bırakma Aktarımı Görev Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

Tablo 14. Nötr ve Duygu İçeren Mülkiyet Aktarım Türleri Arasındaki Farklar

Tablo 15. Mülkiyet Aktarım Türleri Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo 16. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin Duygu İçeren Çalma Aktarımı Üzerindeki Etkisi

Tablo 17. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin Nötr Çalma Aktarımı Üzerindeki Etkisi

Tablo 18. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin Duygu İçeren Verme Aktarımı Üzerindeki Etkisi

Tablo 19. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin Nötr Verme Aktarımı Üzerindeki Etkisi

Tablo 20. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin Duygu İçeren Kaybetme Aktarımı Üzerindeki Etkisi

Tablo 21. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin Nötr Kaybetme Aktarımı Üzerindeki Etkisi

Tablo 22. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin Duygu İçeren Bırakma Aktarımı Üzerindeki Etkisi

Tablo 23. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin Nötr Bırakma Aktarımı Üzerindeki Etkisi

Şekiller Listesi

Figür 1. Aktarım Türleri Matrisi

Grafikler Listesi

Grafik 1 Yaşlara Göre Nötr ve Duygu İçeren Mülkiyet Aktarım Doğru Sayıları

Kısaltmalar Listesi

Bkz.: Bakınız

DKT: Duygu Kavrama Testi

Ed.: Editör

Ort.: Ortalama

Vd.: Ve diğeri

GİRİŞ

Mülkiyet birey ve nesne arasında kurulan sahiplik ilişkisini bilişsel düzeyde temsil eden bir kavrayıştır (Blake ve Harris, 2011). Erken çocukluk döneminden itibaren gelişmeye başlayan ve yaşla birlikte değişen bu kavram, gelişim psikolojisi açısından bilişsel, duygusal ve sosyal bir beceri olarak ele alınmalıdır (Blake ve Harris, 2011). İnsan ve nesne arasında kurulan ilişkiye dayanan mülkiyet soyut bir kavramdır çünkü bu ilişki zihinsel temsillere dayanmaktadır. *Zihinsel temsiller*, sahip olunan nesnenin temsilini, bireyin sahip olma düşüncesini ve sosyal çevrenin bu mülkiyeti kabullenmesini içermektedir. Sahip olunan nesne somut bir nesne olabildiği gibi soyut olarak bir fikir, düşünce üzerine de mülkiyet ilişkisi kurulabilir ve nesne ile fiziksel olarak aynı ortamda olunmasına gerek yoktur. İnsanlar arasındaki pek çok etkileşim, nesnelerin kime ait olduğuna dair açık ya da örtük bir anlayışa dayanır. Bu nedenle mülkiyetin anlaşılması, yalnızca yetişkinler için değil; çocuklar için de sosyal hayata katılımın temel bir parçasıdır. Nitekim küçük çocuklar arasındaki akran ilişkilerinde yaşanan çatışmaların önemli bir kısmı, mülkiyetle ilgili anlaşmazlıklardan kaynaklanmaktadır (Hay ve Ross, 1982; akt. Blake ve Harris, 2009).

Araştırmalar çocukların mülkiyet kavramını anlamaya erken yaşlarda başladıklarını ortaya koymaktadır (örn. Eisenberg-Berg vd., 1981; Fasig, 2000; Ross, 2013). İki yaşındaki çocuklar, nesnelere sahiplerine göre ayırt edebilmekte; mülkiyet bildiren zamirleri ve ifadeleri kullanabilmekte ve başkalarına ait nesnelere tanıyabilmektedir (Tomasello, 1998; Fasig, 2000). Bununla birlikte, mülkiyetin yalnızca sahiplik ilişkilerini tanımakla sınırlı olmayan daha karmaşık yönleri de vardır. Bu yönlerden biri, mülkiyetin zaman içinde bir kişiden diğerine geçebilmesi yani mülkiyet aktarımıdır. Çocukların, bir nesnenin başkasına hediye edilmesi veya satın alınması gibi meşru yollarla mülkiyetinin değişebileceğini ve çalınma gibi meşru olmayan yollarla el değiştirmesinin ise mülkiyet üzerinde etkisi olmadığını anlamaları gerekir. Çocukların mülkiyet aktarımını anlama becerisi; aktarımın sonucunu değerlendiren sosyal normları kavrama ve bilişsel ve duygusal gelişimleriyle yakından ilişkilidir (Pala vd., 2021).

Mülkiyet aktarımları çalma, kaybetme, verme ve bırakma gibi yollarla gerçekleşir. Li ve arkadaşları (2018), çocukların mülkiyet aktarımı anlayışını bu dört temel aktarım türü üzerinden incelemek için bu türleri ahlaki değerlendirme ve tarafların niyetlerinin belirginliği açısından karşılaştırmaya uygun bulmuştur. Bu aktarım türleri, çocukların mülkiyeti nasıl anladığına ve nesne ile kurulan ilişkilerin doğasına dair farklı ipuçları sunar. Erken çocukluk döneminde çocuklar günlük yaşamlarında çeşitli bağlamlarda çalma, kaybetme, verme ve bırakma aktarım türlerini sıkça deneyimler. Örneğin, çocuklar sahibi olan bir nesneyi izinsiz alabilir, birbirleriyle nesne alışverişinde bulunur, sahipsiz gördükleri bir nesneyi sahiplenebilir ve tüm bu durumlara şahit olurlar.

Çalma, sahibin rızası olmadan yapılan ve mülkiyeti geçersiz kılan gayrimeşru bir aktarım türü olarak, çocuklar tarafından 3 yaş civarında doğru şekilde değerlendirilebilmektedir (Blake ve Harris, 2009). Buna karşılık, verme aktarımı gönüllü bir mülkiyet aktarımı içeren geçerli bir aktarım türüdür ve çocuklar tarafından daha geç yaşlarda anlaşılabilir (Blake ve Harris, 2009). Bu aktarım türleri ahlaki olarak meşrulukları bakımından zıt kutuplarda yer almaktadır.

Kaybetme ve bırakma aktarımları ise hem sahibin niyetinin belirsizliği hem de ikinci kişinin mülkiyeti kavramasındaki belirsizlik nedeniyle daha karmaşık değerlendirme süreçleri gerektirir. Bu aktarım türleri çocuklar tarafından genellikle 5 yaş itibarıyla daha doğru anlaşılmaya başlanmaktadır (Li vd., 2018). Kaybetme aktarımı tıpkı çalma aktarımı gibi gayrimeşru; bırakma aktarımı ise tıpkı verme aktarımı gibi meşru bir aktarımdır. Aktarımların kendilerine özgü doğası nedeniyle çocukların mülkiyet aktarımlarına dair anlayışları aktarım türüne bağlı olarak farklı gelişimsel örüntü izler.

Mülkiyet ve mülkiyet aktarımı yalnızca nesnelere el değiştirmesiyle sınırlı olmayıp, aynı zamanda önemli birer duygusal deneyim barındırır. Sahip olunan nesnelere bağlanan değer, onların kaybedilmesi ya da paylaşılması gibi durumlarda çocuklarda belirgin duygusal tepkilere yol açabilir. Çocuklar erken yaşlardan itibaren başkalarının duygularını gözlemleyerek olaylar hakkında çıkarımlar yapabildiklerini ve duyguları sosyal ipuçları olarak kullandıklarını göstermektedir (Pesowski ve Friedman, 2015; 2016). Bu bağlamda, mülkiyet aktarımının türüne göre yaşanan duygusal tepkiler, çocukların mülkiyet anlayışlarını şekillendirmekte önemli rol oynayabilir. Bir

nesnenin çalınması, kaybedilmesi ya da hediye edilmesi gibi durumlar, çocukların yalnızca nesnenin kime ait olduğunu anlamaya çalıştıkları senaryolar değil; aynı zamanda bu olayların kişilerde nasıl duygular uyandırdığını da değerlendirdikleri sosyal olaylardır. Nitekim araştırmalar, çocukların bir nesne kaybolduğunda yalnızca o nesnenin sahibinin üzüleceğini düşündüklerini; olumlu duyguların da bozuk bir eşyanın onarılması veya hediyeleşme gibi bağlamlarda mülkiyet çıkarımına temel teşkil ettiğini ortaya koymuştur (Pesowski ve Friedman, 2015). Bu durum, çocukların mülkiyetin kime ait olduğunu tahmin etmek ya da bir mülkiyet aktarımının meşruluğunu değerlendirmek için duygusal ipuçlarını kullandıklarını göstermektedir.

Mülkiyet kavramının bilişsel, sosyal ve duygusal alanlardaki çok yönlü yapısı, mülkiyeti kavramını anlayabilmenin en iyi yolunun bu yönleriyle birlikte incelenmesini gerektirmektedir. Bu çalışmada, erken çocukluk dönemindeki çocukların mülkiyet aktarımına ilişkin anlayışları, dört farklı aktarım türü olan çalma, kaybetme, verme ve bırakma bağlamları kapsamında ele alınmıştır. Çalışmanın amacı 3, 4 ve 5 yaşındaki çocukların mülkiyet aktarım atıflarını gelişimsel olarak ele almak ve duygusal ipuçlarının aktarım atıflarına olan etkisini incelemektir.

1. Literatür Taraması ve Kuramsal Çerçeve

Erken çocuklukta mülkiyet kavramı çocukların nesnelere kurduğu ilişkinin merkezinde yer alır. Küçük yaştaki çocuklar bile, kimin neye sahip olduğunu anlama konusunda net bir kavrayışa sahiptir. İki yaşındaki çocuklar kendilerine veya başkalarına ait nesnelere tanırırlar (Fasig, 2000). Mülkiyete dair farkındalıklarını, mülkiyet belirten dil kullanarak basit mülkiyet iddialarında bulunarak ortaya koyarlar (Olson ve Shaw, 2011). Bu erken farkındalık, çocukların çevreleriyle ve akranlarıyla etkili bir şekilde etkileşim kurmaları açısından gereklidir çünkü mülkiyet sayesinde sosyal ilişkiler de kurarlar. Friedman ve Ross (2011) mülkiyetin psikolojik, sosyal ve kültürel yaşamın çok çeşitli yönleriyle nasıl derinlemesine bağlantılı olduğunu ortaya koymuş ve bu alandaki araştırmaların daha fazla önemsenmesi gerektiğini gerekçelendirmiştir. Bu gerekçelerden ilki hem mülkiyetin bireysel düzeydeki etkilerini hem de toplumsal düzeydeki yansımalarını kapsamaktadır. Buna ek olarak, mülkiyet gündelik yaşam pratiklerinde; örneğin satın alma, ödünç verme, hediyeleşme

gibi durumlarda öne çıkar. Ki bu türlü alışverişlerin sağlıklı işlemesi için bireylerin mülkiyetle ilgili normları ve beklentileri anlaması gerekir.

Adalet, paylaşım ve başkalarının haklarına saygı gibi ahlaki kavramları içerdiğinden mülkiyet, çocukların etkileşimleri ve topluma uyumu için temel bir unsurdur. Mülkiyet üzerine yapılan akıl yürütmeler genellikle karmaşık çıkarımları kapsar; kimin neye sahip olabileceği, mülkiyetin nasıl elde edildiği veya aktarıldığı gibi soruların cevaplanması, bireylerin sosyal bilişsel gelişimi ile yakından ilişkilidir. Yani erken çocukluk döneminde mülkiyet gelişiminin anlaşılmasını olanaklı kılmak için bu yapının sosyal, bilişsel ve duygusal gelişimin farklı yönleriyle ilişkisi incelenmelidir.

Bu bölümde öncelikle mülkiyet kavramının gelişimsel örüntüsü, ardından mülkiyet aktarımları detaylıca sunulacaktır. Daha sonra ise mülkiyet aktarımlarında duygusal ipuçlarının rolü ve genel olarak mülkiyet ve duygu kavrama becerisinin arasındaki ilişki incelenecektir.

1.1. Mülkiyet Gelişimi

Küçük çocuklarda mülkiyetin gelişimi, erken dönemde başlayan ve yaşla birlikte sosyal, bilişsel ve duygusal boyutlar kazanarak karmaşıklaşan bir süreçtir. Gelişimsel olarak mülkiyet kavramı incelendiğinde aslında tek bir mülkiyet kavrayışının olmadığı görülmektedir. Blake ve Harris'in (2009) ortaya koyduğu gibi mülkiyete dair farklı boyutlar bulunmakta; farklı gelişim dönemlerinde o boyuta dair farklı gelişimsel örüntüler gözlenmektedir.

Çocuklarda mülkiyet anlayışının gelişimi, yaşamın ilk yıllarından itibaren gözlemlenebilir. Araştırmalar, mülkiyet becerilerinin 9-12 ay gibi erken bir dönemde ortaya çıktığını göstermektedir. Örneğin, 9 aylık bebeklerin kendilerine ait nesnelere akranları tarafından alınmasına tepki gösterdikleri bulunmuştur (Hay, 2006). Dil gelişimiyle paralel olarak, çocukların mülkiyet kavrayışları da hızla ilerler. 18-24 aylık çocukların “benim” ve “senin” gibi iyelik zamirlerini kullanabildikleri ve kendilerine ya da başkalarına ait nesnelere doğru biçimde tanıyabildikleri gösterilmiştir (Brownell vd., 2013; Hay, 2006). Bu yaşlardaki çocuklar, kişi-nesne arasındaki bu bağı anlar ve mülkiyeti kavrarlar (Fasig, 2000). İki yaşındaki çocuklar, yalnızca kendilerine ait nesnelere korumakla kalmaz, aynı zamanda hangi nesnenin kardeşlerine ait olduğunu

da anlayarak onların mülkiyet haklarını da gözetebilirler (Dunn ve Munn, 1985). Bu, çocukların mülkiyete dair bilgiye dayalı çıkarımda bulunabildiklerini göstermektedir (Friedman ve Neary, 2008). Gelişim özelliklerini anlatmayı kolaylaştırmak adına Tablo 1’de alanyazında öne çıkan çalışmalar, mülkiyetin gelişimsel bulguları ve yaşa bağlı değişimleri kısaca özetlenmiştir.

İki yaş civarındaki çocuklar kendi mülkiyet haklarının farkında olurken, üç yaşından itibaren başkalarının mülkiyet haklarını da tanımaya başlarlar (Rossano vd., 2011). Hediyeleşme, satın alma, ödünç verme, paylaşma gibi belirli sosyal bağlamlarda mülkiyetin devredilebileceğini anlamaya başlarlar (Cram ve Ng, 1989). Örneğin, üç yaşındaki çocuklar bir doğum günü hediyesinin paketli şekilde verilmesi durumunda hediye alıcıya ait olduğunu kabul ederken; verilen nesne hediye paketi içinde değilse mülkiyeti nesneyi veren kişiye atfetme eğilimindedirler (Friedman ve Neary, 2008). Bu bulgu küçük yaştaki çocukların gelişmekte olan mülkiyet kavrayışlarının sosyal bağlamlardan etkilendiğini ve sosyal bağlamların ipucu olarak kullanılabildiğini göstermektedir ve bu gelişimsel sürecin, çocukların yalnızca nesnelere değil, toplumsal kurallar ve bağlamlarla da etkileşim kurduklarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Dört yaş itibarıyla çocuklar, mülkiyetin nasıl edinildiğini, aktarıldığını ve emeğin bu süreçteki rolünü kavrayabilirler (Pesowski vd., 2022). Beş yaşına gelindiğinde ise çocuklar, meşru ve meşru olmayan mülkiyet aktarımlarını ayırt edebilmekte ve hatta fikirlerin sahibine ait olduğunu düşünebilmektedir (Kanngiesser ve Hood, 2014; Yang vd., 2014). Bu çalışma kapsamında 3-5 yaş arasındaki çocukların mülkiyet akarımı becerileri inceleneceğinden bir sonraki kısımda mülkiyetin aktarımları ele alınacaktır.

Tablo 1. Mülkiyet Kavramının Gelişimi

Özellik	Davranış	Yaş	Kaynak
Kendi mülkiyetine yönelik farkındalık	Nesnesini sahiplenir, “benim”, “senin” zamirlerini kullanır.	2-3	Eisenberg-Berg vd., 1981; Ross, 2013
Kendi mülkünü savunma (sözlü/fiziksel)	Fiziksel ya da sözel savunma gösterir.	2-3	Hay ve Ross, 1982; Ross vd., 2015
Mülkiyeti kullanarak duygusal çıkarımlar yapma	Nesnelerle ilgili durumlarda sahibin duygusunu tahmin eder.	2-3	Pesowski ve Friedman, 2015
Başkalarının mülkünü savunma	Başkalarına ait nesnelere dair mülkiyet haklarını savunur.	3	Rossano vd., 2011; Riedl vd., 2015
Çalma aktarımını anlama	Çalma ile mülkiyet aktarılmadığını anlar.	3	Blake ve Harris, 2009; Li vd., 2018
İzin verme hakkını anlama (örn., başkasının nesneyi ödünç vermesi)	Mülkiyet sahibinin başkalarına nesne vermeye hakkı olduğunu anlar.	3	Schmidt vd., 2013
Mülkiyetle ilgili senaryolarda doğru mülkiyet yargılarında bulunma	Doğru mülkiyet atıflarında bulunabilir.	3	Huh ve Friedman, 2017; Neary ve Friedman, 2014
Duyguları kullanarak mülkiyet çıkarımı yapma	Nesnelerle ilgili durumlar sonucu hissedilen duygulardan mülkiyeti anlar.	4-5	Pesowski ve Friedman, 2016
Verme aktarımını anlama	Verme ile kalıcı mülkiyet aktarımını anlar.	4-5	Blake ve Harris, 2009; Li vd., 2018

Kaybetme aktarımını anlama	Kaybedilen nesnenin alınamayacağını anlar.	5	Li vd., 2018
Bırakma aktarımını anlama	Bırakılan bir nesnenin alınabileceğini anlar.	5	Li vd., 2018

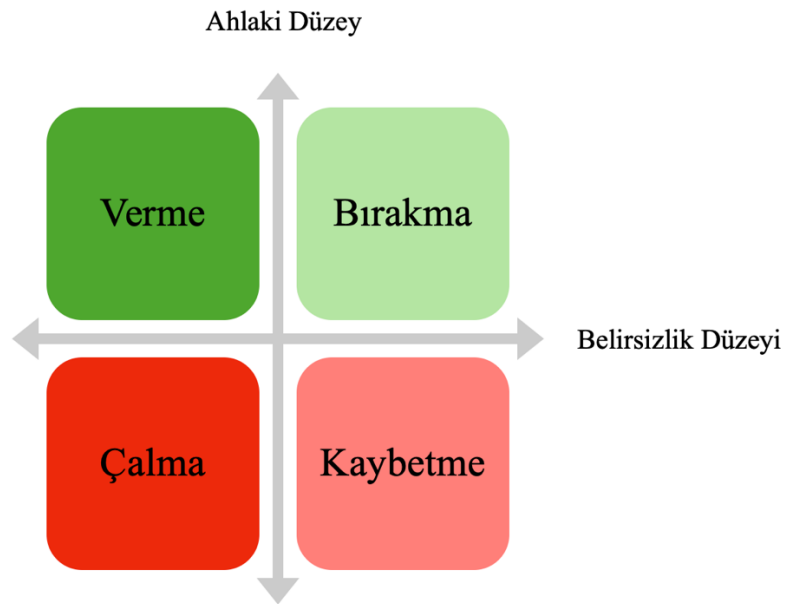
1.2. Mülkiyet Aktarım Türleri

Mülkiyet kişiye nesne ile ilgili bazı haklar sunar: kullanım hakkı, dışlama hakkı ve aktarım hakkı (Neary ve Friedman, 2014; Rossano vd., 2011). Kullanım hakkı, mülk sahibine nesneyi nasıl kullanacağına karar verme yetkisi verirken; dışlama hakkı, başkalarının bu nesneye erişimini sınırlandırma gücünü ifade eder. Aktarım hakkı ise, mülkiyetin satma ya da hediye etme gibi yollarla başka bir kişiye devredilebilmesini tanımlar ve böylece toplumsal normlarla uyumlu biçimde mülkiyetin el değiştirmesine olanak tanır.

Blake ve Harris'e (2009) göre çocukların yaşadığı akran anlaşmazlıklarının bir kısmı çeşitli mülkiyet aktarım türleri arasındaki farkların anlaşılmasının güçlüğünden kaynaklanabilir. Örneğin, çocuklar oyuncakları paylaştıklarında onları geri alabileceklerini beklerken, birine hediye verdiklerinde nesneyi geri almayı beklememelidir. Benzer şekilde, bir çocuk bir nesne bulduğunda, bu nesnenin hala asıl sahibine ait olabileceğini (bu nesnenin sahibi tarafından kaybedilmiş mi yoksa terk edilmiş mi olduğuna bağlı olarak) anlaması gerekir. Yani sosyal yaşama uyum sağlayabilmek için belirli bir düzeyde mülkiyet kavrayışına sahip olmak gerekir ki aksi halde anlaşmazlıklar yaşanabilir. Mülkiyete yönelik olgun bir kavrayış, en azından mülkiyetin kalıcı olarak aktarılmasının mümkün olduğunu kabul etmeyi ve çeşitli mülkiyet aktarım türleri arasındaki farkı ayırt edebilme becerisini gerektirir. Alan yazında satma, hediye etme, ödünç verme, bırakma, kaybetme, bulma, çalma ve kazanma gibi aktarım türleri incelenmiştir (Blake ve Harris, 2009; Cram ve Ng, 1989; Li vd., 2018).

Blake ve Harris (2009), mülkiyet aktarımlarını *çalma (stealing)* ve *verme (giving)* aktarımları kapsamında incelemiştir; bu aktarımları *meşru (legal)* ve *gayrimeşru (illegal)* olarak ayırmıştır. Çalma aktarımı ahlaki olarak doğru olmayan, toplum tarafından hoş karşılanmayan antisosyal bir davranışı içeren gayrimeşru bir aktarım türüdür. Verme aktarımı ise ahlaki olarak herhangi bir problem içermeyen hatta toplum tarafından takdir edilen, prososyal bir davranışı içeren meşru bir aktarım türüdür. Li vd. (2018)'ye göre *kaybetme (losing)* ve *bırakma (abandoning)* aktarımları da çalma ve verme aktarımı kadar gayrimeşru ve meşru özellikler taşıyan; günlük hayatta onlar kadar sık gerçekleşen önemli aktarım türleridir. Bu aktarımların da çocuklar tarafından nasıl anlaşıldığı ihmal edilmeden incelenmelidir. Kaybetme ve bırakma aktarımlarını değerli kılan ahlaki düzeylerinin yanında aktarımların belirsizlik düzeyidir. Kaybetme aktarımı, çalma aktarımı gibi gayrimeşrudur fakat onun kadar net değildir ve daha belirsizdir. Aynı şekilde bırakma aktarımı verme aktarımı kadar meşru olsa da verme aktarımından daha belirsizdir. Bu belirsizlik düzeyleri sebebiyle kaybetme ve bırakma aktarımı hem günlük hayatta hem mülkiyet aktarımı ölçümlerinde anlaşılması ve yorumlaması görece daha zordur. Aktarımların ahlaki ve belirsizlik düzeylerindeki konumu Figür 1'de sunulmuştur.

Figür 1. Aktarım Türleri Matrisi

Li ve arkadaşları (2018), çalışmalarında mülkiyet aktarımlarını bu dört aktarım türü kapsamında incelemiştir. Bu aktarım türleri ahlaki açıdan ve tarafların niyetleri açısından birbirleri ile kıyaslanmaya oldukça müsaittir. Bu aktarım türlerinin her biri, çocukların mülkiyeti nasıl anladıklarını ve çevrelerindeki nesnelere nasıl ilişki kurduklarını anlamak açısından farklı bilgiler sunar. Bu doğrultuda bu çalışmada mülkiyet aktarım türleri olarak çalma, kaybetme, verme ve vazgeçme şeklindeki bu dört aktarım türü incelenmiştir. Çalma ve kaybetme, aslında mülkiyet aktarımının fiilen gerçekleşmediği; bireyin mülkiyeti istemli olarak aktarmadığı durumlardır. Bu tür yollarla gerçekleşen aktarım hem mülkiyet sahibi hem de toplumsal normlar tarafından gayrimeşru sayılır. Verme, mülkiyetin sahibi tarafından bilinçli ve gönüllü bir biçimde karşı tarafa devredildiği, meşru bir aktarım türüdür. Bırakma durumunda ise birey mülkiyetinden vazgeçer, ancak bu mülkiyetin kime geçeceğini önemsemez ya da belirlemez. Sonuç olarak, bu dört aktarım türünde mülkiyetin gerçekten transfer edilip edilmediği ve bu aktarımın meşruluğu, ikinci kişinin bakış açısından ya da nesnenin mevcut konumundan ziyade, asıl olarak mülkiyet sahibinin niyetiyle belirlenmektedir. Aktarım türlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için aktarımların özellikleri ve bazı parametreler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (bkz. Tablo 2).

Tablo 2. Aktarım Türlerine İlişkin Bilgiler

	Çalma	Verme	Kaybetme	Bırakma
Sahibin mülkiyeti bırakma niyeti	Yok	Var	Yok	Var
Mülkiyet bilgisi	Var	Var	Yok	Yok
İkinci kişinin niyeti	Var	Var	Var	Var
Mülkiyet	İlk sahip	İkinci sahip	İlk sahip	İkinci sahip
İlk sahip nesneyi geri ...	arar	aramaz	arar	aramaz
Meşruluk	Gayrimeşru	Meşru	Gayrimeşru	Meşru

Aktarım türleri ile yapılan çalışmaların ortaya koydukları gelişimsel süreçlere ve kullandıkları yöntemlere daha detaylı bakabilmek için her bir aktarım türü tek tek incelenecektir.

1.2.1. Çalma

Çalma aktarımı bir başkasına ait olduğu bilinen bir nesnenin, sahibinden izinsiz bir şekilde alınması sonucu gerçekleşir. Mülkiyet aktarım türleri içerisinde ele alınmasına rağmen aslında çalma aktarımı mülkiyeti geçersiz kılan bir aktarım biçimidir. Yani nesne fiziksel olarak el değiştirirse de mülkiyet hala asıl sahibe aittir ve aktarımın gerçekleştiği söylenemez. Çalma aktarımı Tablo 1'deki parametrelere göre şu şekilde açıklanabilir: Sahibin mülkiyeti bırakma niyeti yoktur. İkinci kişi, nesnenin başkasına ait olduğunu bile bile mülkiyeti kendine geçirme niyeti taşır. Çalma eyleminden sonra mülkiyet ilk sahibin olmaya devam eder, ilk sahip nesneyi arar çünkü nesne bıraktığı yerde yoktur. Gayrimeşru bir aktarımdır.

Blake ve Harris, (2009) hediye verme ve çalma gibi durumlar içeren hikayelerle 2 ila 5 yaş arasındaki çocukların mülkiyet aktarımı anlayışının gelişimini incelemiştir. Araştırmada hikayelerdeki nesnelere kime ait olduğu, nesneyi kimin eve götürebileceği ve nesnenin eski sahibine geri verilip verilmemesi gerektiği gibi sorular sorulmuştur. Çalma aktarımında yaş grupları arasında anlamlı bir fark gözlenmemiş; tüm yaş gruplarının benzer bir performans sergilediği ve her yaş grubunun anlamlı biçimde şans düzeyinin üzerinde performans gösterdiği bildirilmiştir. Bu bulgu çalma aktarım türünün erken yaşlardan itibaren anlaşıldığına işaret etmektedir. Çalışmanın ikinci kısmında benzer hikayeler deneyiciler tarafından canlandırılarak çocuklara aktarıldığında da yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. 4 yaş grubu hariç tüm yaş grupları anlamlı biçimde şans düzeyinin üzerinde performans göstermiştir. Çalışma aynı zamanda çocukların aktarım atıflarını etkileyebilecek bir yanlılık türü olan *ilk sahip yanlılığı* kapsamında incelenmiş ve yorumlanmıştır (Blake ve Harris, 2009). İlk sahip yanlılığı, bir nesneye ilk temas eden kişinin o nesnenin sahibi olarak algılanması eğilimidir; aktarım kapsamında ise nesne ikinci kişiye aktarılsa da aktarılmasa da nesnenin ilk sahibe ait olduğunu düşünme eğilimidir (Blake ve Harris, 2009). İlk sahip yanlılığı özellikle mülkiyet aktarımının anlaşılabilirliği açısından önemli bir rol oynar. Örneğin bir nesnenin çalınması durumunda, bu yanlılık nesnenin gerçek sahibini doğru şekilde belirlemeyi kolaylaştırabilir çünkü nesne çalınsa bile ilk sahibe aittir. Ancak nesne gönüllü biçimde bir başkasına verildiğinde, bu yanlılık aktarımın kabul edilmesini engelleyebilir ve nesneye sahip olan son kişinin mülkiyetini reddetmeye yol açabilir (Blake ve Harris, 2009). Bu bağlamda, ilk sahip

yanlılığının çocuklarda mülkiyet aktarımını doğru biçimde kavramada bir engel oluşturabileceği söylenebilir. Blake ve Harris'in (2009) çalışmasında küçük yaş gruplarında yüksek ilk sahip yanlılığı gözlenmiş ve yaş arttıkça yanlılık düzeylerinin düştüğü görülmüştür.

Verme, çalma, kaybetme ve bırakma aktarımlarının incelendiği başka bir çalışmada 3 ila 5 yaşındaki çocuklara görsellerle birlikte aktarım hikayeleri anlatılmıştır (Li vd., 2018). Çocuklardan hikayede geçen olaylara dair mülkiyetle ilgili sorulara yanıt vermeleri istenmiştir (örn., "Bu oyuncak artık kime ait?"). Bulgular, çalma aktarımında 3, 4 ve 5 yaş grupları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Bu bulgu çocukların çalma aktarımını 3 yaşından itibaren anlamaya başladığını göstermektedir (Li vd., 2018). McDermott ve Noles (2018) ise çalma aktarımında 4 ile 5 yaş grubunda anlamlı yaş farkı bulmamış ancak hem zihin kuramı hem dil becerisinin çalma aktarımı performansı üzerinde anlamlı etkisi olduğunu öne sürmüştür. Bu da mülkiyetin bilişsel beceriler ve dil becerisiyle ilişkisine ışık tutmuştur.

Mülkiyet aktarımları ile ilgili Türkiye'de yapılan ilk ve tek çalışmada ise 3-8 yaş arasındaki çocukların mülkiyet kavrayışına yönelik kapsamlı bir tez çalışmasıdır (Şen Hastaoğlu, 2024). Çalışmada çocuklara çalma, verme, kaybetme, bırakma ve hediye etme aktarımlarına ait hikayeler sunulmuş ve sorular sorulmuştur. Çalışmanın bulguları çalma aktarım biçimine yönelik farkındalığın 3 yaş gibi erken bir dönemde ortaya çıktığını ve çocukların bu tür olumsuz eylemleri erken yaşlardan itibaren ayırt edebildiğini göstermektedir. İlk sahip yanlılığı incelendiğinde ise bu yanlılıkta yaşa bağlı bir farklılık bulunmamıştır.

Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde çocukların 3 yaşından itibaren çalma aktarımını doğru bir şekilde anlamaya başladığını yani çalma yoluyla mülkiyetin aktarılmadığını anladıklarını göstermektedir. Diğer aktarım türlerine göre en erken gelişen aktarım türünün çalma aktarımı olduğu görülmektedir. Bunun çeşitli sebepleri olabilir. Küçük çocuklar mülkiyet haklarının tüm boyutlarını kavramadan önce bu davranışın ahlaki açıdan yanlış olduğunu fark ederler (Blake ve Harris, 2009). Araştırmalar, çalma davranışının norm dışı bir davranış olduğunu anlayabilir ve bu tür davranışlara karşı olumsuz tutum sergilediklerini göstermektedir (Blake ve Harris, 2009; Li vd., 2018; Rochat vd., 2014). Zamanla bu anlayış derinleşir ve çocukların

mülkiyet haklarını ve bu hakların bağlamalarını daha incelikli biçimde kavramalarına destek olur. Ayrıca çocukların çalma davranışına yönelik olumsuz tutumları, ebeveynlerin anti-sosyal davranışlardan uzaklaştırmaya yönelik disiplin stratejileri gibi toplumsal yapıların etkisiyle pekiştiriliyor olabilir (Li vd., 2018). Yang ve arkadaşları (2014), 5 yaşındaki çocukların, bir başkasının fikrini kopyalamanın meşru olmadığını düşündüklerini bulmuştur; çünkü fikirlerin onları ilk düşünen kişiye ait olduğuna inanmaktadırlar.

Çocuğun mülkiyet aktarımının meşru olup olmadığını değerlendirmek için sosyal normları içselleştirilmiş olması gerekmektedir (Pesowski vd., 2022). Bir nesnenin çalınması sonucunda nesnenin mülkiyetinin çalan kişiye geçmeyeceği ve nesnenin gerçek sahibinin ilk sahibi olduğunu fark etmesi için çocuğun sosyal normlara göre bir düşünce süreci yönetmesi ve bunu yaparken bilişsel bir çaba sarf etmesi gerekir. Çalma davranışının antisosyal bir davranış olduğu göz önünde bulundurulmalı ve hem ailenin hem eğitim sisteminin sosyal normlara uygun olmayan davranışlara daha yüksek tepki verdiği; bu yüzden çocukların gayrimeşru aktarımlar üzerindeki akıl yürütmelerinin daha kolay olabileceği tartışılmıştır (Li vd., 2018). Dolayısıyla, mülkiyet aktarımı ile ilgili süreçlerde rol sahibi olabilecek önemli bir boyut da aktarımın sosyal normatif yönleri, aile-okul gibi çevresel faktörler ve çocuğun ahlaki gelişim düzeyi olabilmektedir. Bunlara ek olarak aktarımların duygusal yönleri çocukların çalma aktarımını anlamalarına yardımcı oluyor olabilir. Çünkü çocuklar birine ait bir nesneye izinsiz dokunulduğunda veya nesne kaybolduğunda, nesne sahibi üzülür veya öfkelenir (Pesowski ve Friedman, 2015).

Çalma aktarımının gayrimeşruluk bakımından kaybetme aktarımı ile ilişkili olması; belirsizlik düzeyinin düşüklüğü yani anlaşılabilirliği bakımından verme aktarımı ile ilişkili olması beklenebilir (Bkz. Figür 1).

1.2.2. Verme

Verme aktarımı, sahibi olunan bir nesnenin istemli bir şekilde bir başkasına verilmesi yoluyla gerçekleşir. Mülkiyet aktarım türleri arasında en net ve geçerli şekilde mülkiyetin aktarıldığı aktarım yoludur. Yani nesne karşıdaki kişiye verildiği andan

itibaren mülkiyet karşıdaki kişiye geçer ve iki taraf da bunun farkındadır. Tablo 1'deki parametrelere bakıldığında en net mülkiyet aktarımı biçimlerinden biridir. Verme aktarımında sahibin mülkiyeti bırakma niyeti vardır, niyetli bir şekilde nesneyi verir. İkinci kişi nesnenin kime ait olduğunu bilir; mülkiyeti kendine geçirme niyeti taşır ve nesneyi kabul eder. Verme eyleminden sonra mülkiyet artık ikinci kişindir ve zaten ilk sahip nesneyi aramaz veya istemez. Sonuç olarak *vermek* meşru bir aktarımdır.

Yetişkinler için verme aktarım süreci oldukça net ve güvenli olsa da çocuklar için süreç daha zordur. Yukarıda bahsedilen ilk sahip yanlılığı gibi yanlılıklar, çocukların nesnenin bir başkasına istemli ve kalıcı olarak aktarılabilceğini anlamasını zorlaştırır. Bu nedenle çocukların verme aktarımını anlayabilmesi daha geç yaşlarda kazanılır (Blake ve Harris, 2009; Li vd., 2018). Blake ve Harris'in (2009) çalışmasında ilk deneyde verme aktarımında 3 yaşındaki çocuklar şans düzeyinde performans sergilerken; 4 ve 5 yaşındaki çocuklar şans düzeyinin üstünde anlamıştır. Beş yaşındaki çocuklar verme aktarımında mülkiyeti 4 yaşındaki çocuklardan daha iyi anlamıştır. Aktarımların hikaye ve resimler yerine yetişkinler tarafından canlandırıldığı ikinci bir deneyde ise 3 yaşındaki çocuklar yine şans düzeyinde kalmış; 4 ve 5 yaşındaki çocuklar verme yoluyla kalıcı mülkiyet aktarımının gerçekleştiğini bu türlü bir desende de anlamıştır. Dört ve 5 yaşındaki çocuklar arasında ise anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Üç yaşındaki çocukların verme aktarımını henüz tam olarak anlayamamaları ilk sahip yanlılığı ile açıklanabilir. Üç yaşındaki çocuklar bir nesne istemli olarak başkasına verilse de nesnenin hala ilk sahibe ait olduğunu düşünme eğiliminde oldukları görülmüştür. Bu yanlılık, çocukların mülkiyet yargılarında 4 yaşından itibaren daha az etkili olmakta; çocuklar geçerli ve kalıcı mülkiyet aktarımını anlamaya başlamaktadır.

Verme aktarımını 4 yaşına kadar çocukların anlayamadıklarını tekrarlayan; ancak 4 yaşında verme yoluyla mülkiyetin aktarıldığını anlamaya başladığını öne süren bir başka çalışma da Li ve arkadaşları (2018) tarafından yapılmış ancak bu çocukların da yetişkinlere göre hala daha düşük performans gösterdikleri bildirilmiştir. Beş yaşındaki çocuklar ise verme aktarımını yetişkinlerle benzer düzeyde anlayabilmektedirler. Yani vermek aktarımında 3 yaşındaki çocuklar daha zayıf bir performans sergilerken 4 yaşındaki çocuklar gelişim göstermekte; 5 yaşındaki çocuklar ise yetişkinlere yaklaşan bir performans sergilemektedir. Bu gelişimsel seyir,

çocukların niyet anlama becerilerindeki gelişimle, ilk sahip yanlılığının azalmasıyla ve ebeveynlerin prososyal davranışları teşvik etmeleriyle ilişkilendirilmiştir. Verme aktarımını inceleyen başka bir çalışmada ise 4 ile 5 yaş grupları arasında anlamlı fark bulunmamış ve çocukların zihin kuramı ve dil becerisinin bu aktarım türündeki performansları üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı görülmüştür (McDermott ve Noles, 2018).

Şen Hastaoğlu'nun (2024) çalışmasında da benzer bir şekilde bu aktarım türünde yaşla birlikte anlamlı gelişimsel farklılıklar gözlenmiş; 3 yaş grubundaki çocuklar 4 ve 5 yaşındaki çocuklara göre anlamlı düzeyde daha düşük performans sergilemiştir. Dört ve beş yaşındaki çocuklar benzer performans göstermiştir. Bu çalışmada diğer aktarımlara ek olarak hediye etme aktarımını da incelenmiştir. Hediye etme aktarımında 3, 4 ve 5 yaş grupları arasında yaşla gelişen bir anlayış farklılığı gözlenmiştir. Hediye etme aktarımını doğum günü gibi özelleşmiş bir bağlamda inceleyen başka bir çalışmada 3 yaşındaki çocuklar; hediyeyi, hediyeyi alan kişinin mülkü olarak değerlendirirken bağlam belirtilmediğinde yani doğum günü bağlamı olmadığında mülkiyeti ilk sahibe atfetmiştir (Friedman ve Neary, 2008). Bu durum, çocukların mülkiyeti yalnızca gözlenebilir mülkiyetten değil, sosyal ipuçları ve bağlamdan da çıkarsayabildiklerini göstermektedir.

Paylaşma ve eşyalarını verme gibi prososyal davranışlar, yaşla birlikte artmaktadır (Lin vd., 2023). Verme eylemi, çocukların yetişkinleri ve akranlarını gözlemleyerek öğrendikleri toplumsal normlar ve beklentiler tarafından şekillendirilir. Örneğin, araştırmalar okul öncesi dönemdeki çocukların, akranlarıyla olan etkileşimlerinde adalet ve eşitlik algısı olduğunda daha istekli bir şekilde verme davranışında bulduklarını ortaya koymuştur (Noles ve Gelman, 2014; Blake ve Harris, 2009). Bu tür davranışlar, çocukların mülkiyet kavrayışlarını pekiştirmekle kalmaz, aynı zamanda sosyal iş birliği becerilerini de geliştirir; çünkü mülkiyete ilişkin bilgiler, akran etkileşimleri yoluyla somutlaşır (Kanngiesser vd., 2010).

Çocukların verme aktarımını zorlaştıran bir diğer nokta bir aktarım türü olmayan ama nesnenin geçici bir el değişikliği süreci olan paylaşma (sharing) olabilir. Küçük çocuklar günlük yaşamlarında sıklıkla paylaşım yapmaya dair çevrelerinden olumlu geri bildirim alırlar. Çocukların bir nesneyi biri ile paylaştığında onu geri beklemesi

çok doğaldır; fakat bir nesneyi bir başkasına verdiğinde onu geri beklememesi gerekir. Çocuklar, paylaşmak ve vermek arasındaki farkı yaşla birlikte öğrenirler (Blake ve Harris, 2009).

Brownell ve arkadaşları (2013), 18 ve 24 aylık çocuklarda paylaşım davranışının gelişimini ve bunun mülkiyet anlayışıyla ilişkisini incelemiştir. Bulgular, 24 aylık çocukların 18 aylık çocuklara kıyasla daha sık ve kendiliğinden paylaştığını; küçük çocukların ise paylaşmak için daha fazla destek ve tekrar gereksinimi duyduğunu göstermiştir. Paylaşım davranışı ile mülkiyet anlayışı arasında pozitif ilişki bulunmuş, mülkiyeti daha iyi anlayan çocukların paylaşmaya daha yatkın olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar, yaşamın ikinci yılında diğer odaklı paylaşımın ortaya çıktığını ve sosyal kavramların, özellikle mülkiyetin anlaşılmasının, bu sürece önemli katkı sağladığını göstermektedir.

Verme aktarımı bırakma aktarımı ile meşru aktarımlar içerisinde yer almaktadır ve teorik olarak ilişkili olmaları beklenmektedir; aynı zamanda çocuklar tarafından çalma aktarımı kadar net anlaşılabilir. Diğer yandan bir diğer meşru aktarım türü olan bırakma aktarımı ile ahlaki ve meşruluk bakımından aynı yönde olmasından dolayı ilişkili olması beklenebilir.

1.2.3. Kaybetme

Kaybetme aktarımı sahip olunan bir nesnenin istemsiz ve habersiz bir şekilde kaybedilmesi; alan kişinin nesnenin bir sahibi olup olmadığını bilmeden alması şeklinde gerçekleşir. Kaybetme yoluyla gerçekleşen aktarımda da sahibin mülkiyeti bırakma niyeti yoktur. Çalmadan farklı olarak ikinci kişi, nesnenin başkasına ait olduğunu bilmez ve bunu bilmeden mülkiyeti kendine geçirme niyeti taşır. Kaybetmeden sonra mülkiyet ilk sahibin olmaya devam eder, ilk sahip nesneyi arar çünkü nesne bıraktığı yerde yoktur. Sonuç olarak kaybetme aktarımı da gayrimeşru bir aktarımdır. Kaybetme, çalma aktarımına göre belirsizdir çünkü her ne kadar nesnenin sahibi nesneyi bırakmak istemese de nesneyi alan kişi nesnenin bir sahibi olup olmadığını bilmeden nesneyi alır. İkinci kişi tarafından net olarak başkasına ait olan bir nesnenin alınması durumu yoktur. Bu süreç sonucunda mülkiyet hala ilk sahibe

aittir, yani kaybetme aktarımı da geçerli bir aktarım türü değildir. Kaybetme aktarımının muğlak ve belirsiz doğasının çocukların bu aktarımı anlamalarını zorlaştırdığını ve en geç anlaşılan aktarım türü olduğunu göstermektedir (Li vd., 2018).

Şen Hastaoğlu'nun (2024) çalışmasında kaybetme aktarımı için yaşa bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu bulgu, Türkiye örnekleminde çocukların kaybetme durumunu değerlendirme biçimlerinin 3 ila 5 yaş arasında görece sabit kaldığını göstermektedir. Oysa ki Li ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında 3 yaş ile 5 yaş grubu arasında anlamlı fark bulunurken; 3 yaştan 4 yaş ve 4 yaştan 5 yaşa anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Figür 1'de de görüldüğü gibi kaybetme aktarımı gayrimeşruluk bakımından çalma aktarımı ile benzerlik gösterirken; belirsizlik düzeyi bakımından da bırakma aktarımı ile benzerlik göstermektedir.

1.2.4. Bırakma

Bırakma aktarımı, sahip olunan bir nesneden istemli olarak vazgeçme ve nesneyi bırakma yoluyla gerçekleşmektedir. Bırakma, çocukların nesnelere olan ilişkisini anlamada önemli sonuçlara sahip başka bir mülkiyet aktarım biçimidir. Sahibin mülkiyeti bırakma niyeti vardır, niyetli bir şekilde nesneden vazgeçer ve nesneyi görünür bir yere bırakır. İkinci kişi nesnenin kime ait olduğunu bilmez, mülkiyeti kendine geçirme niyeti taşır ve nesneyi alır. Bu aşamadan sonra mülkiyet artık ikinci kişindir, ilk sahip nesneyi aramaz veya istemez... Bırakma aktarımının belirsizliği, nesnenin sahibi tarafından istemli bir şekilde bırakılıp bırakılmadığı ikinci kişi tarafından tam olarak bilinmemesinden kaynaklanır ancak yine de meşru bir aktarımdır.

Bir kişi bir nesneyi terk ettiğinde, mülkiyetin bu terk sonrası devam edip etmediği sorusu gündeme gelir. Araştırmalar, ilerleyen yaşlarda bir nesne bırakıldığında artık ona sahip olunmadığını düşündüklerini ortaya koymuştur (Rochat vd., 2014). Bırakma aktarımını 5 yaşındaki çocukların yetişkinlere yakın bir şekilde anlayabilmektedirler. Ancak, 3 ve 4 yaşındaki çocukların henüz bu bağlamdaki mülkiyet aktarımını anlayamadıkları görülmüştür (Li vd., 2018). Türkiye örnekleminde gerçekleşen çalışmada 3 yaşındaki çocukların bırakma aktarımını 4 ve 5 yaşındaki çocuklardan

daha düşük performans gösterdiği; 4 ve 5 yaşındaki çocukların benzer performans gösterdiği görülmüştür (Şen Hastaoğlu, 2024).

Bu dört mülkiyet aktarım türü özelinde, çocukların gelişimsel örüntüleri yaşla birlikte artan bir karmaşıklık gösterir. Aynı doğrultuda aktarım türlerinin gelişimsel olarak nasıl kavrandığına dair bulgular, aktarım biçimleri arasında belirgin farklılıklar olduğunu da göstermektedir. Çocukların mülkiyet aktarımlarını anlamalarındaki gelişimsel örüntüsü şu şekilde özetlenebilir: Çalma aktarımı en erken ve tutarlı bir şekilde anlaşılan aktarım türüdür ve 3 yaşından itibaren çalma aktarımlarında doğru mülkiyet atfı yapabilirler. Verme aktarımı daha geç anlaşılan bir aktarım türüdür, çocuklar 4 ve 5 yaşlarında aktarımın bağlamsal özelliklerine de bağlı olarak (hediye paketi içerisinde hediye verme / paketsiz bir şekilde nesne verme) daha az tutarlı bir şekilde aktarımı anlayabilirler. Kaybetme ve bırakma aktarımları meşruluk bakımından zıt kutuplarda olsalar da daha önce de belirtildiği gibi bazı belirsiz özellikler taşımaları nedeniyle daha geç anlaşılmaktadır. Bu aktarım türleri 5 yaş itibarıyla doğru anlaşılma başlandığı görülmektedir. Yukarıda aktarım türlerine göre bulguları verilen çalışmalar; aktarım türleri ve yaş grupları açısından Tablo 3. ve Tablo 4.'te özetlenmiştir.

Tüm bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde, mülkiyet aktarımı biçimlerinin gelişimsel olarak farklı hızlarda kavrandığı ve her bir aktarım türünün çocuklardan farklı düzeyde bilişsel ve sosyal değerlendirme becerileri talep ettiği görülmektedir (Şen Hastaoğlu, 2024). Bu bulgular, mülkiyet aktarım türlerinin gelişimsel seyrinin birbirinden farklılaştığını; çocukların bazı aktarım biçimlerini erken yaşta kavrayabilirken, bazılarını anlamlandırmak için daha ileri bilişsel ve duygusal becerilere ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır.

Genel olarak çocukların meşru olmayan aktarımları (çalma, kaybetme) daha erken, meşru aktarımları (verme, bırakma) ise daha geç anlamaya başlamaları beklenmektedir (Li vd., 2018). Çünkü sahibi olan veya sahibi olup olmadığı belli olmayan bir nesneyi almanın ahlaki olarak kötü bir şey olduğu; birine bir nesne hediye etmenin ahlaki olarak iyi bir şey olduğundan daha erken öğrenilen süreçlerdir. Aktarım türlerinin anlaşılmasına ilişkin göz önünde bulundurabilecek bir diğer faktör de duygulardır. Aktarımlar doğası gereği duygusal öğeler taşımaktadır. Bir eşyanın

çalınması, kaybolması veya birisi tarafından bir hediye almak gibi günlük yaşam olaylarının tamamen duygulardan sıyrılmış yalın aktarım süreçleri olduğunu söylemek güçtür. Bir sonraki bölümde çocukların mülkiyet aktarımlarını anlamada neden duygusal ipuçlarının etkisi olabileceğine dair alanyazın sunulmuştur.

Tablo 3. Mülkiyet Anlayışının Gelişimine Yönelik bir Doktora Tezi Çalışmasının Bulgularının Özeti (Şen Hastaoğlu, 2024)

Aktarım Türü	Bulgular
Çalma	3 yaş grubu, 4 ve 5 yaş gruplarından yüksek performans göstermiştir. 4 ve 5 yaş grupları arasında fark yoktur.
Hediye etme	3 yaş grubu, 4 ve 5 yaş gruplarından; 4 yaş grubu 5 yaş yaş grubundan düşük performans göstermiştir.
Verme	3 yaş grubu, 4 ve 5 yaş gruplarından; 4 yaş grubu 5 yaş yaş grubundan düşük performans göstermiştir.
Kaybetme	3 yaş grubu, 4 ve 5 yaş grupları düşük performans göstermiştir. 4 ve 5 yaş grupları arasında fark yoktur.
Bırakma	Yaş grupları arasında fark yoktur.

Tablo 4. Mülkiyet Anlayışının Gelişimine Yönelik bir Çalışmanın Bulgularının Özeti (Li vd., (2018))

Aktarım Türü	Çalma	Verme	Kaybetme ve Bırakma
3 Yaş	Aktarımı anlar.	Aktarımı anlamaz.	Aktarımı anlamaz.
4 Yaş	Aktarımı anlar.	Aktarımı anlar.	Aktarımı anlamaz.
5 Yaş	Aktarımı anlar.	Aktarımı anlar.	Aktarımları anlar.

1.3. Mülkiyet Aktarımını Anlamada Duygular İpucu Olabilir mi?

Mülkiyetin kendisi ve mülkiyetin aktarımı beraberinde bazı duygusal yükler getirir. Çünkü sahip olduğumuz nesnelere değer verir, onları sever, varlıkları ile mutlu veya yoklukları ile mutsuz oluruz. Bir çocuk için sahip olduğu bir oyuncak araba veya bebek, onlarla oynamaktan aldığı zevk kadar, varlıkları ile de bir mutluluk kaynağı olacaktır. Çünkü bu oyuncuğun zarar görmesi, zarar gördüyse onarılması, güzel bir oyuncuğun bir başkasına hediye verilmesi veya kaybolması; bir çocuğun günlük yaşamındaki yoğun duygusal deneyimler arasında sayılabilir. Dolayısıyla mülkiyet aktarımları çocuk tarafından anlaşılırken aktarımın türüne bağlı olarak da çocuğun hem mülkiyet kavramına hem de bilişsel ve duygusal becerilerine ihtiyaç duyacağı söylenebilir. Çocuklar üç yaşından itibaren başkalarının duygusal tepkilerini kullanarak bu tepkileri ortaya çıkarabilecek olaylar hakkında çıkarım yapabilirler (Harris, 2000). Yine üç yaş civarında, çocuklar bir hikayedeki karakterin istenen ya da istenmeyen bir sonucu yaşamasına bağlı olarak, bu karakterin mutlu ya da üzgün hissedeceği çıkarımında bulunabilir; duyguların dışsal nedenlerini anlayabilirler (Richard vd., 2025). Mülkiyet aktarımları bağlamında değerlendirildiğinde, bir oyuncuğu kaybetmek olumsuz duygulara yol açarken; hediye almak mutluluğa yol açacaktır.

Duygular, çocukların sosyal yaşamlarının vazgeçilmez bir parçasıdır. Gelişen duygusal beceriler sayesinde çocuklar çevreleriyle etkileşim kurar ve sosyal bağlarını güçlendirir. Özellikle sosyal durumları anlamlandırmaya çalışırken, duyguların ipucu olarak kullanılması, çocukların sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Çocuklar, başkalarının duygusal tepkilerini gözlemleyerek ve kendi duygusal deneyimlerini ifade ederek sosyal durumlar hakkında daha derin bir anlayış kazanırlar. Duygular, aynı zamanda bir sosyal anlaşma olan mülkiyet aktarımlarını anlamak için de önemli bir ipucu işlevi görebilir. Mülkiyet kavramı, sadece nesnelere sahipliğini değil, aynı zamanda bu nesnelere ilişkili duygusal bağları da içerir. Örneğin, yakın zamanda çok severek satın alınan bir eşyanın kaybindan dolayı hissedilen üzüntü, o eşyaya olan duygusal bağlılığı yansıtır. Bu durumda duygular, mülkiyetin değerini ve hatta mülkiyeti anlamada rol oynar.

Çocuklar duygusal tepkileri insanların istek, inanç, düşünce vb. gibi zihinsel durumlar hakkında çıkarım yapabilmek için kullanırlar (Wellman vd., 2000). Duygusal tepkiler aynı zamanda bireylerin nesnelere olan ilişkine dair akıl yürütmek için de kullanılmaktadır. Mülkiyet aktarımları çoğunlukla duygusal bir deneyimi beraberinde getirmektedir. Örneğin bir eşyanın çalınması ya da kaybedilmesi olumsuz duygulara yol açarken kaybedilen eşyanın bulunması veya bozuk bir eşyanın tamir edilmesi gibi durumlar olumlu duygulara yol açmaktadır. Bir eşyanın başkasına hediye verilmesi ise hem eşyayı veren hem de alan kişide olumlu duygular yaratmaktadır. Dolayısıyla aktarım hakkında akıl yürüten bireyin duygu kavrama ve duygu düzenleme gibi duygusal becerileri, mülkiyet aktarımının anlaşılması sürecini etkileyebileceği düşünülmektedir.

Pesowski ve Friedman (2015) tarafından yürütülen bir dizi deneysel çalışmada, çocukların mülkiyet kavramıyla duygusal tepkiler arasında nedensel bir ilişki kurup kurmadıklarını daha detaylı incelenmiştir. Araştırmanın temel amacı, çocukların bir nesnenin sahibinin kim olduğu bilgisini kullanarak, o kişinin bu nesneyle ilgili yaşadığı olaylar karşısında nasıl hissedeceğini öngörüp öngöremediğini anlamaktır. Bu amaç doğrultusunda 2 ila 5 yaş aralığındaki çocuklarla üç ayrı deney gerçekleştirilmiştir. İlk deneyde, 3 yaşındaki çocukların bir kişinin kendi eşyası kaybolduğunda bir başkasının kiyasla daha üzgün olacağını tahmin edip edemeyeceğini araştırmıştır. Çocuklara anlatılan hikayede, bir çocuk parkta oynarken kendi oyuncak ayısını banktaki bir başkasına ait olan oyuncak ayının yanına bırakmakta ve sonrasında oradan ayrılmaktadır. Çocuk geri döndüğünde, bir senaryoda kendi ayısının kaybolduğunu, diğer senaryoda ise diğer ayının kaybolduğunu keşfetmektedir. Her iki durumda da çocuklardan karakterin nasıl hissettiğini (mutlu, nötr, üzgün) göstermeleri istenmiştir. Araştırmanın bulguları, çocukların karakterin kendi ayısı kaybolduğunda daha üzgün, diğer ayı kaybolduğunda ise daha mutlu hissedeceğini tahmin ettiklerini ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, 3 yaşındaki çocukların mülkiyetin kişilerin duygularını nasıl etkileyebileceğini anladıklarını göstermektedir. Çocuklar, kişilerin kendi eşyalarına verdikleri değeri ve o eşyalar kaybolduğunda yaşayacakları üzüntüyü öngörebilmektedir

İkinci deneyde 3, 4 ve 5 yaşındaki çocuklara her biri bir çocuğa ait iki farklı nesne içeren iki hikaye anlatılmıştır. Bu hikâyelerde karakterlerden biri odadan ayrılırken,

diğeri odada kalır ve nesnelere biriyile oynar. Deney koşulları, kullanılan nesnenin sahibinin kim olduğuna göre farklılık göstermiştir. Çocuklara, odadan çıkan karakterin geri döndüğünde kendini nasıl hissedeceği sorulmuştur. Sonuçlar, çocukların, bir karakterin eşyasının izinsiz kullanılması durumunda o kişinin daha olumsuz (üzgün ya da kızgın) hissedeceğini öngördüğünü ortaya koymuştur. Yaş grupları arasında anlamlı bir fark bulunmaması, bu anlayışın 3 yaş itibariyle oluşmaya başladığını ve 5 yaşa kadar sürdüğünü göstermektedir. Bu bulgular, çocukların sadece fiziksel kayıplara değil, aynı zamanda mülkiyet haklarının ihlaline de duygusal bir anlam yüklediklerini göstermektedir. Üçüncü deney ise 2 yaşındaki çocuklarla gerçekeştirilmiş ve duygusal değerlendirme için daha sade bir ölçek (yalnızca mutlu ve üzgün yüz ifadeleri) kullanılmıştır. Çocuklara, iki karakterin yan yana durduğu ve aralarında bir nesnenin bulunduğu basit senaryolar sunulmuştur. Nesneyle oynayan karakter ya o nesnenin sahibi ya da diğer karakterdir. Çocuklara, nesneyle oynamayan karakterin nasıl hissedeceği sorulmuştur. Bulgular, çocukların, eşyası izinsiz kullanılan karakterin daha üzgün hissedeceğini düşündüklerini ortaya koymuştur. Bu da 2 yaşındaki çocukların bile temel düzeyde mülkiyetin duygularla ilişkili olduğunu fark edebildiklerine işaret etmektedir.

Bu üç deneyin ortak bulguları, küçük çocukların mülkiyet ile duygular arasındaki ilişkiye dair sezgisel bir anlayış geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Özellikle çocuklar, bir olayın duygusal etkisini değerlendirirken mülkiyet bilgisini dikkate almakta; kaybın veya izinsiz kullanımın kime ait olduğu üzerinden duygusal çıkarımlar yapmaktadır. Bu bulgular, çocukların mülkiyetin yalnızca sosyal ve bilişsel yönlerini değil, aynı zamanda duygusal sonuçlarını da anlamaya başladıklarını ve bu anlayışın mülkiyet kavramının gelişiminde önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Mülkiyet ve duygusal becerilerin ilişkisinin diğer yönden incelendiği bir çalışmada ise çocukların duygusal tepkileri kullanarak mülkiyet ilişkilerini çıkarıp çıkaramadıklarını incelenmiştir. Bu araştırmada, çocukların bir nesneye ilişkin olaylara verilen duygusal tepkilere dayanarak o nesnenin sahibini tahmin etme becerileri değerlendirilmiştir. Üç ayrı deney aracılığıyla yürütölen çalışmada, olumlu ve olumsuz duygusal tepkilerin yanı sıra çocukların bu tepkileri mülkiyetten mi yoksa nesneye yönelik genel bir ilgi

ya da beğeniden mi kaynaklandığını ayırt edip edemedikleri test edilmiştir (Pesowski ve Friedman, 2016).

İlk deneyde, üç ile beş yaş arasındaki 108 çocuğa, iki karakterin yanında duran kırık bir nesneyle ilgili bir hikaye sunulmuştur. Hikayede nesne tamir edildikten sonra, karakterlerden biri olumlu (mutlu) ya da olumsuz (üzgün) bir tepki verirken, diğeri tepkisiz kalmıştır. Çocuklara, hangi karakterin o nesnenin sahibi olduğunu düşündükleri sorulmuştur. Bulgular, çocukların mutlu tepki veren karakteri, üzgün tepki verene kıyasla daha sık sahip olarak tanımladıklarını göstermiştir. Dört ve beş yaşındaki çocuklar mutlu karakteri şans düzeyinin üzerinde bir oranla tercih ederken, üç yaşındaki çocuklar anlamlı bir tercih göstermemiştir. Tüm yaş gruplarında üzgün karakterin sahip olarak seçilme oranı ise şans düzeyinin altında kalmıştır. İkinci deneyde, bu kez nesne kırıldığında verilen duygusal tepkilerin etkisi test edilmiştir. Üç ile altı yaş arasında toplam 138 çocuğun katıldığı bu deneyde, yine iki karakterin bulunduğu bir ortamda bir nesne kırılmış, karakterlerden biri üzülürken diğeri tepkisiz kalmıştır. Bu durumda çocuklara yeniden nesnenin sahibinin kim olduğu sorulmuştur. Bulgular, çocukların bu kez üzgün tepki veren karakteri sahip olarak tanımlama eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur. Bu eğilim beş ve altı yaş grubunda daha güçlü bir biçimde gözlemlenmiştir. Üç yaş grubunda ise çocukların tercihleri anlamlı bir düzeyde farklılık göstermemiştir. Bu bulgular, çocukların sahipliğe ilişkin duygusal çıkarımlarının yaşla birlikte belirginleştiğini ortaya koymaktadır (Pesowski ve Friedman, 2016).

Üçüncü deneyde, çocukların basit bir duygu-genelleme stratejisi (örn. “üzüntü = kötü olay” gibi) yerine gerçekten mülkiyet ilişkisini dikkate alıp almadıkları test edilmiştir. Bu deneyde dört ve beş yaşında toplam 68 çocuğa, nesnenin kırılması sonrası bir karakterin üzümlük gösterdiği benzer senaryolar sunulmuş, ancak bu kez çocuklara ya “Bu nesnenin sahibi kimdir?” ya da “Bu nesneyi kim daha çok seviyor?” soruları yöneltilmiştir. Bulgular, çocukların üzgün karakteri, “Nesnenin sahibi kimdir?” sorusunda anlamlı bir şekilde tercih ettiklerini; ancak “kim daha çok seviyor?” sorusunda aynı karakteri daha az tercih ettiklerini göstermiştir. Dört yaşındaki çocuklar, üzgün karakteri seven kişi olarak şans düzeyinin altında seçmiş, beş yaşındaki çocuklar ise bu karakteri şans düzeyinde tercih etmiştir. Bu sonuç, çocukların duygusal tepkilerden yalnızca genel bir ilgi ya da beğeni değil, mülkiyet

ilişkisi hakkında da çıkarım yapabildiklerini göstermektedir (Pesowski ve Friedman, 2016).

Genel olarak değerlendirildiğinde, bu çalışmalar çocukların duygusal tepkileri yalnızca yüzeysel olarak değil, bağlama uygun biçimde değerlendirdiklerini ve bu tepkilerden yola çıkarak mülkiyetle ilgili çıkarımlar yapabildiklerini ortaya koymaktadır. Bu becerinin yaşla birlikte geliştiği görülmektedir. Üç yaşındaki çocuklar, duygusal tepkilere dayalı sahiplik çıkarımlarında kararsız ve tutarsız davranırken, dört yaşından itibaren çocuklar mutluluk ve üzüntü gibi temel duyguların sahiplikle olan ilişkisini anlamaya ve uygun şekilde yorumlamaya başlamaktadır. Özellikle beş ve altı yaşındaki çocuklar, nesnenin onarılması karşısında mutluluk ya da kırılması karşısında üzüntü gösteren karakterlerin o nesnenin sahibi olabileceği yönünde tutarlı çıkarımlar yapabilmektedir. Üçüncü deneyde elde edilen sonuçlar, çocukların yalnızca olumlu ya da olumsuz tepki gösteren kişiyi seçmekle kalmayıp, hangi duygunun hangi sahiplik bağlamında daha anlamlı olduğunu da dikkate aldıklarını göstermektedir. Bu bulgular, duygusal ipuçlarının mülkiyet anlayışının gelişiminde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Bu çalışmalar, çocukların mülkiyet kavramını ve mülkiyetin duygusal tepkiler üzerindeki etkisini anlamada önemli bir gelişim gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Çocuklar, yaşları ilerledikçe mülkiyet bilgilerini kullanarak başkalarının eylemlerini daha iyi tahmin edebilmekte ve mülkiyet durumunun duygusal tepkileri nasıl etkilediğini kavrayabilmektedirler. Bu bulgular, duyguların mülkiyet aktarımını anlamada nasıl bir ipucu olarak kullanılabileceği konusunu desteklemektedir. Bir sonraki bölümde çocukların mülkiyet aktarım atıflarında etkili olabilecek duygusal becerilerle ilgili alanyazın sunulmuştur.

1.4. Erken Çocuklukta Duygusal İfadeleri Tanıma

Duygusal yeterlilik; bireyin duyguları tanıma, ifade etme ve düzenleme becerilerinin bütüncül bir ifadesidir (Denham, 1998). Bu yeterlilik yaşam boyu gelişim gösterse de özellikle erken çocukluk dönemi, temel duygularla birlikte karmaşık ve öz-bilinçli duyguları ifade edebilme hem kendi duygularını hem de başkalarının duygularını ayırt edebilme, duygulara dair sözcükleri kullanabilme ve duygularını düzenleyebilme

becerilerini kazandıkları kritik bir gelişim evresidir (Denham, 1998, 2–3). Duygular, bireyin hem içsel deneyimlerini hem de sosyal çevresiyle olan ilişkilerini düzenleyen temel araçlardır. Bir duygunun ifade edilmesi, yalnızca bireyin içsel sürecine dair bilgi sunmakla kalmaz; aynı zamanda sosyal çevre için bir tür ipucu ve geribildirim niteliği taşır. Bu ipuçlarının doğru şekilde algılanması ve değerlendirilmesi, sosyal etkileşimlerde uygun davranışların sergilenmesini kolaylaştırır (Denham, 1998, 23–26). Çocuklar üç yaş itibarıyla mutluluk, üzüntü, öfke ve korku gibi temel duyguları deneyimleyip ifade edebilir hale gelirler; bu duyguların ifade biçimleri yaşla birlikte çeşitlenerek gelişir (Denham, 1998, 26).

Duyguların sosyal işlevleri çocukların sosyal gelişimi ve kişilerarası ilişkileri açısından kritik bir rol oynamaktadır (Tibbett ve Lench, 2015). Çocukların duyguları anlama becerisi, onların daha güçlü sosyal beceriler geliştirmesini kolaylaştırırken, davranışsal problemlerle karşılaşma olasılıklarını da azaltmaktadır. Duyguların doğru şekilde tanınması ve uygun biçimde ifade edilmesi ise, öfke gibi genellikle olumsuz olarak değerlendirilen duyguların bile işlevsel biçimde kullanılmasına olanak tanımaktadır (Tibbett ve Lench, 2015). Bu bağlamda, duyguların farkında olmak ve bunları etkili şekilde yönetebilmek, ilişkilerin kalitesini artırmakta; aksi durumda ise aşırı ya da uygunsuz duygusal ifadeler kişilerarası etkileşimlerde olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Ayrıca toplumda olumsuz olarak etiketlenen bazı duyguların (örn., üzüntü, öfke, kıskançlık) belirli bağlamlarda olumlu ve işlevsel sonuçlar doğurabileceği ifade edilmektedir. Sözlü iletişimde olduğu gibi duygusal iletişimde de yalnızca uygun duyguların uygun zamanda uygun bir biçimde ifade edilmesi değil aynı zamanda karşı tarafın bu duyguları uygun şekilde anlaması, yorumlaması ve tepki vermesi gereklidir.

Erken çocukluk döneminde çocuklar hem kendi hem de başkalarının duygularının nedenlerini ve sonuçlarını anlamaya başlayarak sosyal dünyaya dair temel bir kavrayış geliştirirler. Duyguları anlama becerisi, çocukların bu duygularla başa çıkmalarını kolaylaştırmakta ve duygular hakkında iletişim kurmalarına olanak tanımaktadır. Nitekim, sınırlı dil becerisine rağmen üç yaşındaki bir çocuk, en sevdiği oyuncasını kaybettiğinde hissettiği üzüntüyü ifade edebilir (Denham, 1998, 58). Bu durum, erken çocukluk döneminde duyguların yalnızca içsel deneyimler değil, aynı zamanda sosyal sinyaller olarak da önemli işlevler üstlendiğini göstermektedir. Bilişsel ve dilsel

beceriler geliştikçe, çocuklar neredeyse farkında olmadan hem kendi hem de başkalarının duygularına yönelik daha tutarlı ve derinlikli anlayışlar kurmaya başlarlar (Denham, 1998, 59).

Çocuklar, çeşitli duygularla ilişkilendirilen yüz ifadelerini, ses tonlarını, davranışsal eğilimleri ve olası amaçları öğrenerek duyguların sosyal anlamlarını yapılandırır (Campos ve Barrett, 1984). Özellikle istek ve gerçeklik arasındaki ilişkiye odaklanarak duygusal tepkileri anlamlandırır (Denham ve Zoller, 1991). Örneğin, iki yaşındaki bir çocuk, bir isteğin karşılanmasının mutlulukla, karşılanmamasının ise üzüntüyle sonuçlanacağını kavrayabilir (Harris vd., 1989). Aynı zamanda, öfke gibi duyguların, genellikle hoş olmayan bir durumu ve saldırganlığa yönelik eğilimleri barındırdığını da fark edebilirler. Erken çocukluk döneminde çocuklar, duyguları tanıma ve adlandırma konusunda dikkate değer bir beceriye sahiptir ve bu beceri yaşla birlikte gelişerek olgunlaşır. Gelişen duygusal beceriler sayesinde çocuklar çeşitli bilişsel ve sosyal deneyimleri bütünleşmesiyle birlikte; duygusal ipuçlarını doğru bir şekilde yorumlar ve bunlara uygun tepkiler verir (Parker vd., 2013; Castro vd., 2014).

Bebeklikten itibaren, okul öncesi dönem boyunca çocukların duyguları anlama becerileri çeşitli gelişimsel dönüşümler geçirir. Denham (1998), bu gelişimi beş temel alanda ele almaktadır. Çocuklar önce hem sözel hem de sözel olmayan duygusal ifadeleri tanıma ve adlandırmayı öğrenirler. İkinci olarak, duygusal tepkileri ortaya çıkaran durumları ayırt edebilme becerisi gelişir. Üçüncü olarak, çocuklar bu durumların nedenleri ve sonuçları hakkında çıkarımlar yapmaya başlarlar. Daha sonra, kendi duygusal deneyimlerini ifade etmek ve başkalarının duygularını anlamak amacıyla duygu dili kullanma becerileri artar. Son olarak ise, çocuklar zamanla başkalarının duygusal deneyimlerinin kendi duygularından farklı olabileceğini fark etmeye başlarlar. Bu gelişim alanları, çocukların duygusal anlayışlarının derinleşmesini ve sosyal ilişkilerde daha etkili bir şekilde yer almalarını destekler.

Okul öncesi dönem çocuklarının duygusal gelişiminde önemli bir aşama, duygusal ifadeleri tanıma ve bu duyguları sözel olarak adlandırabilme becerisidir. Çocukların hem duyguları hem de bu duyguların kültürel bağlamda nasıl ifade edildiğini anlayabilmeleri için, yaygın duyguları ve bu duygularla ilişkili ifadeleri ayırt edebilmeleri gerekmektedir. Araştırmalar, okul öncesi dönemin sonlarına doğru çocukların duygu bilgisi anlamında daha tutarlı ve istikrarlı bir düzeye ulaştıklarını

göstermektedir (Hughes ve Dunn, 1998). Bu dönemde, yaklaşık 2 ila 4-5 yaş arasında, çocukların duygusal ifadeleri hem sözel hem de sözel olmayan yollarla tanıma ve adlandırma becerilerinde belirgin bir gelişme görülür (Pons vd., 2003). Bu süreçte çocuklar, belirli duygusal durumları işaret ederek ya da açıkça adlandırarak ifade ederler. Özellikle olumlu ve olumsuz duygular arasındaki temel ayrımı yapma becerileri gelişir. Başlangıçta "mutlu" ve "mutlu değil" gibi kaba ayrımlar üzerinden ilerleyen bu gelişim, zamanla daha da incelenir ve detaylanır.

Erken yaşlarda çocuklar, mutluluk, üzüntü, öfke ve korku gibi temel duygusal ifadeleri tanıma becerisi geliştirmeye başlar. Araştırmalar, üç yaşındaki okul öncesi çocukların yüz ifadelerinden duyguları ayırt edebildiğini ve bu tanıma becerilerinin yaşla birlikte daha isabetli hale geldiğini göstermektedir (Herba vd., 2006). Bu yaş grubundaki çocukların mutluluk ve üzüntü gibi duyguları, korku ya da şaşkınlık gibi diğer duygulara kıyasla daha kolay tanıdığı bulunmuştur. Bu bulgular, çocukların temel duygular arasında ayrım yapabildiğini; ancak duygusal tanımanın karmaşıklığının gelişimsel olarak kademeli şekilde ilerlediğini göstermektedir.

Denham ve Couchoud (1987), 2 ila 5 yaş arasındaki çocukların, başkalarının mutluluk, üzüntü, öfke ve korku duygularını ne ölçüde anlayabildiklerini inceleyen deneysel bir çalışma yürütmüştür. Çocuklar pozitif ve negatif duyguların birlikte yer aldığı sahnelerde, sadece negatif duyguların karşılaştırıldığı sahnelere kıyasla daha başarılı olmuştur. Ayrıca, mutluluk ve üzüntü gibi duyguları adlandırma konusunda, öfke ve korkuya kıyasla daha başarılı oldukları bulunmuştur. Bu çalışma çocukların olumlu ve olumsuz duygular arasındaki farkları daha kolay ayırt edebildiklerini, olumlu-olumsuz duygu ayrımı yapabildiklerini ve bu ayrımı sosyal durumlarda ipucu olarak kullanabildiklerini ortaya koymuştur. Başka bir çalışmada 3-5 yaş arasındaki çocukların başkalarının duygusal tepkilerini nasıl değerlendirdikleri incelenmiştir ve çocuklara "Bu çocuk nasıl hissediyor ve neden öyle hissediyor?" soruları sorulmuştur. Yaş ilerledikçe çocukların başkalarının duygularını daha doğru tanımladıkları, olumlu duyguları tanımlamada olumsuz duygulara kıyasla daha başarılı oldukları görülmüştür (Fabes vd., 1991). Ayrıca yaşça büyük çocuklar, özellikle olumsuz duyguları açıklarken daha fazla içsel faktöre atıfta bulunduğu ve duygunun yoğunluğu arttıkça içsel faktörlere olan vurgunun yükseldiği görülmüştür. Bu sonuçlar, çocukların başkalarının duygusal tepkilerini anlamada yaşa bağlı gelişimsel farklılıklar

gösterdiğini ve kullandıkları ipuçlarının hem duygunun türüne hem de yoğunluğuna göre değıştiğini ortaya koymaktadır.

Duyguların tanınması; yaş, bağlamsal ipuçları ve duygunun hangi yolla aktarıldığı gibi çeşitli faktörlere göre farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, araştırmalar çocukların duyguları, yalnızca sözel açıklamalara göre fotoğraf ya da video gibi görsel araçlarla sunulduğunda daha iyi tanıyabildiklerini ortaya koymuştur (Sauter vd., 2012).

Duygu ifadeleri ve bu duyguları uyandıran durumlar, duygusal deneyimin birbirinden ayrılmaz iki temel bileşenini oluşturmaktadır. Çocukların hem kendi duygularını hem de başkalarının duygularını sağlıklı bir şekilde anlayabilmeleri, bu duygu uyandıran durumlara aşına olmalarına ve bu durumları tanıyabilme becerisine bağlıdır. Çocukların duyguların sebeplerini anlama becerileri giderek gelişmekte, bu gelişim sürecinde belirli duyguların nedenlerini anlama konusunda bazı duygulara kıyasla daha başarılı oldukları görülmektedir (Denham, 1998). Tıpkı duygunun tanınmasında olduğu gibi, çocuklar mutluluk ve üzüntü verici durumları anlamada daha yüksek başarı göstermektedir. Buna karşılık, korku ve öfke gibi diğer olumsuz duygular çocuklar tarafından daha az doğru şekilde yorumlanmakta, bazı durumlarda üzüntü ile karıştırılmakta ya da çocuklar bu durumlara ilişkin görüşlerini "bilmiyorum" şeklinde ifade etmektedir (Denham, 1998, 61). Araştırma bulgularına göre, çocukların duyguların sebeplerini anlama sırası genellikle şu şekilde ilerlemektedir: mutluluk > üzüntü > öfke > korku (Denham, 1998, 62). Bu çalışmada da 3-5 yaş arasındaki çocukların mülkiyet aktarımlarını anlama süreçlerinde, diğer duygulara kıyasla daha becerikli ve aşına oldukları mutluluk ve üzüntü duyguları ipucu olarak kullanılmıştır.

Bağlam, duygu tanımlamada temel bir rol oynar ve duygusal bağlamları algılama becerisi, çocukların sosyal durumlarda daha etkin olmalarına katkı sağlar. Çocuklar, doğum günü partisi gibi eğlenceli bir ortamın ya da akranlar arasındaki bir çatışma durumunun belirli duygularla ilişkili olduğunu öğrenirler. Örneğin, okul öncesi çocukların sosyal hikayeler ya da kısa betimlemeler içeren senaryolar aracılığıyla duygu yüklü durumları tanımlayabildikleri ve bağlama uygun duygusal tepkilerle ilişkilendirebildikleri gösterilmiştir (Nelson vd., 2012). Başka bir çalışmada üç yaşındaki çocukların duygusal ifadelerin genellikle bağlamsal ipuçlarıyla uyumlu olduğunu kavramaya başladıkları görülmüştür (O'Brien vd., 2010). Küçük çocuklar, mutluluk, üzüntü ve öfkenin neden ortaya çıktığını anlamak için günlük yaşam

deneyimlerinden edindikleri bağlamsal bilgileri kullanırlar. Bu bağlamda, çocuklar belirli bir kişinin belirli duygularını tanımlayan daha karmaşık senaryolar oluşturabilirler (Dunn ve Hughes, 1998).

Widen ve Russell (2010) tarafından yapılan çalışmada, 3 ila 5 yaş arasındaki çocukların mutluluk, üzüntü, öfke, korku, şaşkınlık ve tiksinti duygularının sebep ve sonuçlarına ilişkin anlayışları incelenmiştir. Çocuklar mutluluk, korku, tiksinti ve üzüntü duyguların sebeplerini, sonuçlarına göre daha doğru tahmin etmiştir. Öfke duygusunun ise sonuçlarını, sebeplerine göre daha başarılı tahmin etmiştir. Ayrıca yaş arttıkça çocukların performansları artmıştır. Ayrıca hikayelerin valansını (olumlu veya olumsuz) %90'ın üzerinde bir doğruluk oranıyla tanımlamışlardır. Yani, çocuklar olayın kahramanının iyi mi kötü mü hissettiğini doğru bir şekilde anlayabilmişlerdir. Bu çalışmanın bulguları öfke gibi duyguların sonuçlarının çocuklar için daha belirgin bir ipucu olabilirken mutluluk ve üzüntü gibi duyguların sebeplerinin çocuklar için daha belirgin bir ipucu olduğu şeklinde yorumlanabilir. Örneğin, öfke gibi bazı duygular için davranışsal sonuçlar daha belirgin bir ipucu olabilirken, diğer duygular (örn., mutluluk, korku) için olayın sebebi daha önemli bir rol oynamaktadır. Çalışma, çocukların olayların valansını (olumlu/olumsuz) yüksek bir doğrulukla anlayabildiğini göstermektedir. Bu bulgu, bu çalışmada çocukların oyuncak hediye edilmesi gibi olumlu olaylarla veya oyuncak çalınması gibi olumsuz olaylarla ilişkili duygusal tepkileri nasıl yorumladıkları konusunda bir referans oluşturabilir. Çocukların olayları olumlu veya olumsuz olarak sınıflandırma yetenekleri, mülkiyeti doğru bir şekilde tahmin etmelerine yardımcı olabilir.

Çocuklar, akranlarının yaşadığı duyguların olası nedenlerini algılayabilmekte ve bu nedenleri ifade edebilmektedir. Mutluluk, üzüntü, öfke ve sıkıntı gibi temel duygular hem sosyal hem sosyal olmayan hem de içsel faktörlerle açıklanabilmektedir (Fabes vd., 1988). Özellikle öfke ve sıkıntı gibi duyguların nedenlerini anlamada hem çocuklar hem de yetişkinler için bağlamsal ipuçları belirleyici bir rol oynamaktadır. Çocuklar, akranlarının farklı duygularını değerlendirirken çeşitli içsel durumları da dikkate alarak yorum yapabilmektedir (Denham ve Zoller, 1991; Fabes vd., 1988). Bu bağlamda öfke, üzüntü, sıkıntı ve acı gibi olumsuz duygular sıklıkla sosyal nedenlerle ilişkilendirilmekte ve özellikle akranlar arası etkileşimlerde yaşanan çatışmalarla bağdaştırılmaktadır. Mutluluk ise sosyal, fiziksel, sözel ya da sözel olmayan birçok

farklı unsurla ilişkilendirilebilmektedir. Çocuk için oyuncaklarla dolu bir odaya sahip olmak, bir çocuk için mutluluk kaynağı olabildiği gibi; , ebeveynlerin yaşadığı durumlar da çeşitli duygularla ilişkilendirebilir (Strayer, 1986). Örneğin, ebeveynin yeni bir ayakkabı alması mutluluğa sebep olurken olarak algılanabilirken; eşyanın bozulması ya da kırılmasının üzüntüye sebep olacağını belirtilebilir.

Küçük çocuklar, belirli olayları spesifik duygularla ilişkilendirme eğilimindedir. Dört yaşındaki çocuklar, duygulara dair tipik nedenleri tanıyabilirler. Örneğin, "Seni ne üzer?" sorusuna somut örnekler vererek karşılık verebilirler. Yaş ilerledikçe bu açıklamalar çeşitlenir ve daha soyut bir hal alır. Mutluluk genellikle istenilen bir şeye sahip olma veya sevilen bir etkinliğe katılma (örn., doğum günü kutlaması) ile ilişkilendirilirken; üzüntü istenmeyen değişiklikler (örn., taşınma gibi) ile açıklanabilir. Bu tür açıklamalar, çocukların sınırlı yaşam deneyimleri bağlamında geliştirdikleri prototipik düşüncelerle şekillenir (Denham, 1998).

Çocukların duygu kavrama becerisinin gelişiminde cinsiyet farklılıklarını inceleyen çalışmalar mevcuttur. İki farklı meta-analiz çalışması, kız çocuklarının duygu tanıma ve kavrama görevlerinde erkek çocuklara kıyasla daha yüksek performans gösterdiğini bildirmektedir (Chaplin ve Aldao, 2013; McClure, 2000). Bu durum, erken çocukluk döneminde kız çocuklarının hem duygusal sözcük dağarcığının hem de sosyal etkileşimlerdeki duygu odaklı iletişim deneyimlerinin daha zengin olabileceği şeklinde yorumlanmaktadır (Denham, 1998).

Bununla birlikte, bazı çalışmalar ise cinsiyet farklarının ya çok küçük olduğunu ya da istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ortaya koymaktadır (Pons ve arkadaşlarının (2004), 3 ile 11 yaş arasındaki çocuklarda duygu anlama üzerinde cinsiyetin anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Widen ve Russel (2004) benzer şekilde duyguların nedenlerini anlamak için yüz ifadelerini, etiketleri veya davranışsal sonuçları kullanma biçimlerinde cinsiyet için anlamlı etki bulmamıştır (Widen ve Russel, 2004).

Bu bulgular, cinsiyet farklarının genellikle belirli görev türlerine, ölçüm yöntemlerine veya kültürel bağlama bağlı olarak ortaya çıkabileceğini düşündürmektedir. Dolayısıyla, cinsiyet farklılıklarının duygu kavrama becerisindeki rolü net olmamakla birlikte, kız çocuklarının ortalamada daha avantajlı olabileceğine dair kısmi kanıtlar bulunmaktadır.

Sonuç olarak, duyguların nedenlerini ve spesifik olayların uyandırdığı duyguları anlama becerisi, çocukların sosyal etkileşimleri ve kişiler arası ilişkileri açısından önemli bir gelişim alanıdır. Bu gelişimsel süreç, çocukların duygusal ve sosyal uyumlarını destekleyen önemli bir yapı taşıdır.

1.5 Mülkiyet Aktarımı ve Dil Becerisi

Erken çocuklukta gelişen dil becerisi, çocukların mülkiyet ve mülkiyet aktarımı gibi sosyal durumları anlama ve ifade etme becerisi üzerinde etkili olabilecek bir faktördür (McDermott ve Noles, 2018). Mülkiyet aktarımını doğru biçimde anlamak, yalnızca mülkiyete ilişkin bilişsel bilgiyi değil, aynı zamanda bu bilgiyi sosyal ve iletişimsel bağlamda doğru yorumlayabilme becerisini de gerektirir. Bu noktada dil becerisi, özellikle alıcı dil becerisi; çocukların mülkiyet ilişkilerini kavramasında rol oynayabilir. Mülkiyet aktarımı gibi sosyal kurallara dayalı durumlarda, çocuğun “Bu oyuncak artık Ahmet’in.”, “Bunu sana hediye etti.” veya “O kalemi geri verdi.” gibi ifadeleri doğru biçimde anlaması gerekir. Bu tür ifadeler, sahipliğin kimden kime geçtiğini anlatan zamirler (o, onun), iyelik ekleri (-in, -ininki) ve geçiş bildiren fiiller (vermek, almak, bırakmak) içerir. Dolayısıyla alıcı dil düzeyi, çocuğun bu dilsel ipuçlarını kullanarak mülkiyetin yeni sahibini doğru belirlemesini kolaylaştırır (Blake ve Harris, 2011). Alıcı dil becerisi yüksek olan çocukların, mülkiyet aktarımı senaryolarındaki daha iyi anlaması ve karmaşık sosyal durumları daha iyi takip etmesi beklenebilir. Özellikle aktarım senaryolarındaki sözel ifadelerin (“Artık bu onun oyuncuğu oldu.”) ya da örtük sosyal ipuçlarının (“Oyuncağı hediye etti.”) anlaşılması, aktarımın doğru bir şekilde değerlendirilmesi için önemlidir. Dolayısıyla, alıcı dil becerisi çocukların hem açık hem de örtük dilsel ipuçlarını kullanarak mülkiyetin kime ait olduğunu daha doğru ve tutarlı biçimde belirleyebilmelerinde rol oynamakta; bu da mülkiyet aktarımı performanslarını olumlu yönde etkileyebilmektedir. Araştırmalar, çocukların mülkiyeti anlamada dilsel ifadelerden yoğun biçimde yararlandığını göstermektedir (Gelman, 2009; Harris ve Koenig, 2006). Örneğin, Nancekivell ve Friedman (2014) çocukların sahiplik atıflarını yaparken yalnızca fiziksel ipuçlarına değil, aynı zamanda sözel açıklamalara da dayandıklarını bulmuştur. Mülkiyet ve mülkiyet aktarımları ile ilgili ölçümler görsel bilginin yanında sözel ipuçlarının verilmesi şeklinde gerçekleşmektedir.

1.6. Araştırmanın Amacı ve Hipotezler

1.6.1. Araştırmanın Amacı

Bu tez çalışmasının temel amacı, 3, 4 ve 5 yaş aralığındaki çocukların mülkiyet aktarım süreçlerini anlama becerilerini incelemektir. Araştırmada, çocukların bir nesnenin sahibi değiştiğinde bu değişimi kavrayıp kavrayamadıkları ve bu süreçte duygusal ipuçlarını kullanma eğilimleri değerlendirilecektir. Özellikle, çocukların mülkiyet aktarımına ilişkin kararlarında duygusal ipuçlarından yararlanıp yararlanmadıkları araştırmanın odak noktalarından biridir. Çalışma kapsamında çocukların mülkiyet aktarımı atıflarının yaşa bağlı olarak nasıl bir gelişim gösterdiği, duygusal ipuçlarının olduğu ve olmadığı mülkiyet aktarımlarında çocukların performansları arasında ne tür farklar olduğunu incelemek amaçlanmıştır. Ayrıca çocukların duyu kavrama becerisi, dil becerisi, yaş ve cinsiyetlerinin mülkiyet aktarım performanslarına etkisini incelemek amaçlanmıştır.

1.6.2. Hipotezler

H1: Çocukların duygusal ipucu içeren çalma aktarımındaki performansları, nötr çalma aktarımındaki performanslarından anlamlı düzeyde farklılaşacaktır.

H2: Çocukların duygusal ipucu içeren verme aktarımındaki performansları, nötr verme aktarımındaki performanslarından anlamlı düzeyde farklılaşacaktır.

H3: Çocukların duygusal ipucu içeren kaybetme aktarımındaki performansları, nötr kaybetme aktarımındaki performanslarından anlamlı düzeyde farklılaşacaktır.

H4: Çocukların duygusal ipucu içeren bırakma aktarımındaki performansları, nötr bırakma aktarımındaki performanslarından anlamlı düzeyde farklılaşacaktır.

H5: Çocukların mülkiyet aktarım performansları üzerinde dil, duygu kavrama, yaş ve cinsiyetin anlamlı düzeyde etkisi bulunmaktadır.

1.6.3. Araştırma Sorusu

1. Duygusal ipucu içeren ve duygusal ipucu içermeyen (nötr) mülkiyet aktarımlarında, mülkiyet kararlarını verirken çocukların performanslarında gelişimsel olarak bir fark var mıdır?
2. Duygusal ipuçları, çocukların mülkiyet aktarımlarını anlama süreçlerini etkiler mi?
3. Mülkiyet aktarımlarını anlamada duygusal ipuçlarının kullanımı yaşa göre değişmekte midir?

YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Çalışmaya İstanbul ili Ataşehir İlçesinde ikamet eden ve bu ilçedeki devlet anaokullarına kayıtlı 36-71 ay arasında toplam 141 çocuktan veri toplanmıştır. Veri toplama sürecinin ardından, testi yarıda bırakan ve iş birliği göstermeyen toplam 6 katılımcının verileri analiz dışı bırakılmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın örneklemini 36-71 ay (Ort.=55, SS=11.25) arasında toplam 135 çocuktan oluşmaktadır. 3 yaş grubunda 41 çocuk (%30.4), 4 yaş grubunda 46 çocuk (%34.1) ve 5 yaş grubunda 48 çocuk (%35.6) yer almıştır. Örneklem yaş gruplarına dengeli bir şekilde dağılmış olup, tüm yaş grupları çalışmanın analizlerine eşdeğer biçimde dahil edilmiştir. Bu dağılım, yaşa bağlı gelişimsel karşılaştırmaların güvenilir biçimde yapılabilmesine olanak sağlamaktadır. Katılımcıların 69'u (%51.1) kız, 66'sı (%48.9) erkektir.

Annelerin yaşı 26 ile 50 arasında (Ort.=35.36, SS=5.24); babaların yaşı 26 ile 54 arasında (Ort.=37.88, SS=5.97) değişmektedir. Annelerin %9.6'sı ilkokul düzeyinde; %11.9'u ortaokul düzeyinde; %35.6'sı lise düzeyinde; %11.1'i üniversite düzeyinde; %1.5'i yüksek lisans/doktora düzeyinde eğitim seviyesine sahiptir.

Babaların %7'si ilkokul düzeyinde; %10.4'ü ortaokul düzeyinde; %23.7'si lise düzeyinde; %30.4'ü üniversite düzeyinde; %4.4'ü yüksek lisans/doktora düzeyinde eğitim seviyesine sahiptir.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Mülkiyet Aktarım Ölçümü

Çocukların mülkiyet aktarım becerilerini ölçmek için Blake ve Harris (2009) tarafından geliştirilen ve Li vd. (2018) tarafından güncellenen mülkiyet aktarım görevi baz alınarak, bu çalışmanın amacına yönelik olarak araştırma kapsamında geliştirilmiştir. Görev çalma, kaybetme, verme ve bırakma mülkiyet aktarımları üzerine hareketli görsellerle desteklenen hikayeler ve sorular içermektedir. Duygusal ipucu içeren 4 hikaye (eşyası çalınan veya kaybolan karakterin üzüldüğü; kendisine bir eşya verilen veya bir eşya bulan karakterin mutlu olduğu) ve duygusal ipucu

içermeyen (nötr) 4 hikaye olmak üzere toplamda 8 hikayeden oluşmaktadır. Her bir aktarım türüne bir duyguya dair ipucu eklenmiştir. Duygusal ipucu içeren koşulda hikayelerde üç karakter mevcuttur. Birinci karakter oyuncağın ilk sahibi (oyuncağı aktaran kişi), ikinci karakter duygusal yüz ifadesi taşıyan kişi (oyuncağın aktarıldığı kişi) ve üçüncü karakter nötr yüz ifadesi taşıyan kişidir (aktarım sürecinde yer almaz). Benzer olay akışına sahip fakat duygusal ipucu içermeyen 4 nötr hikaye de araştırma kapsamında oluşturulmuştur. Nötr koşulun hikayelerinde olay örgüsü aynı olmak suretiyle iki karakter mevcuttur. Birinci karakter oyuncağın ilk sahibidir (oyuncağı aktaran kişi), ikinci karakter oyuncağın aktarıldığı kişidir. Nötr koşulda üçüncü karakter yer almaz. Ek olarak bu 8 farklı hikaye kız ve erkek çocuklar için cinsiyetlerine göre ayrıştırılmıştır. Kız çocukları için hikayede ve görsellerde kız çocuk isimleri ve kız çocuk karakterler kullanılmış; erkek çocuklar için ise isimler ve karakterler erkek olacak şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca karakterlerin isimleri, kıyafet ve saç şekilleri ve renkleri, oyuncakların türleri gibi kısımlar belirlenirken mümkün olduğunca nötr, genel ve yanlılık yaratmayacak şekil, renk, tür seçimleri yapılmasına özen gösterilmiştir. Sonuç olarak duygusal ipucu içeren 4 kız çocuk videosu ve hikayesi; duygusal ipucu içermeyen (nötr) 4 kız çocuk videosu ve hikayesi; duygusal ipucu içeren 4 erkek çocuk videosu ve hikayesi; duygusal ipucu içermeyen (nötr) 4 erkek çocuk videosu ve hikayesi olmak üzere toplamda 16 hikaye ve video araştırma kapsamında geliştirilmiştir (Bkz. Ek 5). Her aktarım hikayesi sonrasında çocuklara “Sence bu ... kimin?” sorusu sorulmuş ve çocuğun hangi karaktere mülkiyet atfı yaptığı işaretlenmiştir. Sonrasında ise “Neden?” sorusu sorularak çocukların mülkiyet aktarım atıflarını gerekçelendirmeleri istenmiştir. Özellikle çocukların duygu içeren mülkiyet aktarımlarında duygulara atıf yapıp yapılmadığı incelenmek istenmiştir. Aktarımlarda doğru cevap olan karakterlerin sırası (birinci karakter-ikinci karakter) sırayla eşitlenmiştir ve seçim yanlılığı etkisi kontrol edilmek istenmiştir.

Videolar Vyond isimli animasyon uygulamasında hazırlanmıştır. Uygulama için gerekli üyelikler araştırmacı tarafından satın alınmıştır. Her çocuk yaklaşık 30 saniyelik 8 video izlemiştir ve toplamda 4 dk. ekrana maruz kalmıştır. Bu ekran süresi 3,4,5 yaşındaki çocuklar için önerilen günlük ekran sürelerini aşmamaktadır. Videolar, 10.2 inç ekran genişliğinde bir tablette sunulmuştur. Video oynatılırken, videoya dair hikaye ses kaydıyla video içerisine, video sahneleriyle senkronize şekilde seslendirilmiştir. Videolar sonunda çocuklara mülkiyet aktarım sorusu ve neden bu

karakteri seçtiği sorulmuş ve sorulara verdiği yanıtlara göre mülkiyet aktarımının doğru tespit edilip edilmediği değerlendirilmiştir.

2.2.2. Duygu Kavrama Testi

Pons, Harris ve de Rosney (2000) tarafından geliştirilen Duygu Kavrama Testi (Test of Emotion Comprehension), 3 ve 11 yaş arasındaki çocukların duyguları anlamasına yardım eden dokuz bileşeni değerlendirmek üzere tasarlanmıştır. Bu bileşenler; duygu tanımlama, dışsal sebepler, istekler, inançlar, hatırlama, duygu düzenleme, duyguları gizleme, karışık duygular ve ahlak şeklindedir. Pala (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanan test, çocuklara dokuz adet basit çizgi senaryonun gösterildiği ve her senaryoya eşlik eden bir hikayenin okunduğu bir materyalden oluşmaktadır.

Senaryolar gelişimsel dönemlere uygun olarak geliştirildiği için çocuklara sabit bir sırayla sunulmaktadır. Her senaryonun altında dört duygusal sonuç bulunmakta ve bu sonuçlar yüz ifadeleri (örn, mutlu, üzgün, sinirli, korkmuş, sadece normal) ile temsil edilmektedir. Çocuklardan senaryolara bağlı olarak karaktere en uygun yüz ifadesini seçmeleri istenir. Test ortalama olarak 15 dakika sürmektedir. Testteki her bileşen 1 puan değerindedir. Bu nedenle testten alınacak en düşük puan 0 iken; en yüksek puan 9'dur.

2.2.3. TİFALDİ Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Kelime Testi

Bu çalışmada, çocukların dil becerisini değerlendirmek amacıyla Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi (TİFALDİ) kullanılmıştır. TİFALDİ, 2-12 yaş arası, ana dili Türkçe olan çocukların sözcük dağarcığını ve dil gelişim düzeylerini ölçmek üzere Kazak Berument ve Güven (2013) tarafından geliştirilmiş, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlanmış standart bir ölçme aracıdır. Alan yazında sıklıkla kullanılan bu test, çocukların alıcı ve ifade edici dil becerisini değerlendirmeye yönelik iki alt testten oluşmaktadır. Bu çalışmada çocukların alıcı dil becerisi değerlendirilmiş ve bu bağlamda çocuklara alıcı dil testi uygulanmıştır. Alıcı Dil Alt Testi, her biri dört resim

içeren toplam 104 karttan oluşur. Uygulayıcı çocuğa bir sözcük söyler ve çocuktan bu sözcüğe karşılık gelen resmi göstermesi beklenir.

Puanlama, her doğru yanıt için 1 puan verilerek yapılmaktadır. Alıcı dil testinden alınabilecek en yüksek ham puan 104'dür. Elde edilen ham puanlar, testin kılavuzunda yer alan yaş gruplarına göre 56 ile 144 arasında değişen standart puanlara dönüştürülmekte ve çocuğun dil yaşı (ay cinsinden) hesaplanmaktadır. Alıcı Dil Alt Testi için Cronbach's alpha katsayısı .99'dur.

2.2.4. Demografik Bilgi Formu

Bu tez çalışması kapsamında araştırmacı tarafından Demografik Bilgi Formu oluşturulmuş ve ebeveynler tarafından doldurulmuştur. Ebeveynlerden formu dolduran ebeveynin ve çocuğun bakımında aktif bir rol alan ikinci bir yetişkinin yaşı, eğitim durumları ve formu dolduran ebeveynin öznel sosyoekonomik düzeyi, çocuk sayısı bilgileri alınmıştır. Formda ebeveynin çocuğun adı, okulu, çocuğun gelişimi hakkında herhangi bir endişesi olup olmadığı ve çalışmaya katılan çocuğunun herhangi bir gelişimsel tanısı olup olmadığı bilgileri istenmiştir. Öznel sosyoekonomik düzey, Adler ve arkadaşları (2000) tarafından geliştirilen 10 basamaklı merdiven kullanılarak ölçülmüştür. Ebeveynler öznel olarak kendilerini sosyoekonomik düzey olarak 10 merdiven basamağından birine yerleştirmiştir. Demografik form, kağıt kalem ve Google Forms aracılığı ile çevrimiçi şekilde iki farklı yöntemle toplanmıştır.

2.3. İşlem

Mülkiyet aktarım videolarının oluşturulmasının ardından, her yaş grubundan (3, 4 ve 5 yaş) toplam 8 çocukla pilot bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Bu ön çalışma, videoların çocuklar tarafından anlaşılabilirliğini ve uygulanabilirliğini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Pilot uygulamadan elde edilen geri bildirimler doğrultusunda, videolarda çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. Örneğin, videoların çok hızlı akmasından dolayı anlaşılabilirliğinin düşük olduğu fark edilip videolar yavaşlatılıp 30'ar saniye uzatılmıştır. Araştırmanın yürütülebilmesi için Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan gerekli etik izinler alınmıştır. Etik kurul onayı sonrasında, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden Ataşehir ilçesine bağlı devlet anaokullarında

araştırma yapılabilmesine ilişkin izin alınmıştır. Uygulama yapılacak okulların müdürleriyle ön görüşmeler gerçekleştirilmiş, okul yönetimleri yürütülecek çalışma hakkında ayrıntılı şekilde bilgilendirilmiştir.

Çocukların dikkatinin dağılmaması ve sessiz bir ortamda test edilmeleri amacıyla, okul yönetimlerinden uygun koşulları sağlayan (sessizlik, yeterli genişlik, çocuğun boyuna uygun masa ve sandalye, düşük çevresel uyaran gibi) bir oda talep edilmiştir. Tüm değerlendirmeler, çocukların kendi okullarında ve bu belirlenen uygun ortamlarda gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaya katılım için gerekli onam formları ve ebeveynlere yönelik ölçme araçları okul yönetimleri ve sınıf öğretmenleri aracılığıyla ailelere ulaştırılmıştır. Sözlü olarak katılımını onaylayan çocuklar ile yazılı ebeveyn onamı alınan çocuklar araştırmaya dahil edilmiştir. Çocuklar Mülkiyet Aktarım Görevi, Duygu Kavrama Testi ve TİFALDİ Alıcı Dil Testi sıralaması ile değerlendirilmiştir. Bu sıralamada, küçük yaş grubundaki çocukların dikkat sürelerinin sınırlı olması nedeniyle, veri kaybını en aza indirmek ve çalışmanın temel amacına hizmet eden görevlerin tamamlanmasını sağlamak amacıyla, mülkiyet aktarım görevine öncelik verilmiştir. Dil testi ise yalnızca yaşa bağlı kontrol değişkeni olarak kullanıldığından en sona yerleştirilmiştir. Her bir çocuğun değerlendirme süreci yaklaşık 45 dakika sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Katılımcılardan elde edilen veriler, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 30.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veri setine giriş işlemlerinin ardından, eksik veriler ve aykırı değerler kontrol edilmiş, gerekli veri temizleme adımları uygulanmıştır. Verilerin analizine geçmeden önce, değişkenlerin dağılımları incelenmiş ve normal dağılıma uygunluk, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları temel alınarak değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında öncelikle betimleyici istatistikler incelenmiş, çocukların mülkiyet aktarım görevlerinden elde ettikleri puanların genel dağılım eğilimleri ortaya konmuştur. Değişkenlerin büyük bir bölümü dikotomik veya sıralı düzeyde

olmasından ve normallik varsayımlarının büyük ölçüde sağlanmamasından dolayı analizlerde parametrik olmayan analizler tercih edilmiştir. Çalışmada *Ki Kare* analizi, *Mcnemar Testi*, *Kruskal–Wallis H Testi*, *Spearman’s Rho Korelasyon Analizi* ve *Lojistik Regresyon* analizleri gerçekleştirilmiştir. Anlamlılık düzeyi tüm analizlerde $p < .05$ olarak kabul edilmiştir. Elde edilen bulgular, Bulgular bölümünde detaylı biçimde sunulmuştur.

2.5. Kayıp Veri Durumu ve Veri Temizleme Süreci

Araştırmada kullanılan değişkenler kapsamında kayıp veri durumu incelenmiştir. Çocuklarla yüz yüze ve görev temelli bir değerlendirme yürütülmesi, veri kaybı oranını önemli ölçüde azaltmıştır. Kalan örneklem üzerinde yürütülen kontroller sonucunda herhangi bir kayıp veriye rastlanmamıştır. Kayıp veri analizinin ardından, tüm değişkenlerin frekans dağılımları gözden geçirilmiş, olası hatalı veri girişleri kontrol edilmiş ve veri seti analiz süreci için hazır hale getirilmiştir. Alıcı dil testinin, uygulama açısından son sırada olmasından ve çocukların dikkat süreleri ve ilgi kaybı gibi durumlardan dolayı tamamlanamadığı katılımcılar olmuştur. Veri toplama için ayrılan zaman aralığında bu katılımcıların dil ölçümleri gerçekleştirilememiştir. Bu sebeple 3 yaş grubunda 20 çocuk, 4 ve 5 yaş grubundan ise 6 çocuk ile alıcı dil testi tamamlanamamıştır.

BULGULAR

Bu bölümde öncelikle veri setine ilişkin kayıp veri durumu açıklanmıştır. Ardından, çocuklardan elde edilen ölçümlere ilişkin betimsel bulgulara yer verilmiştir. Çalışmada mülkiyet aktarım türleri dikotomik biçimde (başarılı/başarısız) kodlanmıştır. Bu nedenle, veri yapısı ağırlıklı olarak kategorik olup, sürekli ve normal dağılım varsayımına dayanan parametrik testlere uygunluk göstermemektedir. Bu durum doğrultusunda aktarım türleri ile ilgili istatistiksel analizlerde parametrik olmayan testler tercih edilmiştir (Field, 2013). Parametrik olmayan testler, dağılım varsayımlarına dayanmadıkları ve kategorik veri ile çalışmaya daha uygun oldukları için, dikotomik değişkenlerin analizinde literatürde yaygın olarak kullanılmaktadır (Gibbons ve Chakraborti, 2011).

3.1. Betimleyici İstatistikler

Araştırmada yer alan çocukların DKT ve dil puanları ile mülkiyet aktarım türlerine ilişkin puanlarının betimleyici istatistikleri Tablo 5’te sunulmaktadır.

Tablo 5. Duygu Kavrama, Dil ve Mülkiyet Aktarımlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Değişkenler	Toplam				3 Yaş		4 Yaş		5 Yaş	
	En	En	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
DKT	0	8	3.51	1.54	2.59	1.32	3.46	1.38	4.35	1.39
Dil	99	138	114.46	.83	106.52	5.44	112.81	4.09	119.86	8.26
Çalma-Duygu İçeren	0	1	.64	.48	.51	.51	.65	.48	.75	.44
Kaybetme-Duygu İçeren	0	1	.64	.48	.44	.50	.72	.46	.73	.45
Verme-Duygu İçeren	0	1	.61	.49	.51	.50	.61	.49	.71	.46
Bırakma-Duygu İçeren	0	1	.61	.49	.37	.49	.70	.47	.75	.44
Çalma-Nötr	0	1	.42	.50	.37	.49	.43	.50	.46	.50
Kaybetme-Nötr	0	1	.24	.43	.20	.40	.24	.43	.29	.46
Verme-Nötr	0	1	.50	.50	.34	.48	.52	.51	.63	.49
Bırakma-Nötr	0	1	.27	.44	.12	.33	.33	.47	.33	.48

3.2. Yaşa Göre Mülkiyet Aktarım Performansları

Çocukların her bir mülkiyet aktarım görevindeki performansları arasındaki yaş farkları incelenmek istenmiştir. Çocukların sekiz farklı mülkiyet aktarım görevlerindeki başarı oranları, “Bu oyuncak kime ait?” sorusuna cevap olarak işaret ettikleri karakterin doğru veya yanlış olmasına göre değerlendirilmiştir.

Elde edilen sonuçlar çocukların mülkiyet aktarım türlerinde farklı performans sergilediğini göstermiştir. Duygu içeren çalma ve verme aktarımı görevlerinde tüm gruplarda doğru cevap oranı, yanlış cevap oranlarından daha yüksektir. Duygu içeren kaybetme ve bırakma aktarımı görevlerinde 3 yaşındaki çocukların doğru cevap oranı, yanlış cevap oranlarından daha düşüktür; 4 ve 5 yaşındaki çocukların ise daha yüksektir.

Nötr aktarım görevlerinde verme aktarımı hariç her aktarım türünde tüm gruplarda yanlış cevap oranı, doğru cevap oranlarından daha yüksektir. Verme aktarım görevinde 4 ve 5 yaşındaki çocukların doğru cevap oranı, yanlış cevap oranlarından daha yüksektir; 3 yaşındaki çocukların ise daha düşüktür. Tüm aktarım görevlerinde doğru cevap frekans değerleri yaşla birlikte yükselmektedir.

Çocukların mülkiyet aktarım görevlerindeki performanslarına ilişkin frekans değerleri ve yaş grubu karşılaştırmaları aktarım türlerine göre sırayla sunulmuştur.

Çocukların nötr çalma görevindeki başarı düzeylerinin yaşlara göre karşılaştırılması amacıyla yapılan analiz sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $\chi^2(2, N = 135) = .82, p > .05$ (bkz. Tablo 6).

Tablo 6. Çocukların Nötr Çalma Aktarımı Görev Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

		Çalma – Nötr		
Gruplar		Yanlış	Doğru	N
	3 Yaş	26 (%63.4)	15 (%36.6)	41
Yaş	4 Yaş	26 (%56.5)	20 (%43.5)	46
	5 Yaş	26 (%54.2)	22 (%45.8)	48
Toplam		78 (%57.8)	57 (%42.2)	135

Çocukların yaş gruplarına göre duygu içeren çalma aktarımındaki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmek amacıyla Ki-Kare analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $\chi^2(2, N = 135) = 5.48, p > .05$ (bkz. Tablo 7).

Tablo 7. Çocukların Duygu İçeren Çalma Aktarımı Görev Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

		Çalma – Duygu İçeren		
Gruplar		Yanlış	Doğru	N
	3 Yaş	20 (%48.8)	21 (%51.2)	41
Yaş	4 Yaş	16 (%34.8)	30 (%65.2)	46
	5 Yaş	12 (%25)	36 (%75)	48
Toplam		48 (%35.6)	87 (%64.4)	135

Çocukların yaş gruplarına göre nötr verme görevindeki başarı düzeyleri arasındaki grup farklılıklarını incelemek amacıyla yapılan analiz sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $\chi^2(2, N = 135) = 7.20, p < .05$, Cramer's V = .23 (bkz.

Tablo 8). Hangi yaş grupları arasında anlamlı fark olduğunu belirlemek amacıyla, grup çiftleri ayrı ayrı karşılaştırılarak Ki-Kare analizleri yürütülmüştür. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda, 3 ve 5 yaş gruplarının verme aktarımı görevindeki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $\chi^2(1, N = 89) = 7.11, p = .008$, Cramer's V = .28.

Tablo 8. Çocukların Nötr Verme Aktarımı Görev Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

Gruplar	Verme – Nötr		N	
	Yanlış	Doğru		
Yaş				
	3 Yaş	27 (%65.9)	14 (%34.1)	41
	4 Yaş	22 (%47.8)	24 (%52.2)	46
	5 Yaş	18 (%37.5)	30 (%62.5)	48
	Toplam	67 (%49.6)	68 (%50.4)	135

Çocukların yaş gruplarına göre duygu içeren verme aktarımındaki başarı düzeylerine ilişkin grup farklılıklarını incelemek amacıyla yapılan analiz sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $\chi^2(2, N = 135) = 3.60, p > .05$ (bkz. Tablo 9).

Tablo 9. Çocukların Duygu İçeren Verme Aktarımı Görev Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

Gruplar	Verme – Duygu İçeren		N	
	Yanlış	Doğru		
Yaş				
	3 Yaş	20 (%48.8)	21 (%51.2)	41
	4 Yaş	18 (%39.1)	28 (%60.9)	46
	5 Yaş	14 (%29.2)	34 (%70.8)	48
	Toplam	52 (%38.5)	83 (%61.5)	135

Çocukların yaş gruplarına göre nötr kaybetme görevindeki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan analiz sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $\chi^2(2, N = 135) = 1.13, p > .05$ (bkz. Tablo 10).

Tablo 10. Çocukların Nötr Kaybetme Aktarımı Görev Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

Gruplar	Kaybetme – Nötr		N
	Yanlış	Doğru	
Yaş			
3 Yaş	33 (%80.5)	8 (%19.5)	41
4 Yaş	35 (%76.1)	11 (%23.9)	46
5 Yaş	34 (%70.8)	14 (%29.2)	48
Toplam	102 (%75.6)	33 (%24.4)	135

Benzer şekilde çocukların yaş gruplarına göre duygu içeren kaybetme aktarımındaki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmek amacıyla yapılan Ki-Kare analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $\chi^2(2, N = 135) = 10, p < .05, \text{Cramer's } V = .27$ (bkz. Tablo 11). Hangi yaş grupları arasında anlamlı fark olduğunu belirlemek amacıyla, grup çiftleri ayrı ayrı karşılaştırılarak Ki-Kare analizleri yürütülmüş ve sonuçlar Bonferroni düzeltmesi uygulanarak değerlendirilmiştir ($\alpha = .0167$). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda, 3 ve 4 yaş gruplarının kaybetme aktarımı görevindeki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $\chi^2(1, N = 87) = 6.92, p = .008, \text{Cramer's } V = .28$. Benzer şekilde, 3 ve 5 yaş grupları arasında da anlamlı fark gözlenmiştir, $\chi^2(1, N = 89) = 7.73, p = .005, \text{Cramer's } V = .30$.

Tablo 11. Çocukların Duygu İçeren Kaybetme Aktarımı Görev

Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

Gruplar	Kaybetme – Duygu İçeren		N	
	Yanlış	Doğru		
3 Yaş	23 (%56.1)	18 (%43.9)	41	
Yaş	4 Yaş	13 (%28.3)	33 (%71.7)	46
	5 Yaş	13 (%27.1)	35 (%72.9)	48
Toplam	49 (%36.3)	86 (%63.7)	135	

Çocukların nötr bırakma görevindeki başarı düzeylerinin yaşa göre farklılıklarını incelemek amacıyla yapılan analiz sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $\chi^2(2, N = 135) = 6.31, p < .05$, Cramer's V = .21 (bkz. Tablo 12). Hangi yaş grupları arasında anlamlı fark olduğunu belirlemek amacıyla, grup çiftleri ayrı ayrı karşılaştırılarak Ki-Kare analizleri yürütülmüştür. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda, 3 ve 5 yaş grupları arasında marjinal düzeyde anlamlı fark gözlemlenmiştir, $\chi^2(1, N = 89) = 5.48, p = 019$, Cramer's V = .39.

Tablo 12. Çocukların Nötr Bırakma Aktarımı Görev Performanslarına

İlişkin Frekans Değerleri

Gruplar	Bırakma – Nötr		N	
	Yanlış	Doğru		
3 Yaş	36 (%87.8)	5 (%12.2)	41	
Yaş	4 Yaş	31 (%67.4)	15 (%32.6)	46
	5 Yaş	32 (%66.7)	16 (%33.3)	48
Toplam	99 (%73.3)	36 (%26.7)	135	

Çocukların yaş gruplarına göre duygu içeren bırakma aktarımındaki başarı düzeylerine ilişkin grup farklılıklarını incelemek amacıyla yapılan analiz sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $\chi^2(2, N = 135) = 15.70, p < .001$, Cramer's V = .34 (bkz. Tablo 13). Hangi yaş grupları arasında anlamlı fark olduğunu belirlemek amacıyla, grup çiftleri ayrı ayrı karşılaştırılarak Ki-Kare analizleri yürütülmüştür. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda, 3 ve 4 yaş gruplarının bırakma aktarımı görevindeki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $\chi^2(1, N = 87) = 9.49, p = .002$, Cramer's V = .33. Benzer şekilde, 3 ve 5 yaş grupları arasında da anlamlı fark gözlemlenmiştir, $\chi^2(1, N = 89) = 13.34, p < .001$, Cramer's V = .39.

Tablo 13. Çocukların Duygu İçeren Bırakma Aktarımı Görev Performanslarına İlişkin Frekans Değerleri

Gruplar	Bırakma – Duygu İçeren		N
	Yanlış	Doğru	
3 Yaş	26 (%63.4)	15 (%36.6)	41
4 Yaş	14 (%30.4)	32 (%69.6)	46
5 Yaş	12 (%25)	36 (%75)	48
Toplam	52 (%38.5)	83 (%61.5)	135

3.3. Mülkiyet Aktarım Türlerinin Her Birinin Grup İçi Karşılaştırması

Çocukların mülkiyet aktarım atıflarındaki başarılarının, aynı görevin duygu içeren ve nötr iki koşulu arasında farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla McNemar testi uygulanmıştır. McNemar testi, 2x2 çapraz tablolarda bağımlı ikili verilerin analizine uygun olup her bir aktarım görevine (çalma, kaybetme, verme ve bırakma) ilişkin olarak, aynı çocukların iki farklı koşuldaki (duygusal ve nötr) performanslarının karşılaştırılmasına olanak sağlamıştır. Bu doğrultuda yürütülen analizlerde, duyguların; çocukların mülkiyet atıflarını biçimlendirmedeki etkisini ortaya koymak ve hangi görevlerde bu etkinin daha belirgin olduğunu saptamak amaçlanmıştır. Bulgular, yaş ve görev sırasıyla aşağıda sunulmuştur.

Üç yaş grubundaki çocukların duygusal ipucu eklendiği ve eklenmediği durumlarda mülkiyet aktarım başarılarını değerlendirmek amacıyla her bir görev için ayrı ayrı McNemar testi uygulanmıştır. Çalma görevine ilişkin analizde, koşullar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır, $\chi^2(1, N = 41) = 0.96, p > .05$. Benzer şekilde, verme görevinde de koşullar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır, $p > .05$. Bu sonuçlar çalma ve verme türlerinde 3 yaşındaki çocukların duygusal ipucu içeren ve nötr koşullar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığını göstermektedir.

Buna karşılık, kaybetme görevinde anlamlı bir fark saptanmıştır, $p < .05$. Bu bulgu, duygu içeren koşulun çocukların kaybetme görevindeki mülkiyet atıflarını değiştirdiğini ortaya koymaktadır. Aynı şekilde, bırakma görevinde de anlamlı bir fark gözlemlenmiş, $p = .006$ olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular, duygusal ipuçlarının etkisinin görev türüne göre değiştiğini ve kaybetme ve bırakma aktarımlarında 3 yaşındaki çocukların başarılarının koşullar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığını ve duygusal ipucu içeren koşullarda nötr koşula göre daha doğru atıflar yaptıklarını göstermektedir.

Dört yaşındaki çocukların duygu içeren ve nötr koşullarda çalma, kaybetme, verme ve bırakma görevlerindeki başarı durumlarını karşılaştırmak üzere McNemar testi uygulanmıştır. Çalma görevine ilişkin analizde, koşullar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur, $p < .05$. Kaybetme görevinde bu fark daha belirgindir; analiz sonucunda istatistiksel olarak güçlü bir fark saptanmıştır, $\chi^2(1, N = 46) = 14.70, p < .001$.

Buna karşın, verme görevinde iki koşul arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $p > .05$. Son olarak bırakma görevine ilişkin analizde, duygu içeren ve içermeyen koşullar arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir, $p < .001$. Bu sonuçlar, 4 yaşındaki çocukların duygu içeren koşulda çocukların çalma, kaybetme ve bırakma görevlerindeki mülkiyet atıflarının nötr koşula göre değiştiğini; verme görevinde ise değişmediğini göstermektedir.

Beş yaşındaki çocuklar için yapılan analizlerde çalma görevinde, iki koşul arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur, $p = .007$. Benzer şekilde, kaybetme görevinde de koşulun belirgin etkisi gözlenmiş; istatistiksel olarak güçlü bir fark saptanmıştır, $\chi^2(1, N = 48) = 13.79, p < .001$.

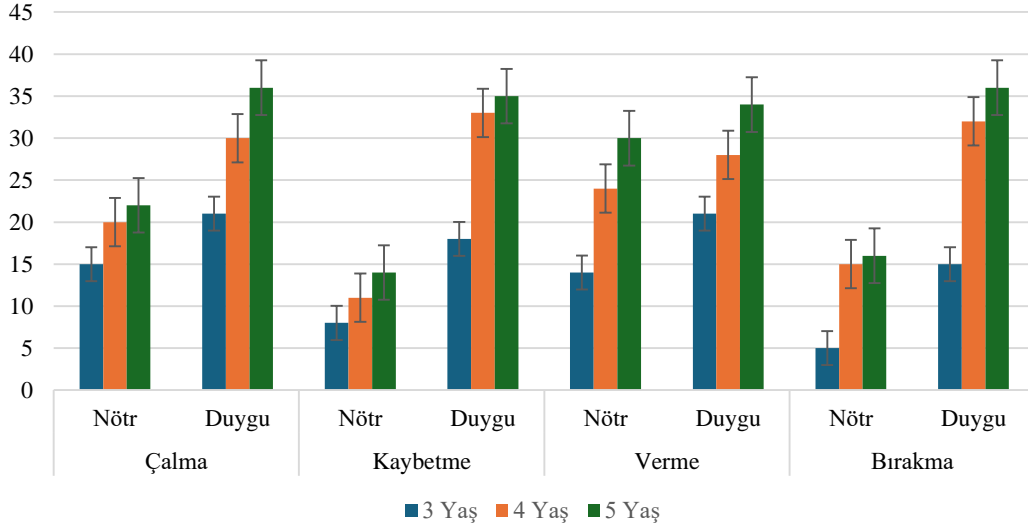
Buna karşın, verme görevine ilişkin analizde koşullar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır, $p > .05$. Son olarak bırakma görevinde iki koşul arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, $p < .001$. Bulgular, 5 yaşındaki çocukların duygu içeren koşulda çocukların çalma, kaybetme ve bırakma görevlerindeki mülkiyet atıflarının nötr koşula göre değiştiğini; verme görevinde ise değişmediğini göstermektedir. Yaş gruplarının mülkiyet aktarım türlerinde nötr ve duygu içeren koşullar arasındaki farkları Tablo 14'te özetlenmiştir.

Tablo 14. Nötr ve Duygu İçeren Mülkiyet Aktarım Türleri Arasındaki Farklar

Gruplar	Çalma	Kaybetme	Verme	Bırakma
3 Yaş	Anlamsız	Anlamlı	Anlamsız	Anlamlı
4 Yaş	Anlamlı	Anlamlı	Anlamsız	Anlamlı
5 Yaş	Anlamlı	Anlamlı	Anlamsız	Anlamlı

Çocukların nötr ve duygu içeren koşullardaki performanslarındaki değişimleri daha iyi gösterebilmek adına yaşlara ve aktarım türlerine doğru sayıları Grafik 1'de gösterilmiştir.

Grafik 1. Yaşlara Göre Nötr ve Duygu İçeren Mülkiyet Aktarım Doğru Sayıları

3.4. Duygu Kavrama Becerisinin Gelişimsel Olarak İncelenmesi

Duygu kavrama becerisinde yaş grupları arasındaki farkları, dil becerisi ve cinsiyet değişkenleri kontrol edilerek test etmek amacıyla kovaryans analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları, yaş grubu etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir, $F(2, 94) = 5.34, p < .05, \eta^2 = .10$. Bonferroni düzeltmeli ikili karşılaştırmalar, 3 yaş grubunun duygu kavrama puanının ($M = 2.59$) hem 4 yaş grubunun duygu kavrama puanından ($M = 3.65, p < .05$) hem de 5 yaş grubunun duygu kavrama puanından ($M = 4.08, p < .05$) istatistiksel olarak anlamlı biçimde düşük puan aldığını ortaya koymuştur. Öte yandan, 4 ve 5 yaş grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$). Analize dahil edilen kovaryantlardan cinsiyetin duygu kavrama puanları üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır, $F(1, 94) = 0.29, p > .05, \eta^2 = .003$. Öte yandan, dil becerisi, duygu kavrama puanlarını marjinal düzeyde etkileyen bir faktör olarak görülmüştür, $F(1, 94) = 3.12, p = .08, \eta^2 = .032$.

3.5. Dil becerisinin Gelişimsel Olarak İncelenmesi

Kovaryans analizi sonuçları, duygu kavrama becerisi ve cinsiyetin etkileri kontrol edildiğinde, yaş grupları arasında dil puanları açısından anlamlı fark olduğunu göstermiştir, $F(2, 94) = 20.21, p < .001, \eta^2 = .30$.

Düzeltilmiş ortalamalar, 5 yaş grubunun ($M = 119.23$) dil puanlarının 4 yaş ($M = 112.82, p < .001$) ve 3 yaş grubundan ($M = 107.77, p < .001$) anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca 4 yaş grubu, 3 yaş grubundan anlamlı derecede yüksek puan almıştır ($p < .05$). Bu bulgular, yaş ilerledikçe dil becerisinin geliştiğini göstermektedir. Cinsiyetin dil puanları üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu ve kız çocukların erkek çocuklardan daha yüksek dil puanlarının olduğu görülmüştür, $F(1, 94) = 7.37, p < .05, \eta^2 = .07$. Cinsiyet, dil puanındaki varyansın yaklaşık %7'sini açıklamaktadır. Buna karşılık, duygu kavrama puanının dil puanı üzerindeki etkisinin marjinal düzeyde anlamlılık gösterdiği görülmüştür, $F(1, 94) = 3.12, p = .08, \eta^2 = .03$.

3.6. Mülkiyet Aktarım Türlerine İlişkin Korelasyonlar

Çocukların yaşı, DKT puanları, dil puanları ve mülkiyet aktarım türlerindeki başarıları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Spearman's Rho korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. (Bkz. Tablo 15). Çocukların yaşları ile DKT puanı, $r_s = .42, p < .001$ ve dil puanı, $r_s = .69, p < .001$ ilişkilidir. Mülkiyet aktarım türlerinin birbirleri ile ilişkisine bakıldığında nötr çalma aktarım türünün nötr kaybetme aktarımı ile pozitif şekilde ilişkili olduğu, $r_s = .22, p < .05$; nötr verme aktarımı ile negatif ilişkili olduğu, $r_s = -.19, p < .05$; nötr bırakma pozitif şekilde ilişkili olduğu görülmektedir, $r_s = .31, p < .001$. Nötr kaybetme aktarımının nötr bırakma aktarımı ile ilişkili olduğu görülmektedir, $r_s = .32, p < .001$. Nötr verme aktarımının nötr bırakma aktarımı ile ilişkili olduğu görülmektedir, $r_s = -.18, p < .05$.

Duygu içeren mülkiyet aktarım türlerinin ilişkilerine bakıldığında duygu içeren çalma aktarımının duygu içeren kaybetme aktarımı ile $r_s = .32, p < .001$ ve duygu içeren verme aktarımı ile ilişkili olduğu görülmektedir, $r_s = .23, p < .001$. Duygu içeren verme aktarımı ile duygu içeren bırakma aktarımının ilişkili olduğu görülmektedir $r_s = .21, p$

< .05. Duygu içeren ve nötr koşullarında birbiri ile ilişkili olan tek aktarım türü bırakma aktarımıdır, $r_s = .27, p < .001$. Yaş nötr aktarım türlerinden sadece verme aktarımı ile ilişkilidir, $r_s = .20, p < .05$. Yaş duygu içeren tüm aktarım türleri ile ilişkilidir, çalma ile $r_s = .19, p < .05$; kaybetme ile $r_s = .24, p < .001$; verme ile $r_s = .19, p < .05$; bırakma ile $r_s = .26, p < .001$. DKT puanı ile ilişkili olan aktarım türleri ise duygu içeren kaybetme aktarımı $r_s = .19, p < .05$; duygu içeren verme aktarımı $r_s = .18, p < .05$ ve duygu içeren bırakma aktarımıdır $r_s = .18, p < .05$. Dil puanı ile nötr kaybetme aktarımının, $r_s = .30, p < .001$ ve nötr bırakma aktarımının ilişkili olduğu görülmektedir, $r_s = .21, p < .05$.

Tablo 15. Mülkiyet Aktarım Türleri Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Çocuğun Ay Cinsinden Yaşı	1										
2. DKT	.42**	1									
3. Dil	.69**	.40**	1								
4. Çalma-Nötr	.07	-.05	-.01	1							
5. Çalma-Duygu İçeren	.19*	.17	.01	.02	1						
6. Kaybetme-Nötr	.07	.08	.30**	.22*	-.02	1					
7. Kaybetme-Duygu İçeren	.24**	.19*	.11	.14	.32**	.04	1				
8. Verme-Nötr	.20*	.11	.18	-.19*	.03	-.16	-.01	1			
9. Verme-Duygu İçeren	.19*	.18*	.10	-.5	.23**	-.02	.14	.03	1		
10. Bırakma-Nötr	.14	.06	.21*	.31**	.16	.32**	.04	-.18*	.13	1	
11. Bırakma-Duygu İçeren	.26**	.18*	.18	-.5	.13	.06	.08	.03	.21*	.27**	1

* $p < .05$, ** $p < .001$

3.7. Mülkiyet Aktarımları Üzerinde Duygu Kavrama Becerisi, Dil, Yaş ve Cinsiyetin Etkisi

Çocukların mülkiyet aktarım atıflarındaki performansları üzerinde etkili olabilecek değişkenleri incelemek üzere lojistik regresyon analizi yürütülmüştür.

Duygu içeren çalma aktarımındaki performansı yordayan değişkenleri incelemek amacıyla modele duygu kavrama puanı, dil puanı, yaş ve cinsiyet değişkenleri dahil edilmiştir. Modelin genel uyum istatistikleri incelendiğinde, Nagelkerke $R^2 = .168$ olup, model bağımlı değişkendeki varyansın yaklaşık %16.8'ini açıklamaktadır. Bağımsız değişkenlere ilişkin istatistikler Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin Duygu İçeren Çalma Aktarımı Üzerindeki Etkisi

Değişkenler	B	SH	Wald	p
DKT	.31	.19	2.79	.10
Dil	-.07	.04	3.16	.08
Yaş	.81	.41	3.81	.05
Cinsiyet	-.91	.47	3.73	.05

Nötr çalma aktarımını yordayan değişkenler incelendiğinde modelin uyumunun Nagelkerke $R^2 = .022$ olduğu, model bağımlı değişkendeki varyansın yaklaşık %2.2'sini açıkladığı görülmüştür. Bağımsız değişkenlere ilişkin istatistikler Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin **Nötr Çalma Aktarımı** Üzerindeki Etkisi

Değişkenler	<i>B</i>	<i>SH</i>	Wald	<i>p</i>
DKT	-.10	.16	.41	.52
Dil	-.02	.03	.38	.54
Yaş	.39	.37	1.14	.29
Cinsiyet	-.30	.43	.50	.48

Duygu içeren verme aktarımına ilişkin regresyon modeli, Nagelkerke $R^2 = .064$ düzeyinde uyum göstermiş; bağımlı değişkendeki varyansın %6.4'ü açıklanmıştır (Bkz. Tablo 18).

Tablo 18. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin **Duygu İçeren Verme Aktarımı** Üzerindeki Etkisi

Değişkenler	<i>B</i>	<i>SH</i>	Wald	<i>p</i>
DKT	.17	.16	1.04	.31
Dil	.01	.04	.03	.87
Yaş	.31	.38	.70	.40
Cinsiyet	.16	.44	.14	.71

Nötr verme aktarımına ilişkin uygulanan regresyon modelin, Nagelkerke $R^2 = .136$ düzeyinde uyum gösterdiği; bağımlı değişkendeki varyansın %13.6'sının açıklandığı görülmüştür (Bkz. Tablo 19).

Tablo 19. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin **Nötr Verme Aktarımı** Üzerindeki Etkisi

Değişkenler	<i>B</i>	<i>SH</i>	Wald	<i>p</i>
DKT	-.07	.16	.20	.65
Dil	-.01	.04	.14	.71
Yaş	1.02	.39	6.71	.01
Cinsiyet	-.29	.44	.43	.51

Duygu içeren kaybetme aktarımını yordayan değişkenler incelendiğinde, modelin uyum katsayısının Nagelkerke $R^2 = .234$ olduğu görülmüştür. Bu değer, modelin bağımlı değişkendeki varyansın yaklaşık %23.4'ünü açıkladığını göstermektedir. İlgili bağımsız değişkenlere ait ayrıntılı istatistikler Tablo 20'de yer almaktadır.

Tablo 20. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin **Duygu İçeren Kaybetme Aktarımı** Üzerindeki Etkisi

Değişkenler	<i>B</i>	<i>SH</i>	Wald	<i>p</i>
DKT	.35	.19	3.21	.07
Dil	-.05	.04	1.63	.20
Yaş	.77	.41	3.58	.06
Cinsiyet	-1.37	.48	7.99	.01

Nötr kaybetme aktarımına ilişkin lojistik regresyon analizinde modelin Nagelkerke R^2 değeri .138 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, modelin bağımlı değişkendeki varyansın yaklaşık %13.8'ini açıkladığını ortaya koymaktadır. Bağımsız değişkenlere ilişkin bulgular Tablo 21'de sunulmuştur.

Tablo 21. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin **Nötr Kaybetme Aktarımı** Üzerindeki Etkisi

Değişkenler	<i>B</i>	<i>SH</i>	Wald	<i>p</i>
DKT	.02	.18	.01	.91
Dil	.08	.04	4.26	.04
Yaş	-.29	.44	.45	.50
Cinsiyet	-.70	.51	1.89	.17

Duygu içeren bırakma aktarımına yönelik analizde, modelin uyum katsayısının Nagelkerke $R^2 = .198$ olduğu belirlenmiştir. Bu durum, modelin bağımlı değişkendeki varyansın yaklaşık %19.8'lik bir kısmını açıkladığını göstermektedir. Ayrıntılı değişken istatistikleri Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin **Duygu İçeren Bırakma Aktarımı** Üzerindeki Etkisi

Değişkenler	<i>B</i>	<i>SH</i>	Wald	<i>p</i>
DKT	.07	.18	.14	.71
Dil	-.04	.04	1.20	.27
Yaş	1.24	.42	8.69	.01
Cinsiyet	-.62	.46	1.81	.18

Nötr bırakma aktarımını açıklamaya yönelik modelin uyum katsayısı Nagelkerke $R^2 = .131$ olarak hesaplanmıştır. Buna göre model, bağımlı değişkende gözlenen varyansın yaklaşık %13.1'ini açıklamaktadır. Bağımsız değişkenlere dair detaylı istatistikler Tablo 23'te gösterilmiştir.

Tablo 23. DKT, Dil, Yaş ve Cinsiyetin **Nötr Bırakma Aktarımı** Üzerindeki Etkisi

Değişkenler	<i>B</i>	<i>SH</i>	Wald	<i>p</i>
DKT	-.01	.19	.00	.95
Dil	.00	.04	.00	.99
Yaş	.97	.46	4.39	.04
Cinsiyet	-5.12	.53	.95	.33

3.8. Çocukların Mülkiyet Aktarımı Gerekçeleri

Çocuklara mülkiyet aktarım sorusu olan “Bu oyuncak kimin?” sorusunun ardından “Neden?” sorusu da sorulmuştur. Her çocuk bu soruya yanıt vermemiştir, bazı çocuklar bazı aktarım türlerinde bu soruyu yanıtlayıp bazı aktarım türlerinde yanıtlamamıştır. “Neden?” sorusunun çalışmaya eklenme sebebi, çocukların duygusal ipuçlarına sözel olarak atıfta bulunup bulunmayacaklarını incelemek ve çocukların aktarım kararlarını verme süreçlerine dair bakış açısı kazanmaktır. Bu sebeple soruya verilen yanıtların doğru/yanlış olması veya sorunun yanıtı bırakılması bir önceki aktarım sorusuna verilen yanıtın değerlendirilmesini etkilememiştir.

Cevap veren çocukların cevapları genellikle ortak bir örüntü göstermiştir. Özellikle duygu içeren aktarımlarda çocukların duygulara atıflar yaptıkları görülmüştür. Örneğin duygu içeren çalma ve kaybetme aktarımlarında çocuklar “Çünkü o üzgün/üzüldü.”, “Çünkü o mutsuz görünüyor.” şeklinde; duygu içeren verme ve bırakma aktarımlarında “Çünkü o mutlu oldu.”, “Çünkü o sevindi.” şeklinde cevaplar vermiştir. Gerekçelere ait örnekler ekte daha ayrıntılı sunulmuştur (Bkz. EK 7).

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı erken çocukluk döneminde mülkiyet aktarım atıflarında duygusal ipuçlarının katkısını gelişimsel olarak incelemektir. Mülkiyet atıfları ve mülkiyet aktarım atıfları ile ilgili çalışmalar alanyazında giderek artmaktadır. Bunun yanında, mülkiyet aktarım atıflarını duygusal beceriler ile birlikte ele alan çalışmaların eksikliği fark edilmiştir. Mevcut çalışmada 3, 4 ve 5 yaşındaki çocukların mülkiyet aktarım atıflarına katkıda bulunabilecek becerilerden biri olarak duygu kavrama becerisi ele alınmış ve aktarım senaryoları nötr ve duygusal ipuçları eklenmiş biçimde çocuklara sunulmuştur. Bu doğrultuda çalışmanın bulgularının mülkiyet gelişimi alanyazına katkı sunması beklenmektedir.

Tartışma bölümünün akışı sırasıyla çocukların yaşa göre duygusal ipucu içeren ve nötr mülkiyet aktarım performansları; çocukların duygusal ipucu içeren ve nötr koşullarda mülkiyet aktarım performansları arasındaki farklar; DKT puanlarının yaşa göre karşılaştırmaları; dil puanlarının yaşa göre karşılaştırmaları; değişkenlerin korelasyon ilişkileri; duygu kavrama, dil, yaş ve cinsiyetin mülkiyet aktarım türleri üzerindeki etkisi; çalışmada kullanılan görev seti; sınırlılıklar ve öneriler şeklindedir.

4.1. Çocukların Duygu İçeren ve Nötr Mülkiyet Aktarım Türlerindeki Gelişimsel Örüntüsü

Çalışmanın araştırma sorularından ilki nötr ve duygu içeren mülkiyet aktarımlarında, mülkiyet kararlarını verirken çocukların performanslarında gelişimsel olarak bir fark olup olmadığıdır. Bu soruyu yanıtlamak için çocukların yaş gruplarına göre tüm aktarım türlerindeki performansları karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre çocukların mülkiyet aktarım performansları arasında belirgin farklar olmadığı görülmüştür. Bulgular aktarım türlerine göre aşağıda tartışılmıştır.

4.1.1. Çalma Aktarımı

Mevcut çalışmada nötr çalma aktarımında yaşlar arasında performans farkı gözlenmemiş; tüm yaş grupları nötr çalma aktarımında benzer performans sergilemiştir. Ek olarak çocukların doğru cevap verme oranının yaşla birlikte arttığı görülmüştür. Ancak bahsedildiği gibi doğru cevaplar yaşla birlikte artsa da bu artış istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Li vd. (2018), bu bulgularla tutarlı olarak çalma aktarımında 3, 4 ve 5 yaş grupları arasında; McDermott ve Noles (2018), 4 ve 5 yaş grupları arasında fark bulmamıştır. Benzer şekilde Blake ve Harris (2009), gerçekleştirdiği iki farklı deneyde de çalma aktarımında bu yaş grupları arasında fark gözlememiş, tüm yaş gruplarının benzer performans gösterdiğini belirtmiştir. Öte yandan Şen Hastaoğlu (2024)'nin Türkiye örneğinde gerçekleştirdiği çalışmada 3 yaşındaki çocukların çalma aktarımındaki performansı 4 ve 5 yaşındaki çocuklardan daha yüksek bulunmuş; 4 ve 5 yaş arasında ise fark gözlenmemiştir. Fakat bu 3 yaşındaki çocukların sahip olabileceği karar verme hatalarından kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

Çocukların nötr çalma aktarımında benzer performans sergilemiş olması çocukların bu aktarım türünde benzer seviyede gelişim seviyelerinde olduğu; 3, 4 ve 5 yaşındaki çocukların çalma aktarımını benzer düzeylerde anlama becerilerine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Çalma aktarımının diğer aktarım türlerine kıyasla en erken gelişen ve anlaşılmaya başlanan aktarım türü olduğu (Blake ve Harris, 2009; Li vd., 2018) göz önünde bulundurulduğunda çocuklar arasında gelişimsel fark bulunmaması, çalma aktarımının aslında 3 yaş civarında zaten 4 ve 5 yaş gelişim düzeyinde geliştiğini gösteriyor olabilir. Çocukların gayrimeşru aktarım türlerini, meşru aktarım türlerinden daha erken yaşlarda anlamaya başladığı da bilinmektedir (Blake ve Harris, 2009; Li vd., 2018).

Duygu içeren çalma aktarım performansları yaş grupları açısından karşılaştırıldığında nötr aktarımda olduğu gibi 3, 4 ve 5 yaşındaki çocukların benzer performans sergiledikleri görülmüştür. Bu bulgu yukarıda değinildiği üzere çocukların çalma aktarımını 3 yaşından itibaren anladıklarını ve yaş arttıkça da bu gelişmiş anlayışta

fark yaratacak şekilde değişimler gerçekleşmediğini gösteriyor olabilir. Bu nedenle aktarıma duygusal ipucu eklenmiş olması yaş farklılığı gözlenmesine katkı sağlayacak kadar etkili olmamış olabilir.

4.1.2. Verme Aktarımı

Nötr verme aktarımı performansları yaş grupları açısından karşılaştırıldığında 3 yaş grubundaki çocukların 5 yaş grubundan düşük performans sergilediği görülmüştür. 3 yaş grubu ile 4 yaş grubu ve 4 yaş grubu ile 5 yaş grubundaki çocuklar ise bu aktarımda benzer performans göstermiştir. Bu bulgular Şen Hastaoğlu (2024)'nin çalışması ile kimi yönlerden tutarlı kimi yönlerden tutarsızdır. Çalışmada yalnızca 3 ile 5 yaş arasında değil tüm yaş grupları arasında fark gözlenmiştir. Aynı şekilde Li vd. de (2018) tüm yaş gruplarında verme aktarımı bağlamında fark gözlemiştir. Öte yandan Blake ve Harris (2009) yürüttükleri iki deneyde de 3 yaşındaki çocukların verme aktarımını tam olarak anlayamadığını, 4 ve 5 yaş grubunun şans düzeyinin üstünde anladığını fakat bu yaş grupları arasında fark olmadığını belirtmiştir. Verme aktarımını 4 ve 5 yaş grupları arasında inceleyen ve bu yaşlar arasında fark bulmayan başka bir çalışma da mevcuttur (McDermott ve Noles, 2018). Bu bulgular, mevcut çalışmanın bulguları ile büyük ölçüde tutarlıdır. Mevcut çalışmada sadece 3 ve 5 yaş grupları arasında fark gözlenmesi, verme aktarımının 4 yaş civarında anlaşılmaya başlandığı fakat 5 yaşında da halen gelişmeye devam ettiği şeklinde yorumlanabilir. Çocukların verme aktarımını anlamasını zorlaştıran önemli bir faktörün mülkiyet gelişimi alanyazınında sıklıkla incelenen ilk sahip yanlılığı olduğu düşünölmektedir. Çocuklar nesne bir başkasına verilse dahi küçük yaşlarda ilk sahip yanlılığı göstermekte ve nesnenin hala ilk sahibe ait olduğunu düşünmektedir (Blake ve Harris, 2009). Üç ve dört yaşındaki çocukların, bir nesneye ilk sahip olan karakterin aslında sahibi olmadığına dair açık kanıt sunulduğunda bile, bu bilgiyi göz ardı etmekte zorlandıklarını gösterilmiştir (Friedman ve Neary, 2008). Noles ve Keil'in (2019) 7-10 yaş arasındaki çocuklarla yaptığı çalışmada ileri yaşlarda bile ilk sahip yanlılığının göröldüğünü bulmuştur. Bu bulgu mevcut çalışmada incelenen 3, 4 ve 5 yaş örnekleminin verme aktarımlarında görölen performanslarını desteklemektedir. Çocukların verme aktarımını daha geç anlamaya başlaması bu aktarımı paylaşma ile karıştııyor olabilmelerinden de kaynaklanabilir. Bir nesne bir başkası ile paylaşıldığında nesnenin geri alınması beklenirken; nesne birine kalıcı olarak

verildiğinde bu nesnenin geri alınması beklenmez. Fakat bu anlayışın netleşmesi yaşa bağlı olabilir (Blake ve Harris, 2009).

Duygu içeren verme aktarımlarına bakıldığında ise tüm yaş gruplarının benzer performans gösterdiği görülmüştür. Nötr verme aktarımında 3 ve 5 yaş arasında görülen performans farkının duygu içeren verme aktarımında ortadan kalkması ilgi çekici bir bulgudur. Çocukların mutlu yüz ifadesini 3 yaşından itibaren tanıma ve mülkiyet aktarımında ipucu olarak kullanabildikleri şeklinde yorumlanabilir. Çocukların mutluluk duygusunu ve mutlu yüz ifadelerini erken yaşlardan itibaren ayırt edebildiklerini, hatta bu duygunun diğer duygulara göre en kolay ayırt edilebilen duygu olduğunu gösteren çalışmalar vardır (Riddell vd., 2024; Garcia ve Tully, 2020). Çocukların benzer performansları, mutlu yüz ifadesinin verme bağlamındaki mülkiyet aktarım atıflarını kolaylaştırmış ve yaşlar arasındaki gelişimsel farkın kapanmasını sağlamış olabilir.

4.1.3. Kaybetme Aktarımı

Nötr kaybetme aktarımında yaşlar arasında performans farkı gözlenmemiş; tüm yaş grupları nötr kaybetme aktarımında benzer performans sergilemiştir. Ek olarak çocukların doğru cevap verme oranlarının yanlış cevaplardan daha düşük olduğu ve doğru cevap oranının yaşla birlikte arttığı görülmüştür. Bu bulgular Şen Hastaoğlu (2024)'nin çalışmasındaki bulgular ile tutarlıdır; çalışmada kaybetme aktarım türünde 3, 4 ve 5 yaş grupları arasında anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Benzer şekilde Li vd. (2018), çalışmasında da bu bulgularla tutarlı olarak kaybetme aktarımında 3, 4 ve 5 yaş gruplarının benzer performans sergilediği görülmüştür. Kaybetme aktarımında genel olarak doğru performans oranının düşük olması çocukların bu aktarımı anlamada zorlandıklarını göstermektedir. Bu, kaybetme aktarımının çalma aktarımına göre daha muğlak olmasından kaynaklanıyor olabilir. Alanyazında kaybetme aktarımının en geç gelişen aktarımlardan biri olduğu ve 5 yaş itibariyle anlaşılmaya başlandığı belirtilmektedir (Li vd., 2018; Şen Hastaoğlu, 2024).

Duygu içeren kaybetme aktarımı performansları yaş grupları açısından karşılaştırıldığında 3 yaş grubu ile 4 yaş grubu ve 3 yaş grubu ile 5 yaş grubu arasında fark olduğu; 4 ve 5 yaşındaki çocukların duygu içeren kaybetme aktarımını 3 yaşındaki

çocuklardan daha iyi anladığı görülmüştür. 4 ve 5 yaşındaki çocuklar ise bu aktarımı benzer düzeyde anlamıştır. Bu bulgular, bu çalışma kapsamında değerlendirilen duygu kavrama becerisinin gelişimi ile açıklanabilir. Özellikle nötr kaybetme aktarımı performanslarında yaşlar arasında fark görülmezken; duygusal ipucu eklendiğinde yaş farklılıkları görülmesi çocukların 3 yaşından sonra gösterdikleri duygusal gelişimleri ile açıklanabilir. Alanyazındaki çalışmalar 3, 4 ve 5 yaşında duygu kavrama becerisindeki gelişimsel farklar olduğunu ve yaşla birlikte duygu kavrama becerisinin geliştiğini göstermektedir (Pons vd., 2003; Riddel vd., 2024).

Bu çalışmanın amaçlarından biri çalma ve verme aktarımlarına kıyasla daha muğlak ve anlaşılması çocuklar tarafından daha zor olabilen kaybetme ve bırakma aktarımlarına duygusal ipuçlarının özellikle bir katkısının olup olmayacağını incelemektir. Nötr kaybetme aktarımında gözlenmeyen yaş farklılıkların duygu içeren kaybetme aktarımında görülmesi bakımından değerlendirildiğinde bu amacın kısmen gerçekleştiği yorumu yapılabilir. Nötr ve duygu içeren koşullar arasındaki farklara ilişkin hipotez testlerinin değerlendirildiği bulgular ilgili kısımda tartışılmıştır.

4.1.4. Bırakma Aktarımı

Nötr bırakma aktarımında 3 yaş grubundaki çocuklar, 5 yaş grubundaki çocuklardan daha düşük performans sergilemiş; 3 yaş grubu ile 4 yaş grubu ve 4 yaş grubu ile 5 yaş grubu benzer performanslar göstermiştir. Li vd. (2018) bu çalışmanın bulguları ile tamamen tutarlı şekilde 3 yaş grubundaki çocukların 5 yaş grubundan düşük performans sergilediğini ve 3 yaş grubu ile 4 yaş grubu ve 4 yaş grubu ile 5 yaş grubundaki çocuklar ise bu aktarımda benzer performans gösterdiğini raporlamıştır. Şen Hastaoğlu'nun (2024) çalışmasında 3 yaş grubundaki çocuklar hem 4 yaş grubundaki çocuklardan hem 5 yaş grubundaki çocuklardan daha düşük performans sergilemiş; 4 ve 5 yaş grupları arasında ise fark bulunmamıştır.

Bu sonuçlar, nötr bırakma aktarımının kavranmasında özellikle 3 yaş grubunun belirgin bir dezavantaj yaşadığını ve bu becerinin 4 yaş civarında nispeten dengelenmeye başladığını göstermektedir. Mülkiyet aktarımı bağlamında bırakma senaryoları, çocuğun nesnenin artık önceki sahibinin mülkiyetinde olmadığını ve yeni

bir sahibin hakları devraldığını anlamasını gerektirir. Ancak bu süreç, yalnızca basit mülkiyet bilgilerinden ziyade, bırakma niyetinin doğru bir şekilde yorumlanmasını ve niyet temelli akıl yürütmeyi de içerir (Bkz. Tablo 2). Bu nedenle, 3 yaş grubundaki çocukların düşük performansı, bırakma niyetini güvenilir biçimde değerlendirmelerindeki bilişsel sınırlılıklardan kaynaklanıyor olabilir.

Ayrıca, 4 yaşından itibaren performansın görece sabit kalması, bırakma senaryolarına ilişkin temel muhakeme becerilerinin bu yaş civarında kazanıldığını düşündürmektedir. Bununla birlikte, Şen Hastaoğlu'nun (2024) çalışmasında 4 yaş grubunun da 5 yaş grubundan düşük performans göstermesi, bu becerinin gelişimsel olarak bazı örneklerde daha kademeli ilerleyebileceğini işaret etmektedir. Bu farklılıklar, çalışma örnekleri ve bırakma senaryolarının sunulduğu biçiminden de kaynaklanıyor olabilir. Öte yandan 4 ve 5 yaş gruplarındaki çocukların benzer performansı, bırakma aktarım türünün belirsizliği nedeniyle bu aktarımın bu yaşlarda henüz anlaşılmasından kaynaklanıyor olabilir.

Bu çalışmadaki duygusal ipucu içeren bırakma aktarımında ise 3 yaşın performansı hem 4 yaş hem de 5 yaş grubundan anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Dört ile beş yaş grubunun performanslarının ise birbirinden anlamlı düzeyde farklılaşmadıkları bulunmuştur. Bu bulgu duygusal ipucunun, 4 yaş grubundaki çocukların bırakma niyetini anlamasını kolaylaştırdığını ve performanslarını 3 yaş grubundan belirgin şekilde ayırdığını göstermektedir. Bu durum, duygusal ipuçlarının, özellikle belirsizlik içeren mülkiyet aktarım türlerinde bilişsel süreci destekleyebileceğini düşündürmektedir. 4 ve 5 yaş grubunun benzer performans göstermesi, bu yaşlarda itibaren duygusal bilgiyi mülkiyet aktarımı bağlamlarında kullanabilme becerisinin olgunlaştığına işaret ediyor olabilir.

4.2. Çocukların Duygu İçeren ve Nötr Koşullarda Mülkiyet Aktarım Atıfları Arasındaki Farklar

Aktarımlara eklenen duygusal ipuçlarının etkili olup olmadığını incelemek için çocukların nötr aktarım türleri ve duygusal ipucu içeren aktarım türlerindeki performansları karşılaştırılmıştır. Bazı aktarım türlerinde duygusal ipuçları etkili

olurken bazı aktarım türlerinde ve yaş gruplarında etkili değildir. Aktarım türlerine ilişkin bulgular sırayla tartışılmıştır.

4.2.1. Çalma Aktarımı

Çalışmanın ilk hipotezi çocukların duygusal ipucu içeren çalma aktarımındaki performanslarının nötr çalma aktarımındaki performanslarından anlamlı şekilde farklılaşacağı yönündedir. Bunu incelemek üzere yapılan analizler çalma aktarımında duygusal ipuçlarının etkisi 3 yaşındaki çocuklarda anlamlı şekilde etkili olmadığı; 4 ve 5 yaşındaki çocuklarda ise etkili olduğu bulunmuştur. Başka bir ifadeyle duygusal ipuçları 3 yaşındaki çocukların çalma aktarımını anlamalarını anlamalarına anlamlı düzeyde bir katkıda bulunmamış; 4 ve 5 yaşındaki çocukların anlamalarına ise anlamlı bir düzeyde katkıda bulunmuştur. Çocukların duygu kavrama becerisi ile ilgili yapılan çalışmalar çocukların erken yaşlardan itibaren üzüntüyü ve üzgün yüz ifadesinin ayırt edebildiğini göstermektedir (Richard vd., 2025; Cheal ve Rutherford, 2011). Bu, çocuklardan üzgün yüz ifadesini tanıma ve “Bu çocuk üzgün ise oyuncak onun olabilir.” zihinsel bağlantısını yapabildiklerini desteklemektedir. Nitekim çocuklardan istenen mülkiyet atfı gerekçelerine bakıldığında çocukların üzgün yüz ifadesi eklenen çalma ve kaybetme aktarımında karakterin üzüntüsüne atfı yaptıkları görülmektedir (Bkz. Tablo 15, 16).

Bu bulgular, çocukların hak ihlali içeren çalma aktarımını anlamlandırırken, yalnızca yüz ifadesi tanıma gibi temel bir duygu tanıma becerisinden değil, aynı zamanda bu duyguları bağlama yerleştirme ve mülkiyetle ilişkilendirme becerisinden de yararlandıklarını düşündürmektedir. Pesowski ve Friedman’ın (2015) çalışmalarında gösterildiği üzere, çocuklar 3 yaşından itibaren bir karakterin kendi eşyasının kaybolması ya da izinsiz kullanılması gibi durumlarda üzgün hissedeceğini öngörebilmektedir. Bu çıkarımların tutarlılığı yaşla birlikte artmakta; özellikle 4 ve 5 yaş çocukları bu tür bağlamsal çıkarımları daha kararlı ve doğru biçimde yapabilmektedir. Çalma aktarımı özelinde, bu durumun olumsuz ve norm ihlali içeren bir bağlam olması, çocukların mülkiyet ve duygu arasında bağlantı kurmalarını daha da önemli hale getirmektedir. Çalışmada gösterildiği gibi (Pesowski ve Friedman, 2015), bir eşyanın izinsiz kullanılması durumunda çocuklar, eşya sahibinin üzgün

hissedeceğini öngörebilmekte, böylece mülkiyetin ihlali ile duygusal tepki arasında nedensel bir ilişki kurabilmektedir. Bu, özellikle yaşla birlikte gelişen duygusal neden-sonuç akıl yürütmesinin (Richard vd., 2025; Wellman vd., 1995), çocukların çalma aktarımı gibi sosyal durumları anlamasını kolaylaştırdığını düşündürmektedir.

Çocukların duygusal tepkileri yalnızca yüzeysel düzeyde değil, bağlama uygun olarak değerlendirildikleri de gösterilmiştir (Pesowski ve Friedman, 2016). Çocukların üzgün yüz ifadesinin mülkiyet ilişkisiyle bağlantılı olarak yorumlandığı görülmüştür. Nitekim bu çalışmada da 4 ve 5 yaş grubundaki çocukların, üzgün yüz ifadesi verilen çalma aktarımı senaryolarında daha iyi mülkiyet aktarım atıfları yapmaları, bu yaş grubunun duygusal ipucunu mülkiyet bağlamında kullanabildiklerini ortaya koymaktadır. Üç yaş grubunda duygusal ipuçlarının anlamlı bir katkı sağlamamış olması ise, bu yaşta duygusal bilginin mülkiyet bağlamına entegre edilmesinin sınırlı olabildiğini göstermektedir. Üç yaş çocukları üzgün yüz ifadesini tanıyabilseler bile, bu duygunun mülkiyet bağlamındaki anlamını özümseme ve bunu bir mülkiyet göstergesi olarak yorumlama becerileri henüz gelişimsel olarak yeterli düzeyde olmayabilir.

Mevcut çalışmanın bulguları, duygusal açıdan yüklü ve gayrimeşru bir aktarım türü olan çalma aktarımında duygusal ipuçlarının etkisini desteklemiştir; çocukların mülkiyet kavrayışlarının sadece bilişsel değil, duygusal beceriler tarafından da şekillendiğini ortaya koymuştur. Özellikle 4 ve 5 yaşından itibaren çocukların, üzgün yüz ifadesi gibi duygusal ipuçlarını mülkiyete dair doğru çıkarımlar yapmak için etkili bir şekilde kullanabildiği görülmüştür. Bu durum, mülkiyet kavramının gelişiminin yalnızca sosyal kurallara değil, aynı zamanda gelişen duygu kavrama becerisine de dayandığını desteklemektedir.

4.2.2. Verme Aktarımı

Çalışmanın ikinci hipotezi çocukların duygusal ipucu içeren verme aktarımındaki performanslarının nötr verme aktarımındaki performanslarından anlamlı şekilde farklılaşacağı yönündedir. Analizler sonucunda verme aktarımında duygusal ipuçlarının etkisi hiçbir yaş grubunda anlamlı bulunmamış ve hipotezin karşılanmadığı görülmüştür. Bu ilginç bir bulgudur çünkü diğer üç aktarım türünde de duygusal

ipuçlarının etkili olduğu grlmŖtir. Bu bulgu çocukların verme aktarımını zaten belirli bir düzeyde anladığını ve duygusal ipuçlarının ek olarak bir yardımı olmadığı Ŗeklinde yorumlanabilir. Nitekim nceki araŖtırmalar, çocukların özellikle hediye verme gibi sosyal olarak olumlu erevelenmiŖ mülkiyet aktarım türlerini daha kolay kavradıklarını göstermektedir (Friedman ve Neary, 2008). Verme davranıŖı, genellikle açık bir niyetle gerekleŖtiėi ve sosyal normlara uygun olduğu için çocuklar açısından yorumlanması daha kolay olmuŖ olabilir. Birine bir nesnenin verilmesi veya hediye edilmesi olumlu duygularla güçlü bir Ŗekilde eŖleŖtirilmiŖ, birine bir nesnenin verilmesi sonucunda o kiŖinin mutlu olmasının ek olarak bir etkisi olmamıŖ olabilir. Bu durumda verme aktarımı mutlu yüz ifadesi gibi duygusal ipuçlarına ihtiyaç duyulmadan anlaŖılmıŖ olabilir.

Pesowski ve Friedman'ın (2015) alıŖması duygusal ipuçlarının özellikle belirsiz ya da ihlal içeren durumlarda (rn., izinsiz oynama veya kaybetme gibi) mülkiyet iliŖkisini anlamada etkili olduğunu ortaya koymuŖtur. Oysa verme aktarımı hem eylemin gönüllü olması hem de çocukların bu tür durumlara günlük yaŖamlarında deneyimlemeleri nedeniyle daha az belirsizlik içerir. Bu da duygusal ipuçlarının anlamlı bir etki yaratmadığını açıklayabilir. Öte yandan bu bulgu, çocukların mülkiyet aktarımına dair çıkarım yaparken yalnızca duygusal ipuçlarına dayanmadığını; bağlamsal ve sosyal normatif bilgileri de aktif biçimde kullandıklarını gösteriyor olabilir. Verme aktarımı, özellikle beŖ yaŖ civarındaki çocukların mülkiyetin aktarımı ile ilgili hakları tanıma ve saygı gösterme eğilimlerinin daha belirgin hale geldiği bir bağlamdır (Kim ve Kalish, 2009; Blake ve Harris, 2009). Bu yaŖ grubundaki çocuklar, hediyeenin artık yeni sahibine ait olduğunu kabul etmede daha tutarlı davranmaktadır. Bu nedenle duygusal ipuçları, zaten yeterli açıklıkta olan bu sosyal duruma ek bir katkı saėlamamıŖ olabilir.

Sonuç olarak, verme aktarımında duygusal ipuçlarının etkisiz bulunması, çocukların bu aktarımı biliŖsel olarak daha iyi kavradıklarını ve duygusal bilgiden ziyade sosyal normlara dayalı çıkarımlar yapabildikleri Ŗeklinde yorumlanabilir. Ayrıca duyguların mülkiyet aktarımı üzerindeki etkisinin aktarım türlerine özgü bir Ŗekilde deėiŖebildiğini ve duygusal ipuçlarının her aktarım türünde aynı Ŗekilde iŖlev göstermediğini ortaya koymaktadır.

4.2.3. Kaybetme Aktarımı

Çalışmanın, çocukların duygusal ipucu içeren kaybetme aktarımındaki performanslarının nötr kaybetme aktarımındaki performanslarından anlamlı düzeyde farklılaşacağı yönündeki hipotezini incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda kaybetme aktarımında duygusal ipuçlarının etkisi tüm yaş gruplarında etkili olduğu bulunmuştur. Bu hipotez doğrulanmıştır. Çocuklar kaybetme aktarımını duygusal ipucu eklendiğinde nötr kaybetme aktarımına göre daha iyi anlamıştır. Kaybetme aktarımı çalma aktarımı gibi gayrimeşru bir aktarım türü olsa da çocuklar tarafından çalma aktarımı kadar net anlaşılmamaktadır (Li vd., 2018). Bu, kaybetme aktarımının bazı özelliklerine bağlanmıştır, örneğin çalma aktarımında çalınan nesnenin birine ait olduğu net bir şekilde görülmekte; kaybetmede ise nesnenin birine ait olup olmadığı bilinmemektedir. Bu açıdan nesne ikinci kişi tarafından “bulmak” şeklinde yorumlanmakta ve çevresinde sahibe ait bir ibarenin yer almadığı durumlarda bulunan nesnenin alınabileceği şeklinde yorumlanabilmektedir. Nitekim Cram ve Ng'nin (1989) “bulma” şeklinde incelediği aktarım türünde çocukların, bulunan nesneyi bulan kişinin elinde tutması yönünde destekleme eğiliminde olduğunu ve cevaplarını fiziksel temasla gerekçelendirdiklerini ("O buldu") belirtmiştir. Kaybetme aktarımını, bırakma aktarımından ayıran en önemli kısım, ilk sahibin niyetidir (bkz. Tablo 2). Kaybetme aktarımında, nesneyi kaybeden kişi nesnenin mülkiyetinden istemli olarak vazgeçmediği için geri döndüğünde nesneyi arar. Nesneyi bulamadığında ise sahibin üzülmesi doğal ve beklenir bir tepkidir. Bu çalışmada, özellikle kaybetme aktarımındaki bu daha belirsiz ve meşru olmayan sürecin duygusal ipuçlarıyla desteklenmesi yani nesneyi kaybeden kişinin üzüldüğünün görülmesi sayesinde kaybetme aktarımının daha iyi anlaşılması beklenmiş ve bunun gerçekleştiği görülmüştür.

Bu bulgu, çocukların özellikle üzgün yüz ifadelerini tanıma ve üzüntü duygusunu anlama becerileriyle de örtüşmektedir. Araştırmalar, çocukların erken yaşlardan itibaren üzgün yüz ifadesini diğer temel duygulara kıyasla daha güvenilir şekilde tanıyabildiğini ve üzünlüğe ilişkin neden-sonuç ilişkilerini kurmakta daha başarılı olduğunu göstermektedir (Richard vd., 2025; Cheal ve Rutherford, 2011). Aynı zamanda çocuklar üzüntü duygusunu ortaya çıkaran durumları anlayabilmekte ve hatta

bunu mülkiyet bağlamında kullanabilmektedir (Pesowski ve Friedman, 2015; 2016). Üzüntü duygusu, özellikle bir eşyanın kaybı ya da bir şeyin eksikliği gibi durumlara ilişkilendirildiğinde çocuklar için anlamlı bir ipucu haline gelmektedir. Bu nedenle kaybetme bağlamına eklenen üzgün yüz ifadesi, çocuklara karakterin o nesneyle olan duygusal bağını ve bu bağlamda mülkiyeti daha açık biçimde göstermiş olabilir.

Ayrıca, çocukların duygusal ipuçlarını sosyal anlam çıkarımında bir araç olarak kullanabildiklerine dair önceki bulgularla da tutarlıdır. Kaybetme aktarımında duygusal ipuçlarının tüm yaş gruplarında etkili bulunması, duygusal ipuçlarının özellikle belirsizlik içeren sosyal durumların anlamlandırılmasında işlevsel olduğunu ortaya koymaktadır. Pesowski ve Friedman'ın (2015) bulguları, çocukların bir nesnenin kaybı durumunda karakterin nasıl hissedeceğini değerlendirmede mülkiyet bilgisini dikkate aldıklarını göstermektedir. Çocuklar, bir nesneye kimin sahip olduğunu bildiklerinde, bu kişinin eşyanın kaybı karşısında daha fazla üzgün hissedeceğini tahmin edebilmekte ve bu duygusal çıkarımı mülkiyet bilgisiyle ilişkilendirebilmektedir. Mevcut çalışmada da benzer şekilde, kaybetme aktarımına üzgün yüz ifadesi eklendiğinde çocukların mülkiyet atfı yaparken bu duyguyu ipucu olarak kullandığı görülmüştür.

Özellikle 3 yaşındaki çocukların duygu içeren kaybetme aktarımında anlamlı düzeyde daha doğru atıf yapması, bu aktarım türünde duyguların yorumlanmasının mülkiyet kavrayışına olan katkısını açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu durum, Pesowski ve Friedman'ın (2016) çalışmasıyla örtüşmektedir. Çocuklar nesne kırıldığında üzülen karakteri, sahip olarak tanımlayabilmiştir. Bu çalışmada da nesne kaybolduğunda üzülen kişinin sahip olduğu çıkarımının yapılması beklenmiştir. Bu bulgular, çocukların olumsuz duygularla nesneye dair mülkiyet ilişkisi kurabildiklerini ve bunu yaşla birlikte daha tutarlı şekilde gerçekleştirebildiklerini göstermektedir.

Dolayısıyla kaybetme aktarımına eklenen üzgün yüz ifadesi, özellikle olayın neden-sonuç yapısını ve karakterlerin mülkiyete dair ilişkilerini anlamada çocuklara güçlü bir ipucu sunmuş olabilir. Bu; duyguların sadece mülkiyet atfını kolaylaştıran önemli bir unsur olduğunu, çocukların sosyal dünyayı anlamlandırma süreçlerinde etkin bir şekilde yer aldığını göstermektedir.

4.2.4. Bırakma Aktarımı

Çocukların duygusal ipucu içeren bırakma aktarımındaki performanslarının nötr bırakma aktarımındaki performanslarından anlamlı düzeyde farklılaşacağı yönündeki hipotezi test etmek amacıyla gerekli analizler yürütülmüş ve hipotezin desteklendiği görülmüştür. Çocuklar bırakma aktarımını duygusal ipucu eklendiğinde nötr bırakma aktarımına göre daha iyi anlamıştır. Bu bulgu bırakma aktarımının Tablo 2’de gösterilen bazı özellikleri bakımından şu şekilde açıklanabilir. Bırakma aktarımında sahibin mülkiyeti bırakma niyeti olsa da açıkça nesneyi birine vermez. Vazgeçtiği haliyle nesneyi görünür bir yere bırakır. İkinci kişi nesnenin kime ait olduğunu bilmez; birisi ona direkt olarak nesneyi vermese de mülkiyeti kendine geçirme niyeti taşır ve nesneyi alır. Bu açılarından bakıldığında bırakma aktarımı, verme aktarımı gibi meşru fakat nesnenin sahibi olup olmadığını bilmeme açısından belirsizdir (Bkz. Figür 1). Bu belirsizliğin etkisini yumuşatmak ve bırakma aktarımının meşru olduğunu belirtmek amacıyla nesneyi bulan kişinin mutlu olması şeklinde bir ipucu eklenmiştir. Böylece çocuklardan, ilk sahip olan karakterin nesne üzerindeki tepkisizliğini (nötr yüz ifadesi) ve gönüllü bırakma davranışını yansıtmayı; nesneyi bulan karakterin ise yeni bir nesneye sahip olduğu için mutlu olması şeklinde yorumlanması beklenmiştir.

Aktarıma eklenen duygusal ipucu yani mutlu yüz ifadesinin çocuklar tarafından anlaşıldığı ve nesneyi bulan kişinin mutlu olduğu durumda aktarımı daha iyi anladıkları görülmüştür. Bu bulgu, özellikle nesnenin verme değil bırakma yoluyla el değiştirdiği durumlarda duygusal ipuçlarının çocuklara davranışın ardındaki niyeti açıklamakta yardımcı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Mutlu yüz ifadesi, sahibin nesneyle kurduğu duygusal bağda olumsuzluk olmadığını ve nesneyi bırakma davranışının gönüllü ve planlı bir niyet içerdiğini aktaran bir sosyal ipucu işlevi görmüştür.

Pesowski ve Friedman (2015; 2016) tarafından yürütülen çalışmalar, çocukların duygusal ifadeleri sadece duygunun kendisini tanıma düzeyinde değil, aynı zamanda bu duyguların sosyal olaylara ilişkin anlamları üzerinden değerlendirdiğini ortaya koymuştur. Bırakma aktarımında da benzer biçimde çocuklar, karakterin mutlu ifadesini aktarımın güvenli yani sosyal normlara uygun olmayan bir durum olmadan

gerçekleştirdiğinin göstergesi olarak değerlendirmiş olabilirler. Çünkü bırakma aktarımı geçerli bir aktarımdır ve nesneyi bulan kişi nesnenin yeni sahibidir. Bu bağlamda duygular, sadece mülkiyetin sonucu değil, aynı zamanda belirsizliğin yüksek olduğu durumlarda aktarımın meşruluğuna dair bir yansıma olarak işlev görmekte; böylece çocuklara mülkiyetin aktarılıp aktarılmadığını anlama konusunda kritik bir ipucu sunmaktadır. Sonuç olarak, bırakma aktarımı gibi kavramsal olarak karmaşık, niyetin açıkça belirtilmediği durumlarda çocuklar için duygusal ipuçları, sosyal-bilişsel bir araç olarak mülkiyet aktarımının anlamlandırılmasına katkı sağlamaktadır.

4.3. Duygu Kavrama Becerisinin Gelişimsel Olarak İncelenmesi

Bu araştırmada, çocukların duygu kavrama becerisinin yaşla birlikte gelişip gelişmediğini dil becerisi ve cinsiyet değişkenleri kontrol edilerek test etmek amacıyla kovaryans analizi uygulanmıştır. Analiz bulguları, yaş grupları arasında duygu kavrama düzeylerinin anlamlı biçimde farklılaştığını göstermiştir. Özellikle 3 yaş grubundaki çocukların duygu kavrama puanları, hem 4 hem de 5 yaş gruplarına kıyasla anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Bu durum, duyguları anlama becerisinin erken çocukluk döneminde gelişimsel ilerleme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu sonuç, duygu kavrama becerisinin bilişsel ve sosyal gelişimle birlikte yaşla paralel olarak arttığını öne süren önceki literatürle tutarlıdır. Yakın zamanda gerçekleştirilen bir meta-analiz çalışmasına 129 çalışmanın verileri dahil edilmiş ve 2-12 yaş arasındaki çocukların çevrelerindeki kişilerin sergilediği dışsal duygusal ipuçlarını doğru bir şekilde tanıyabilme becerisi incelenmiştir. İncelenen tüm duygularda çocukların duygu tanıma becerileri yaşla birlikte artış göstermiştir (Riddel vd., 2024). Richard vd. (2025), 3, 4 ve 5 yaşındaki çocuklarla yaptıkları büyük örneklemlili bir çalışmada çocukların duygu kavrama becerisinin yaşla birlikte geliştiğini raporlamıştır. Dikkat çekici şekilde, 4 ve 5 yaş grupları arasında duygu kavrama puanları açısından anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bu bulgu, duygu kavrama becerisinin bu yaş gruplarında yaşla birlikte geliştiğini gösteren bulgularla tutarlı değildir (örn., Pons vd., 2004). Bu bulgu, araştırma örneklemindeki çocukların duygu kavrama becerisinin bu yaş aralığında daha durağan veya yavaş ilerleyebileceğini, ya da bu iki yaş grubunun benzer düzeyde duygusal kavrayışa sahip olabileceğini düşündürmektedir. Bulgular aynı zamanda cinsiyetin duygu kavrama becerisi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkisi olmadığını; dil becerisinin ise marjinal düzeyde anlamlı etkisi olduğunu göstermiştir.

Bu, duygu kavrama becerisi üzerinde yaşın ve dil becerisinin etkili olduğunu gösteren bulgular ile tutarlıdır (Pons vd., 2003). Analizde dil becerisi ve cinsiyet gibi potansiyel yordayıcılar kontrol edilmesine rağmen yaşın etkisinin anlamlılığını koruması, yaş faktörünün duygu kavrama gelişiminde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bulgular erken çocukluk döneminde duygu kavrama becerisinin gelişimsel doğasını desteklemekte; özellikle 3 yaşın, bu becerinin gelişimi açısından bir eşik olabileceğine işaret etmektedir.

4.4. Dil Becerisinin Gelişimsel Olarak İncelenmesi

Çocukların dil becerisini yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla yapılan kovaryans analizi sonucunda yaş grubunun dil becerisi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Tüm yaş grupları arasında anlamlı farklar bulunması, erken çocuklukta dil becerisinin yaşla birlikte geliştiğini desteklemektedir. Dil gelişiminin erken çocukluk dönemi boyunca genel bilişsel gelişim, dil girdisi çeşitliliği ve sosyal çevre gibi faktörler ile birlikte ilerlediği bilinmektedir (Aksu-Koç ve Ketrez, 2021). Cinsiyetin de dil becerisi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunması, kız çocukların genellikle erkek çocuklara kıyasla daha yüksek dil puanları elde ettiklerini ortaya koyan önceki araştırmalarla uyumludur (örn., Bornstein vd., 2004; Lange vd., 2015). Duygu kavrama becerisinin dil puanlarını marjinal düzeyde yordaması, iki beceri arasındaki ilişkinin yönünü düşündürmektedir. Dil, duyguları tanımlama, nedenlerini açıklama ve sosyal bağlamda anlamlandırma açısından kritik bir araçtır (Eisenberg vd., 2005). Ancak bulgular, duygu kavramanın dil üzerindeki etkisinin yaş ve cinsiyet gibi diğer faktörler dikkate alındığında zayıflayabileceğine işaret etmektedir. Bu durum, duygusal ve dilsel gelişimin birbirini karşılıklı olarak desteklediğini ancak yaş faktörünün baskın bir yordayıcı olabileceğini düşündürmektedir. Sonuç olarak, elde edilen bulgular yaşın dil becerisi üzerinde belirleyici bir rol oynadığını, cinsiyetin ise anlamlı ama daha sınırlı bir katkı sağladığını göstermektedir.

4.5. Değişkenlerin Korelasyon İlişkileri

Çocukların yaş ve duygu kavrama becerisi pozitif şekilde ilişkilidir. Duygusal becerilerin yaşla birlikte artış göstermesi doğal gelişimsel bir bulgudur ve alanyazında birçok çalışma ile tutarlıdır (Pons vd., 2003; Richard vd., 2025; Riddell vd., 2024). Mülkiyet aktarım türlerinin birbirleri ile ilişkisine bakıldığında nötr çalma aktarım türünün nötr kaybetme aktarımı ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. İki aktarımın da gayrimeşru aktarım türü olduğu göz önünde bulundurulduğuna bu beklenebilir bir bulgudur. Nitekim Şen Hastaoğlu'nun (2024) çalışmasında da çalma aktarımı, kaybetme aktarımı ile pozitif yönde ilişkilidir. Nötr çalma aktarımının nötr verme aktarımı ile negatif yönde ilişkili çıkması yine aktarımlardan birinin gayrimeşru birinin meşru özelliklerde olması sebebiyle yine beklenir bulgudur. Çocukların aktarım türlerinde aktarımları meşruluk özelliklerine göre farklı düzeylerde anlaması bilinen bir özelliktir (Blake ve Harris, 2009; Li vd., 2018). Blake ve Harris (2009), aktarım türleri arasındaki ilişkilerin raporlamasını yapmamış olsa da meşru ve gayrimeşru aktarım türlerinin çocuklar açısından ayrımlarının yapıldığını, gayrimeşru aktarım türlerinin meşru aktarım türlerinden daha erken anlaşıldığını vurgulamıştır. Nötr çalma aktarımının nötr bırakma aktarımı ile pozitif şekilde ilişkili olması ise ilginç bir bulgudur. Şen Hastaoğlu'nun (2024) çalışmasında bu aktarımlar negatif ilişkilidir. Bu durum, bırakma aktarımının meşru bir aktarım olsa bile aktarıma ait net olmayan özelliklerden ve anlaşılması güç olmasından kaynaklanıyor olabilir. Örneğin, nesne sahibi tarafından niyetli bir şekilde bırakılsa dahi; çocuklar bu bırakma eylemini tam olarak anlayamamış ve hatta nesnenin hala ilk sahibine ait olmasına bağlı olarak alınmış/çalınmış şeklinde yorumlamış olabilir. Bu yorumla paralel olarak, duygu içeren bırakma aktarımının nötr çalma ve duygu içeren çalma aktarımı ile ilişkili olmadığı görülmüştür. Yani bırakma aktarımına duygusal ipucu eklendiğinde çocuklar bu aktarımı daha iyi anlamış ve yorumlamış olabilir, bu doğrultuda da çalma aktarımları ile ilişki ortadan kalkmış olabilir.

Diğer ilişkilere bakıldığında nötr kaybetme aktarımının nötr bırakma aktarımı ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bulgu, bu aktarım türlerinin bazı ortak özelliklerden kaynaklanıyor olabilir (Bkz. Figür 1). İki aktarımda da sahihsiz bir nesne başkası tarafından bulunur ve alınır. Birinde sahip istemli bir şekilde nesneyi

bırakırken diğesinde istemsizdir. Bu ayırım yetişkinler için net olsa da çocuklar için o kadar net olmayabilir. Bahsedildiği gibi bu aktarım türleri çocuklar tarafından daha geç anlaşılmaktadır ve en son gelişen aktarım türüdür (Li vd., 2018). Şen Hastaoğlu ise (2024) bu aktarımları negatif ilişkili şekilde raporlamıştır.

Mevcut çalışmada nötr verme aktarımının nötr bırakma aktarımı ile negatif ilişkili olduğu görülmüştür. Bu durum iki aktarımın da meşru aktarım olması nedeniyle ilginç bir bulgudur. Bu bulguyla tutarsız olarak Şen Hastaoğlu (2024) verme ve bırakma aktarımlarını pozitif ilişkili bulmuştur. Bu, çocukların verme aktarımını bırakma aktarımına kıyasla daha iyi kavramasından kaynaklanmış olabilir. Verme aktarımında ilk sahip net bir şekilde oyuncağı arkadaşına verirken, bırakma aktarımında sahipsiz bir nesne bulunur ve alınır. Yukarıda bahsedilen; bırakma aktarımına duygusal ipucu eklendiğinde çocuklar tarafından daha iyi anlaşılması olabileceği yorumu burada da görülmektedir. Nötr bırakma ve nötr verme aktarımı beklenmedik şekilde negatif ilişkiliyken duygu içeren bırakma ve duygu içeren verme aktarımı pozitif ilişkilidir.

Duygu içeren aktarımlarda diğeri ilişkilerine bakıldığında duygu içeren çalma aktarımının duygu içeren kaybetme aktarımı ve duygu içeren verme aktarımı ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Duygu içeren aktarımların birbirleri ile pozitif yönde ilişkili olması bu çalışma dahilinde beklendiği bir bulgudur. Çünkü aktarımlara duygusal ipucu eklendiğinde çocukların bu aktarımları daha iyi anlaması beklenmiş ve genel olarak duygu içeren aktarımlarda yüksek performans göstermeleri beklenmiştir. Aktarımlara duygusal ipucu eklenmesi, aktarımların çocuklar tarafından anlaşılmasını kolaylaştırmış ve aktarımlar meşru veya gayrimeşru olsa da çocukların doğru aktarım atıfları yapmalarına yardımcı olmuş olabilir.

Yaş, nötr aktarım türlerinden sadece verme aktarımı ile ilişkilidir ve pozitif yönde ilişkilidir. Bu bulgu verme aktarımının daha geç yaşlarda anlaşılması ile tutarlıdır (Blake ve Harris, 2009; Li vd., 2018). Fakat bu doğrultuda nötr bırakma ve kaybetme aktarımı ile de ilişkili olması beklenebilir ki bu çalışmada ilişkili değildir. Bu, çocukların yaş fark etmeksizin nötr kaybetme ve bırakma aktarımlarında görece kötü performans sergilemesi dolayısıyla yaş ile ilişki çıkmamasından kaynaklanmış olabilir.

Duygu içeren tüm aktarım türleri ile ise yaşın pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Çocukların yaş arttıkça gelişen duygusal becerileri düşünüldüğünde bu beklenen bir bulgudur. Ki yine bununla tutarlı olarak duygu kavrama becerisi, duygu içeren kaybetme aktarımı, duygu içeren verme aktarımı ve duygu içeren bırakma aktarımı ile pozitif ilişkilidir. Duygu içeren çalma aktarımı ise ilişkili değildir. Bu, çocukların çalma aktarımını yaştan ve duygusal becerilerden bağımsız olarak benzer düzeyde olduğu için olabilir.

4.6. Mülkiyet Aktarımları Üzerinde Duygu Kavrama Becerisi, Dil, Yaş ve Cinsiyetin Etkisi

Çocukların mülkiyet aktarım türlerindeki performansları üzerinde etkili olabilecek faktörleri incelemek üzere lojistik regresyon analizleri yürütülmüştür. Regresyona çocukların DKT puanı, dil puanı, yaş ve cinsiyetleri eklenmiştir. Aktarım türlerine göre bulgular sırayla tartışılmıştır.

4.6.1. Çalma Aktarımı

Çocukların çalma aktarımındaki mülkiyet atıflarını yordayan değişkenler lojistik regresyon analizi yoluyla incelenmiştir. Bulgular, duygu içeren çalma aktarımına ilişkin modelin bağımlı değişkendeki varyansın yaklaşık %16.8'ini açıkladığını; nötr çalma aktarımına ilişkin modelin bağımlı değişkendeki varyansın yaklaşık %2'sini açıkladığını göstermektedir. Duygu içeren aktarımda yaş değişkeni pozitif yönde anlamlılığa çok yakın bir etki göstermiştir. Bu sonuç, Rossano vd.'nin (2011) bulgularıyla tutarlıdır. Söz konusu çalışmada yaşın artmasıyla birlikte çocukların mülkiyet normlarını ve bu normlara ilişkin ihlal durumlarını daha doğru değerlendirebildikleri, sosyal kurallara ilişkin muhakeme becerilerinin geliştiği ortaya konmuştur. Öte yandan nötr çalma aktarımında yaşın etkisi anlamlı değildir. Bu durum duygusal ipuçlarının eklendiği bağlamlarda yaşın etkisinin ortaya çıktığı, çünkü yaşla birlikte gelişen dil ve duygu kavrama becerisi gibi diğer becerilerdeki gelişimsel farkların belirginleşmesinden kaynaklanıyor olabilir. Nitekim nötr çalma aktarımında dil ve duygu kavrama becerisinin etkisi anlamlı değilken duygu içeren çalma

aktarımında dil ve duygu kavrama becerisi marjinal düzeyde anlamlı ve pozitif yönde etkili bulunmuştur.

Nötr çalma aktarımındaki duygusal ipucu eksikliği hem küçük hem büyük çocuklar benzer oranda hata yapabilmesine, dolayısıyla yaşın, duygu kavrama ve dil becerisinin etkisini zayıflatmış olabilir.

Duygu kavrama puanının pozitif yönde anlamlılığa yakın etkisi, mülkiyetle ilgili sosyal durumların değerlendirilmesinde duygusal ipuçlarının rolüne işaret etmektedir. Önceki araştırmalar (örn., Pesowski ve Friedman, 2015; 2016) çocukların mülkiyet ilişkilerini anlamada yalnızca bilişsel değil, aynı zamanda duygusal ipuçlarını da kullandıklarını göstermektedir. Bu çalışmada gözlenen eğilim, duygu kavrama becerisinin daha yüksek olmasının çocukların duygu içeren çalma aktarımını doğru değerlendirme olasılığını artırabileceğini göstermiştir. Dil becerisi açısından ise ilginç bir farklılık gözlenmiştir. Nötr aktarımda dil puanı negatif yönde ancak anlamsız kalırken, duygu içeren aktarımda anlamlılığa yakın bir negatif eğilim göstermiştir. Bu bulgu, Astington ve Jenkins'in (1999) boylamsal çalışmasında ortaya konan dil–zihin kuramı ilişkisinin bağlamsal etkileri ile açıklanabilir. Çalışma erken dönemde gelişmiş dil becerisinin sosyal muhakeme ve başkalarının zihinsel durumlarını anlama kapasitesini güçlendirdiğini, bunun da sosyal durumların daha ayrıntılı ve bağlamsal şekilde yorumlanmasına yol açtığını göstermiştir. Bu bağlamsal yorumlama eğilimi, duygusal bağlamlarda net “doğru/yanlış” sınıflandırmalarından sapmalara neden olabilir. Yüksek dil becerisine sahip çocukların, kurala dayalı karar vermek yerine sosyal durumun arka planına ve olası nedenlerine odaklanmaları, çalma senaryosunu değerlendirme biçimlerini etkilemiş olabilir. Bununla birlikte, dil puanının aktarım performanslarına negatif yönde etkisi, dil ölçümünün kendisinden kaynaklanıyor olabilir.

Cinsiyet değişkeni nötr aktarımda anlamlı bulunmamış ve erkek çocukların dezavantajını gösterirken, duygu içeren aktarımda cinsiyet marjinal düzeyde anlamlı ve kız çocukların avantajını göstermiştir. Duygu içeren aktarımda erkek çocukların doğru yapma olasılığının kızlara göre daha düşük olma eğilimi göstermesi, duygu kavrama becerisindeki cinsiyet farklarını gösteren önceki çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir (Chaplin ve Aldao, 2013; McClure, 2000).

Sonuç olarak, bulgular çalma aktarımının daha net ve belirgin doğasına rağmen aktarıma eklenen duygusal ipuçlarının, çocukların yaş, cinsiyet duygu kavrama ve dil becerisinin etkisini belirginleştirdiğini ve çalma aktarımında doğru mülkiyet aktarımı yapma olasılığını artırabileceğini göstermektedir. Nitekim mevcut çalışmada 4 ve 5 yaş grubundaki çocuklar, duygu içeren çalma aktarımında nötr çalma aktarımına kıyasla daha yüksek performans sergilemiştir.

4.6.2. Verme Aktarımı

Çocukların duygu içeren ve nötr verme aktarımlarındaki mülkiyet atıflarını yordayan bilişsel ve demografik değişkenler lojistik regresyon analizi yoluyla incelenmiştir. Duygu içeren aktarımda duygu kavrama ve dil becerisi, yaş ve cinsiyet değişkenlerinin etkisi anlamsızken nötr aktarımda yaş değişkeninin etkisi anlamlı bulunmuş ve modelin açıklama gücü artmıştır. Bu durum, verme davranışının duygusal bağlamda çocuklar tarafından normatif olarak yüksek oranda içselleştirilmiş olabileceğini düşündürmektedir. Duygusal ipuçları, paylaşma/verme davranışıyla uyumlu bir sosyal normu pekiştirdiği için, çocukların büyük çoğunluğu bireysel beceri düzeylerinden bağımsız olarak doğru yanıt vermiş olabilir. Bu durum bağımsız değişkenlerin etkilerini istatistiksel olarak belirsiz hale getirmiş olabilir. Nötr verme bağlamında ise modelin açıklama gücü artmış ve özellikle yaş değişkeni anlamlı yordayıcı olarak öne çıkmıştır. Yaşın anlamlı bulunması, verme davranışının nötr bağlamda değerlendirilmesinde bilişsel gelişimin belirleyici olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda daha büyük çocuklar, duygusal ipuçları bulunmasa da mülkiyet aktarımını doğru değerlendirme konusunda daha başarılıdır. Verme aktarımının belirgin ve net doğası, aktarımın çocukların duygusal ipuçlarından faydalanmaksızın bariz şekilde anlaşılmasını sağlamış olabilir. Mevcut çalışmada verme aktarımı bağlamında duygusal ipucu içeren ve nötr aktarım performanslarının tüm yaş gruplarında benzer bulunması, bu bulguyu desteklemektedir.

Duygu kavrama ve dil becerisi ise her iki aktarımda da anlamlı yordayıcılar olmamıştır. Bu durum, verme aktarımlarında çocukların doğru karar vermelerinin daha çok sosyal kural bilgisinin gelişimine bağlı olduğunu, bireysel duygusal veya dilsel

farklılıkların etkisinin sınırlı kaldığını düşündürmektedir. Bulgular, verme aktarımının duygusal ipuçlarından daha bağımsız bir şekilde çocuklar tarafından anlaşılabilirdiğini ancak duygusal ipuçlarının zayıfladığı nötr durumlarda doğru atıf yapabilmeye yaş faktörünün etkisinin güçlü bir şekilde belirginleştiğini göstermektedir.

4.6.3. Kaybetme Aktarımı

Duygu içeren kaybetme aktarımındaki mülkiyet atıflarını yordayan değişkenler incelendiğinde modelin bağımlı değişkendeki varyansın %23.4'ünü açıkladığı görülmüştür. Bağımsız değişkenler incelendiğinde, duygu kavrama becerisinin pozitif yönde anlamlılığa yakın bir eğilim gösterdiği bulunmuştur. Yaş pozitif yönde ve marjinal düzeyde anlamlılık göstermiştir. Cinsiyetin etkisi anlamlı bulunmuş ve erkek çocukların doğru değerlendirme yapma olasılığı kız çocuklarına kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Buna karşılık, dil puanı anlamlı bir etki göstermemiştir. Nötr kaybetme aktarımında ise varyansın %13.8'i açıklanmış, yalnızca dil puanı anlamlı bulunmuş, diğer tüm değişkenler anlamsız kalmıştır. Bu bulgular, kaybetme aktarımının çocuklar açısından değerlendirmesi zor ve daha belirsiz bir mülkiyet aktarım durumu olduğunu düşüncesini güçlendirmektedir. Duygu kavrama becerisinin pozitif yönde anlamlılığa yakın etkisi, bu aktarımda duygusal ipuçlarının mülkiyet atıflarında belirleyici olabileceğini düşündürmektedir. Kaybetme durumunda mağduriyet ve üzüntü ifadelerin fark edilmesi ve yorumlanması, doğru mülkiyet aktarımı yapmayı kolaylaştırabilir. Bu durum Pesowski ve Friedman'ın (2015; 2016) bulgularıyla uyumludur; nitekim bu araştırma, çocukların mülkiyet ilişkilerini anlamada duygusal bilgiyi aktif olarak kullandıklarını göstermektedir.

Erkek çocukların duygu içeren kaybetme aktarımında doğru mülkiyet atıfları yapma olasılığının kız çocuklara göre yüksek bulunması ilginç bir bulgudur. Birçok çalışma, kız çocuklarının genel olarak duyguları tanıma, yorumlama ve empatik tepki verme konusunda daha avantajlı olduğunu göstermektedir (Brody ve Hall, 2008; Chaplin ve Aldao, 2013).

Ancak burada ölçülen beceri doğrudan duygu tanıma değil, duygusal bağlamdaki mülkiyet kararlarıdır. Bu görev, yalnızca duygusal ipuçlarını anlamayı değil; aynı

zamanda duygusal ipucunu mülkiyet bağlamında kullanma amacıyla sosyal normlara dayalı bir akıl yürütme süreci gerektirmektedir. Örneklemedeki erkek çocuklar, kız çocuklarına göre duygu içeren kaybetme aktarımında bu akıl yürütme sürecini daha iyi yapmış olabilir.

Elde edilen bulgular, kaybetme gibi daha belirsiz mülkiyet aktarımı durumlarında duygusal ipuçlarının eklenmesinin çocukların doğru değerlendirme performansını artırabileceğini göstermektedir. Ayrıca performansı yordayan değişkenler bağlam türüne göre farklılaşmaktadır. Nötr kaybetme bağlamında doğru performans daha çok çocuğun dil becerisiyle ilişkiliyken, duygusal ipucu eklendiğinde dilin etkisi ortadan kalkmakta ve bunun yerine cinsiyet, marjinal olarak yaş ve duygu kavrama becerisi öne çıkmaktadır. Dil puanının anlamlı olması, nötr aktarımda çocukların ipuçlarını yorumlamak ve durumu açıklamak için daha fazla dil becerisine ihtiyaç duymasıyla açıklanabilir. Buna karşın, duygusal ipuçları aktarımın değerlendirme sürecini dil temelli muhakemeden daha çok sosyal-duygusal bilgi işlemeye kaydırıldığını düşündürmektedir. Belirsiz aktarımlarda duygusal ipuçlarının sağladığı bu avantaj, özellikle 3 yaş gibi erken yaşlarda da kendini göstermektedir. Çünkü mevcut çalışma kapsamında çocukların duygu içeren ve nötr kaybetme aktarım performansları arasında tüm yaş gruplarında anlamlı fark bulunmuş; çocuklar duygusal ipucu içeren kaybetme aktarımında daha yüksek performans göstermiştir. Bulgular genel olarak, belirsiz ve daha zor anlaşılabilen bir aktarım olan kaybetme aktarımında duygusal ipuçlarının varlığının çocukların mülkiyet aktarımını doğru yapmalarını kolaylaştırdığını, bu ipuçlarının olmadığı nötr bağlamda ise dil becerisinin daha belirgin hale geldiğini göstermektedir.

4.6.4. Bırakma Aktarımı

Duygu içeren ve nötr bırakma aktarımlarını yordayan değişkenleri incelemek üzere yapılan analiz sonucunda özellikle yaş değişkeni anlamlı bir yordayıcı olarak öne çıkmıştır. Hem duygu içeren hem nötr aktarımda yaş arttıkça doğru değerlendirme olasılığı artmaktadır. Bu durum gelişimsel olgunlaşmanın bırakma bağlamındaki mülkiyet aktarımı muhakemesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Buna karşılık, her iki aktarımda da duygu kavrama, dil ve cinsiyet değişkenleri anlamlı bir

etki göstermemiştir. Yaş faktörü iki durumda da bırakma aktarımında önemli bir yordayıcı olarak öne çıkmaktadır ancak duygusal ipucu eklendiğinde modelin açıklama gücü artmaktadır. Duygusal ipuçlarının eklenmesi, özellikle erken yaş gruplarında bırakma gibi belirsiz bir mülkiyet aktarım türünün değerlendirilmesini kolaylaştırmakta ve yaşın etkisini daha net ortaya çıkarmaktadır.

Duygu içeren bırakma aktarımında yaş değişkeninin anlamlı etkisi, gelişimsel olgunlaşmanın bu tür belirsiz mülkiyet aktarımı durumlarında önemli bir rol oynadığını açıkça ortaya koymaktadır. Ancak modelde yer alan diğer değişkenler anlamlı bulunmamıştır. Duygu kavrama puanı pozitif yönde çok zayıf bir eğilim göstermesine rağmen istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu durum, bırakma bağlamında duygusal ipuçlarının her ne kadar genel performansı artırsa da duygu kavrama becerisi düzeyindeki bireysel farklılıkların bu artış üzerinde belirleyici olmayabileceğini düşündürmektedir. Bırakma bağlamındaki duygusal ipuçları, düşük duygu kavrama becerisine sahip çocukların da bu durumu doğru yorumlayabilmesine imkan tanımış; böylece bu beceriye ilişkin varyans azalmakta ve istatistiksel etki görünmez hale gelmiş olabilir. Ancak buna karşıt bir şekilde bırakma aktarımına eklenen duygusal ipucu; bu aktarım türünde duygu kavrama becerisi açısından farklılaşmaya engel olacak şekilde tüm yaş grupları tarafından belirgin bir şekilde anlaşılmasını engel olabilir. Dil becerisi değişkeni de anlamlı bir yordayıcı olmamıştır. Bu bulgu, bırakma bağlamında doğru mülkiyet aktarımı yapabilmenin dilsel muhakemeden genel gelişimsel bir yaş artışına dayalı olabileceğini ve dil becerisinin etkisini zayıflatmış olabileceğini düşündürmektedir.

4.7. Mülkiyet Aktarımı Gereçekleri

Çalışmada çocuklar bir karaktere mülkiyet atfı yaptıktan sonra bu atıfları “Neden?” sorusu ile gerekçelendirmeleri istenmiştir. Çocukların hem mülkiyet aktarım atıflarına dair düşünce süreçlerini incelemek hem de özellikle duygu içeren aktarımlarda duyguya dair bir atıfta bulunup bulunmadıklarını kontrol etmek amaçlanmıştır. Çocukların en sık verdiği ortak yanıtlara bakıldığında çocukların gerçekten de beklendiği gibi mülkiyet aktarımlarını doğru şekillerde gerekçelendirdiği ve duygu içeren atıflarda duygulara atıf yaptıkları görülmüştür. Örneğin çalma ve kaybetme

aktarımda “*Çünkü o üzgün/üzülmüş.*” şeklinde yanıtlar vermişlerdir. Bu yanıtlar tüm örnekleme yansıtmamaktadır çünkü her çocuk bu soruya cevap vermemiştir. Bu durum “Neden?” sorusunun kendisinden kaynaklanıyor olabilir. Küçük yaştaki çocuklar “Neden?” sorusunu bir sorgulama şeklinde yorumlamış ve bu soruyu yanıtlamaktan çekinmiş olabilir. Genel olarak gerekçelendirme yapan çocukların gerekçelerinin büyük ölçüde doğru olması ve özellikle duygu içeren mülkiyet aktarımlarında duygulara atıfta bulunulması, çalışmanın en temel hipotezini nitel bir bakış açısıyla desteklemektedir. Duygu içeren aktarımlarda aktarım atıflarının gerçekten de duygusal ipuçları aracılığıyla yapıldığı gözlenmiştir. Benzer şekilde duygu içeren verme ve bırakma aktarımlarında çocukların “*Çünkü o mutlu.*” şeklindeki atıfları çocukların bu duyguları nötr yüz ifadesinden ayırt ettiğini ve aktarılan durumla ilgili olarak mülkiyet ilişkisini çıkardıklarını göstermektedir. Duygu içeren çalma ve kaybetme aktarımlarında “*Çünkü o üzgün/üzülmüş.*”; duygu içeren verme ve bırakma aktarımlarında “*Çünkü o mutlu.*” yanıtları, çocukların hikayedeki duyguları doğru bir şekilde kavradıklarını, yorumladıklarını, mülkiyet ile duyguyu bilişsel düzeyde ilişkilendirdiklerini ve aktarımı değerlendirirken karakterin duygusuna odaklandıklarını göstermektedir.

Li vd., (2018) çalışmasında, çocuklardan mülkiyet aktarım atıflarını gerekçelendirmelerini istemiştir. Çalışmada çocukların gerekçelendirmelerinin yaşa bağlı olarak değiştiğini gözlemlemiştir. Üç yaşındaki çocuklar, çoğunlukla nesnenin ilk durumuna atıfta bulunmuş ve özellikle verme koşulu dışında kalan aktarım türlerinde geçersiz ya da gelişimsel olarak yetersiz gerekçeler sunmuştur. Bu durum, 3 yaşındaki çocukların sahiplik kararlarını genellikle ilk sahipliğe dayalı sezgisel yargılarla temellendirdiği şeklinde yorumlanmıştır. Dört yaşındaki çocuklar, bazı koşullarda nesnenin mevcut durumu ya da davranışın meşruluğu gibi daha gelişmiş gerekçelere yönelse de bu yaş grubunda gerekçelendirme düzeyi koşullar arasında anlamlı fark göstermemiştir. Beş yaşındaki çocuklar ise özellikle verme ve çalma koşullarında, nesnenin mevcut durumu ya da eylemin meşruluğuna dayalı daha mantıklı ve duruma özgü açıklamalar sunmuşlardır. Ancak kaybetme ve bırakma gibi daha karmaşık aktarım türlerinde, bu yaş grubundaki çocukların dahi sınırlı düzeyde gerekçelendirme yapabildiği gözlemlenmiştir. Bu bulgular, mülkiyet aktarımını anlamının yalnızca doğru mülkiyet yargıları geliştirmekle sınırlı olmadığını, aynı

zamanda bu yargıları sosyal, bilişsel ve durumsal bağlamları dikkate alarak temellendirme becerisinin de yaşla birlikte geliştiği şeklinde yorumlanmıştır.

4.8. Araştırmada Kullanılan Video Görseller

Bu çalışmada hem görevler hem de aktarım türleri sabit bir sırayla uygulanmıştır. Bu geçmişte benzer bilişsel alanlarda yürütülen araştırmalarla tutarlıdır; örneğin, çocuklarda zihin kuramını inceleyen Wellman ve Liu (2004) da bazı görevleri sabit sırayla sunmuştur. Bu tercih, her bir görev kombinasyonu için tam dengeleme yapmanın yeterli örneklem açısından pratikte mümkün olmadığı çok görevli deneysel tasarımlarda önerilen bir yaklaşımla örtüşmektedir. Nancekivell ve arkadaşları (2023) da benzer bir gerekçeyle görevlerini sabit sırayla sunmuş ve bu yöntemin, görevler arası sıralamanın yol açabileceği olası karıştırıcı etkileri azaltmak açısından faydalı olduğunu belirtmiştir. Sabit sıralama kullanımı, tüm olası sıralamaları dengelemeye yaratabileceği metodolojik karmaşaları ve potansiyel karıştırıcı değişkenleri en aza indirmek açısından faydalı olmuştur. Ayrıca, görev zorluk düzeylerinin olası bir sıraya bağlı etkisini kontrol altına almak için görevler, artan ya da azalan bilişsel yük temelinde sıralanmamış, bu sayede sıraya dayalı sistematik bir yanlılık olasılığı azaltılmıştır. Bu yöntemle, çocukların görev performanslarının sıraya bağlı değil, görev içeriğine bağlı olarak şekillendiği varsayılmıştır.

Bu çalışmada kullanılan ve çalışma kapsamında geliştirilen videolu mülkiyet aktarım görevi, çocukların mülkiyet aktarım atıflarını değerlendirirken yönetsel açıdan önemli bir katkı sunmaktadır. Alanyazında mülkiyet aktarım görevini videolu animasyon şeklinde sunan bir çalışmaya rastlanmıştır (McDermott ve Noles, 2018). Geleneksel olarak, mülkiyet aktarımı üzerine yürütülen araştırmalarda resimli kitapçıklar, çizimler ya da sözlü anlatım temelli senaryolar kullanılmakta; bu da özellikle erken çocukluk dönemindeki çocukların gelişmekte olan bilişsel süreçleriyle sınırlanabilmektedir (örn., Blake ve Harris, 2009; Li vd., 2018; Noles ve Keil, 2019; Neary vd., 2009; Nancekivell vd., 2023; Pesowski ve Friedman, 2015; 2016). Bu çalışmada kullanılan hareketli ve sesli video senaryoları, çocuklara görsel, işitsel ve duygusal açıdan daha zengin bir deneyim sunarak senaryoyu ve olayları daha iyi anlamalarına yardımcı olmuştur.

Videoların duygusal ipuçları içeren ve içermeyen şeklinde ayrı senaryolarda yapılandırılmış olması, yalnızca mülkiyet yargılarını değil, aynı zamanda çocukların duygusal çıkarım becerilerinin bu yargılardaki rolünü de daha kontrollü biçimde değerlendirme imkanı sağlamıştır. Ayrıca senaryoların cinsiyete göre ayrıştırılarak çocukların kendilerini karakterle özdeşleştirme düzeyleri arttırmak hedeflenmiştir. Videolarda doğru yanıtların sırasal olarak dengelenmesi ise, seçim yanlılığı gibi sistematik hata kaynaklarının etkisini azaltma amacıyla uygulanmıştır.

Bu yöntemin bir diğer önemli katkısı, çocukların dikkat sürelerine uygun biçimde hazırlanmış kısa videolarla (her biri 30 saniye) veri toplanmış olmasıdır. Toplam ekran süresi, 3–5 yaş grubu çocuklar için önerilen günlük ekran süresini aşmamakta ve bu da uygulamanın etik yönden uygunluğunu desteklemektedir. Ayrıca senaryo seslendirilmelerinin video ile senkronize şekilde entegre edilmesi, çocukların olay akışını daha bütüncül algılamasını sağlamıştır. Hazırlanan videolar, uygulayıcıya bağlı değişkenliğin azaltılmasını; veri toplama sürecinin standardize edilmesini sağlamış ve uygulayıcıya senaryoların tek tek okunmasını engelleyerek uygulama sürecini önemli ölçüde kolaylaştırmıştır.

Bu çalışmada geliştirilen videolu aktarım senaryoları, çocukların bilişsel ve sosyal-duygusal işleme süreçlerini destekleyerek değerlendiren bir ölçme yaklaşımı sunmaktadır. Görsel-işitsel bütünlük, cinsiyet gibi bireysel farklılıklara duyarlılık ve duygusal ipucu gibi kuramsal değişkenlerin ayrı senaryolarda sunulması gibi yönleriyle erken çocukluk döneminde gelişimsel çalışmaların yöntemsel çeşitliliğine bir katkı sunmuştur.

4.9. Sınırlılıklar ve Öneriler

Bu çalışmanın bulguları alanyazına önemli katkılar sunsa da bazı sınırlılıklar dahilinde değerlendirilmelidir. İlk olarak, çalışmada kullanılan senaryolar ve duygusal ipuçları araştırmacı tarafından ilgili alanyazın ışığında yapılandırılmış yapay durumları yansıtmaktadır. Araştırmada kullanılan senaryo temelli görevler duygusal ipucu içeren ve içermeyen durumları aktarmada kontrol sağlamak açısından avantajlı olsa da çocukların gerçek yaşamda karşılaştıkları mülkiyet aktarım durumlarını

yansıtamayabilir. Özellikle duygusal ipuçlarının basit mimiklerle sunulmuş olması, duyguların çok boyutlu doğasını sınırlı biçimde temsil etmektedir. Gerçek yaşamda duygular genellikle sözel, doğal jest ve mimikler içeren ve bağlamsal olarak bütünleşik biçimde iletildiğinden, bu sınırlı sunum biçimi çocukların anlamlandırma süreçlerini etkileyebilir. Gerçek yaşamda çocukların mülkiyet aktarımıyla karşılaştıkları bağlamlar daha karmaşık ve çok boyutlu olabilir. Bu durum, dış geçerlilik açısından bir sınırlılık oluşturabilir.

İkinci olarak, çalışmanın kesitsel bir tasarıma sahip olması, çocukların mülkiyet aktarımı ve duygu kavrama becerisindeki gelişimi zamana yayılan bir süreç olarak izlemeye olanak tanımamaktadır. Bu nedenle, yaşa bağlı gelişimsel eğilimler ancak farklı yaş gruplarının karşılaştırılması yoluyla değerlendirilebilmiştir. Gelecek çalışmaların boylamsal desenler içermesi, gelişimsel değişimlerin daha net izlenmesine katkı sağlayabilir. Üçüncü olarak, araştırmada kullanılan görevler her çocuk için yalnızca bir kez uygulanmıştır. Bu durum analizlerde her bir görev için tekil ölçümlerle sınırlı kalınmasına neden olmuş, dolayısıyla veriler kesikli (kategorik/dikotomik) olarak analiz edilmiştir. Bu bağlamda parametrik analizlerin varsayımlarını karşılamayan veri yapısı nedeniyle, analizlerde parametrik olmayan testler tercih edilmiştir. Her görev birden fazla kez uygulanarak çocukların performansı üzerinden sürekli ve daha kararlı ölçümlerin elde edilmesi sayesinde parametrik analizler kullanılarak daha güçlü çıkarımlar yapılabilir, istatistiksel gücü yüksek karşılaştırmalar gerçekleştirilebilir. Son olarak, çalışmanın veri toplama süreci kısıtlı bir zaman aralığında gerçekleştirilmiştir. Bu durum, bazı katılımcıların dil ölçümlerinin eksik olmasına sebep olmuştur. Veri toplama sürecinin zamanlaması daha uygun ve yeterli olduğu durumlarda eksik veri riski en aza indirgenebilir.

SONUÇ

Bu tez çalışmasında, 3-5 yaş aralığındaki çocukların çalma, verme, kaybetme ve bırakma mülkiyet aktarım türlerini anlama düzeyleri ile duygusal ipuçlarının bu anlama sürecine etkisi incelenmiştir. Bulgular, çocukların farklı aktarım türlerinde farklı örüntülerde yaşa bağlı değişimler gösterdiklerini ortaya koymuştur. Çalma aktarımında duygusal ipuçlarının etkisi 3 yaşındaki çocuklarda görülmezken, 4 ve 5 yaşındaki çocuklarda görülmüştür. Verme aktarımında tüm yaş gruplarında ipuçlarının etkisi anlamsız bulunmuştur. Çocuklar özellikle bırakma ve kaybetme aktarımlarını anlarken ipuçlarından faydalanmış, tüm yaş gruplarında duygusal ipuçlarının anlamlı etkisi gözlenmiştir. Analizler, duygusal ipuçlarının, özellikle daha belirsiz mülkiyet aktarım türlerinde, çocukların mülkiyet aktarımına dair yargılarını olumlu yönde etkileyebildiğini göstermiştir. Bu durum, mülkiyet aktarım türlerinin kendilerine özgü farklı özelliklerinden, çocukların aktarım türlerini farklı şekillerde ve gelişim düzeylerinde anladıklarını göstermektedir. Çalışmada incelenen yaş, duygu kavrama becerisi, dil becerisi ve cinsiyet gibi değişkenlerin etkisi çocukların duygusal ipuçlarının kullanımı ve mülkiyet aktarımlarını anlama bağlamında aktarım türlerine özgü olarak değişmiştir.

Bu çalışma, erken çocukluk döneminde mülkiyet aktarımının yalnızca bilişsel bir beceri değil, aynı zamanda duygusal ve sosyal bileşenlerle örülü karmaşık bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Çocukların, özellikle bırakma ve kaybetme gibi daha belirsiz aktarımlara ilişkin mülkiyet yargılarında, duygusal ipuçlarından faydalandıkları gözlenmiştir. Bu bulgular, gelişimsel psikoloji literatürüne bir katkı sunmakta; mülkiyet kavrayışının gelişimini sadece bilişsel çerçevede değil, duygusal etkileşimler bağlamında da değerlendirmek gerektiğini göstermektedir.

Bu tez çalışmasının erken çocukluk döneminde mülkiyet kavramının gelişimini daha bütüncül şekilde anlamak için duygu kavrama ve dil becerisi gibi değişkenlerin öneminin anlaşılmasına katkıda bulunması; mülkiyet kavrayışında duygusal ipuçlarının katkısına dikkat çekmesi beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Adler, N. E., Epel, E. S., Castellazzo, G. ve Ickovics, J. R. (2000). Relationship of subjective and objective social status with psychological and physiological functioning: Preliminary data in healthy white women. *Health Psychology, 19*(6), 586-592.
- Aksu-Koç, A. ve Ketrez, F. N. (2021). Anadili Gelişimi. Ç. Aydın, T. Göksun, A. C. Küntay ve D. Tahiroğlu (Ed.) *Aklın çocuk hali* (s. 13-31) içinde. Koç Üniversitesi Yayınları.
- Astington, J. W. ve Jenkins, J. M. (1999). A longitudinal study of the relation between language and theory-of-mind development. *Developmental Psychology, 35*(5), 1311–1320. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.35.5.1311>
- Blake, P. R. ve Harris, P. L. (2009). Children's understanding of ownership transfers. *Cognitive Development, 24*(2), 133-145.
- Blake, P. R. ve Harris, P. L. (2011). Early representations of ownership. H. Rossve, O. Friedman (Ed.). *Origins of ownership of property: New directions for child and adolescent development*, 132 (s. 39–51) içinde.
- Bornstein, M. H., Hahn, C. S. ve Haynes, O. M. (2004). Specific and general language performance across early childhood: Stability and gender considerations. *First language, 24*(3), 267-304.
- Brody, L. R. ve Hall, J. A. (2008). Gender and emotion in context. M. Lewis, J. M. Haviland-Jones, L. Feldman Barret (Ed.). *Handbook of emotions* (s. 395-408) içinde. Guilford Yayıncılık.

- Brownell, C. A., Iesue, S. S., Nichols, S. R. ve Svetlova, M. (2013). Mine or yours? Development of sharing in toddlers in relation to ownership understanding. *Child Development, 84*(3), 906-920.
- Campos, J. J. ve Barrett, K. C. (1984). Toward a new understanding of emotions and their development. C. Izard, J. Kagan ve R. Zajonc (Ed.). *Emotions, cognition, and behavior* (s. 229–263) içinde. Cambridge University Yayıncılık.
- Castro, V., Halberstadt, A., Lozada, F. ve Craig, A. (2014). Parents' emotion-related beliefs, behaviours, and skills predict children's recognition of emotion. *Infant and Child Development, 24*(1), 1-22. <https://doi.org/10.1002/icd.1868>
- Chaplin, T. M. ve Aldao, A. (2013). Gender differences in emotion expression in children: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin, 139*(4), 735.
- Cheal, J. L. ve Rutherford, M. D. (2011). Categorical perception of emotional facial expressions in preschoolers. *Journal of Experimental Child Psychology, 110*(3), 434-443.
- Cram, F. ve Ng, S. H. (1989). Children's endorsement of ownership attributes. *Journal of Economic Psychology, 10*(1), 63-75. [https://doi.org/10.1016/0167-4870\(89\)90057-3](https://doi.org/10.1016/0167-4870(89)90057-3)
- Denham, S. A. (1998). *Emotional development in young children*. (1. Basım). Guilford Yayıncılık.
- Denham, S., Bassett, H. ve Zinsser, K. (2012). Early childhood teachers as socializers of young children's emotional competence. *Early Childhood Education Journal, 40*(3), 137-143. <https://doi.org/10.1007/s10643-012-0504-2>
- Denham, S. A. ve Couchoud, E. (1987). Young preschoolers' ability to identify emotions in equivocal situations. [Konferas Sunumu]. Annual Meeting of the American Psychological Association, New York.

- Denham, S. A. ve Zoller, D. (1991). Socialization of emotion: Pathway to preschoolers' emotional and social competence. *International Journal of Behavioral Development*, 14(3), 293–309.
- Dunn, J. ve Hughes, C. (1998). Young children's understanding of emotions: The role of family and friends. *Child Development*, 69(4), 1104–1112. <https://doi.org/10.1080/026999398379709>
- Dunn, J. ve Munn, P. (1985). Becoming a family member: Family conflict and the development of social understanding in the second year. *Child Development*, 480-492.
- Eisenberg, N., Sadovsky, A. ve Spinrad, T. L. (2005). Associations of emotion-related regulation with language skills, emotion knowledge, and academic outcomes. *New directions for child and adolescent development*, 2005(109), 109-118.
- Eisenberg-Berg, N., Haake, R. J. ve Bartlett, K. (1981). The effects of possession and ownership on the sharing and proprietary behaviors of preschool children. *Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development*, 27(1), 61-68.
- Fabes, R. A., Eisenberg, N., McCormick, S. E. ve Wilson, M. S. (1988). Preschoolers' attributions of the situational determinants of others' naturally occurring emotions. *Developmental Psychology*, 24(3), 376.
- Fabes, R. A., Eisenberg, N., Nyman, M. ve Michealieu, Q. (1991). Young children's appraisals of others' spontaneous emotional reactions. *Developmental Psychology*, 27(5), 858.
- Fasig, L. (2000). Toddlers' understanding of ownership: Implications for self-concept development. *Social Development*, 9(3), 370-382. <https://doi.org/10.1111/1467-9507.00131>
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4. basım). SAGE Yayıncılık.

- Friedman, O. ve Neary, K. R. (2008). Determining who owns what: Do children infer ownership from first possession? *Cognition*, 107(3), 829-849.
- Friedman, O. ve Ross, H. (2011). Twenty-one reasons to care about the psychological basis of ownership. H. Ross ve, O. Friedman (Ed.). *Origins of ownership of property: New directions for child and adolescent development*, 132 (s. 1-8) içinde.
- Garcia, S. E. ve Tully, E. C. (2020). Children's recognition of happy, sad, and angry facial expressions across emotive intensities. *Journal of Experimental Child Psychology*, 197, 104881.
- Gelman, S., Manczak, E. ve Noles, N. (2012). The nonobvious basis of ownership: Preschool children trace the history and value of owned objects. *Child Development*, 83(5), 1732-1747.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2012.01806.x>
- Gibbons, J. D. ve Chakraborti, S. (1991). Comparisons of the Mann-Whitney, Student's t, and alternate t tests for means of normal distributions. *Journal of Experimental Education*, 59, 258-267.
- Harris, P. L. (2000). Understanding emotions. M. Lewis ve J. M. Haviland-Jones (Ed.). *Handbook of emotions* (s. 281–292) içinde. Guilford Yayıncılık.
- Harris, P. L., Johnson, C. N., Hutton, D., Andrews, G. ve Cooke, T. (1989). Young children's theory of mind and emotion. *Cognition and Emotion*, 3(4), 379–400.
<https://doi.org/10.1080/02699938908412713>
- Hay, D. F. (2006). Yours and mine: Toddlers' talk about possessions with familiar peers. *British Journal of Developmental Psychology*, 24(1), 39-52.
- Herba, C., Landau, S., Russell, T., Ecker, C. ve Phillips, M. (2006). The development of emotion-processing in children: Effects of age, emotion, and intensity.

Journal of Child Psychology and Psychiatry, 47(11), 1098-1106.
<https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2006.01652.x>

Hughes, C. ve Dunn, J. (1998). Understanding mind and emotion: Longitudinal associations with mental-state between young friends. *Developmental Psychology*, 34, 1026-1037. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.34.5.1026>

Huh, M. ve Friedman, O. (2017). Young children's understanding of the limits and benefits of group ownership. *Developmental Psychology*, 53(4), 686–697. <https://doi.org/10.1037/dev0000284>

Kanngiesser, P., Gjersoe, N. ve Hood, B. M. (2010). The effect of creative labor on property-ownership transfer by preschool children and adults. *Psychological Science*, 21(9), 1236-1241.

Kanngiesser, P. ve Hood, B. M. (2014). Young children's understanding of ownership rights for newly made objects. *Cognitive Development*, 29, 30-40.

Kazak Berument, S. ve Güven, A. G. (2013). Turkish expressive and receptive language test: I. Standardization, reliability and validity study of the receptive vocabulary sub-scale. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(3), 1-10.

Kim, S. ve Kalish, C. W. (2009). Children's ascriptions of property rights with changes of ownership. *Cognitive Development*, 24, 322–336. <https://10.1016/j.cogdev.2009.03.004>

Li, Z., Qi, M., Yu, J. ve Zhu, L. (2018). Who is the rightful owner? Young children's ownership judgments in different transfer contexts. *Frontiers in Psychology*, 9, 1-11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01314>

Lin, Z., Yu, J., Jiang, Y., Wang, X. T. ve Zhu, L. (2023). Longitudinal development of children's sharing behaviour: Only children versus children with siblings from rural China. *Child: Care, Health and Development*, 49(2), 400-406.

- McClure, E. B. (2000). A meta-analytic review of sex differences in facial expression processing and their development in infants, children, and adolescents. *Psychological bulletin*, 126(3), 424-453.
- Nancekivell, S. E., Davidson, N. S., Noles, N. S. ve Gelman, S. A. (2023). Preliminary evidence for progressions in ownership reasoning over the preschool period. *Developmental Psychology*, 59(6), 1-35.
- Neary, K. R. ve Friedman, O. (2014). Young children give priority to ownership when judging who should use an object. *Child Development*, 85(1), 326-337.
- Neary, K. R., Friedman, O. ve Burnstein, C. L. (2009). Preschoolers infer ownership from "control of permission". *Developmental Psychology*, 45(3), 873–876. <https://doi.org/10.1037/a0014080>
- Nelson, J., Freitas, L., O'Brien, M., Calkins, S., Leerkes, E. ve Marcovitch, S. (2012). Preschool-aged children's understanding of gratitude: Relations with emotion and mental state knowledge. *British Journal of Developmental Psychology*, 31(1), 42-56. <https://doi.org/10.1111/j.2044-835x.2012.02077.x>
- Noles, N. S. ve Gelman, S. A. (2014). You can't always want what you get: Children's intuitions about ownership and desire. *Cognitive Development*, 31, 59-68.
- Noles, N. S. ve Keil, F. C. (2019). Exploring the first possessor bias in children. *PLoS One*, 14(1), <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0209422>
- O'Brien, M., Weaver, J., Nelson, J., Calkins, S., Leerkes, E. ve Marcovitch, S. (2010). Longitudinal associations between children's understanding of emotions and theory of mind. *Cognition & Emotion*, 25(6), 1074-1086. <https://doi.org/10.1080/02699931.2010.518417>
- Olson, K. R. ve Shaw, A. (2011). 'No fair, copycat!': what children's response to plagiarism tells us about their understanding of ideas. *Developmental Science*, 14(2), 431-439. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7687.2010.00993.x>

- Pala, F. C. (2015). *Analysing self-regulation: Its cognitive and emotional foundations and links with social understanding in early child development*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi], Lancaster Üniversitesi, Lancaster.
- Pala, C., Hastaoğlu, Z. Ş. ve Akdeniz, B. (2021). Mülkiyet kavramının erken çocuklukta gelişim süreci ve farklı boyutları. *Psikoloji Çalışmaları*, 41(2), 365-401.
- Parker, A., Mathis, E. ve Kupersmidt, J. (2013). How is this child feeling? Preschool-aged children's ability to recognize emotion in faces and body poses. *Early Education and Development*, 24(2), 188-211. <https://doi.org/10.1080/10409289.2012.657536>
- Pesowski, M. ve Friedman, O. (2015). Preschoolers and toddlers use ownership to predict basic emotions. *Emotion*, 15(1), 104-108. <https://doi.org/10.1037/emo0000027>
- Pesowski, M. L. ve Friedman, O. (2016). Preschoolers use emotional reactions to infer relations: The case of ownership. *Cognitive Development*, 40, 60-67.
- Pesowski, M. L., Nancekivell, S. E., Tasimi, A. ve Friedman, O. (2022). Ownership and Value in Childhood. *Annual Review of Developmental Psychology*, 4, 161-183.
- Pons, F. ve Harris, P. (2000). Test of emotion comprehension: TEC. University of Oxford
- Pons, F., Lawson, J., Harris, P. L. ve de Rosnay, M. (2003). Individual Differences in Children's Emotion Understanding: Effects of Age and Language. *Scandinavian Journal of Psychology*, 44, 347-353. <http://dx.doi.org/10.1111/1467-9450.00354>

- Richard, S., Cavadini, T., Dalla-Libera, N., Angonin, S., Alaria, L., Lafay, A., ... ve Gentaz, E. (2025). The development of specific emotion comprehension components in 1285 preschool children. *Scientific Reports*, *15*(1), 1-11. <https://doi.org/10.1038/s41598-025-90613-z>
- Riddell, C., Nikolić, M., Dusseldorp, E. ve Kret, M. E. (2024). Age-related changes in emotion recognition across childhood: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, *150*(9), <https://doi.org/10.1037/bul0000442>
- Riedl, K., Jensen, K., Call, J. ve Tomasello, M. (2015). Restorative justice in children. *Current Biology*, *25*(13), 1731-1735. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2015.05.014>
- Rochat, P., Robbins, E., Passos-Ferreira, C., Oliva, Â., Dias, M. ve Guo, L. (2014). Ownership reasoning in children across cultures. *Cognition*, *132*(3), 471-484. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2014.04.014>
- Ross, H. S. (2013). Effects of ownership rights on conflicts between toddler peers. *Infancy*, *18*(2), 256-275. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7078.2012.00121.x>
- Ross, H., Friedman, O. ve Field, A. (2015). Toddlers assert and acknowledge ownership rights. *Social Development*, *24*(2), 341-356. <https://doi.org/10.1111/sode.12101>
- Rossano, F., Rakoczy, H. ve Tomasello, M. (2011). Young children's understanding of violations of property rights. *Cognition*, *121*(2), 219-227. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2011.06.007>
- Sauter, D., Panattoni, C. ve Happé, F. (2012). Children's recognition of emotions from vocal cues. *British Journal of Developmental Psychology*, *31*(1), 97-113. <https://doi.org/10.1111/j.2044-835x.2012.02081.x>

- Schmidt, M. F., Rakoczy, H. ve Tomasello, M. (2013). Young children understand and defend the entitlements of others. *Journal of Experimental Child Psychology*, 116(4), 930-944. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2013.06.013>
- Strayer, J. (1986). Children's attributions regarding the situational determinants of emotion in self and others. *Developmental Psychology*, 22(4), 455-460. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.22.4.455>
- Şen Hastaoğlu, Z. (2024). *Gelişimsel bir bakış açısı ile mülkiyet kavramının değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Tibbett, T. P. ve Lench, H. C. (2015). When do feelings help us? The interpersonal functions of emotions. *Emotion Review*, 7(2), 130-135. <https://doi.org/10.1177/1754073914553001>
- Tomasello, M. (1998). One child's early talk about possession. *Typological Studies in Language*, 36, 349-373. <https://10.1075/tsl.36.13tom>
- Vyond, <https://www.vyond.com/>, 2024 (Erişim tarihi: 15 Ağustos, 2024).
- Wellman, H. M. ve Liu, D. (2004). Scaling of theory-of-mind tasks. *Child Development*, 75(2), 523-541. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00691.x>
- Wellman, H. M., Harris, P. L., Banerjee, M. ve Sinclair, A. (1995). Early understanding of emotion: Evidence from natural language. *Cognition & Emotion*, 9(2-3), 117-149.
- Wellman, H. M., Phillips, A. T. ve Rodriguez, T. (2000). Young children's understanding of perception, desire, and emotion. *Child Development*, 71(4), 895-912
- Widen, S. Ve Russell, J. (2010). Children's scripts for social emotions: causes and consequences are more central than are facial expressions. *British Journal of*

Developmental Psychology, 28(3), 565-581.

<https://doi.org/10.1348/026151009x457550d>

Yang, F., Shaw, A., Garduno, E. ve Olson, K. R. (2014). No one likes a copycat: A cross-cultural investigation of children's response to plagiarism. *Journal of Experimental Child Psychology*, 121, 111-119.

EKLER

EK 1: Ege Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurumu, Etik Kurul İzni

**EGE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ**

Ek-7

YÜRÜTÜCÜNÜN ADI SOYADI / KURUMU	Doç. Dr. F. Cansu PALA / Edebiyat Fakültesi	
DANIŞMANIN ADI SOYADI / KURUMU	-	
DiĞER ARAŞTIRMACILAR	Eda ŞEN / Sosyal Bilimler Enstitüsü	
ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	☒ Yüksek Lisans Tezi ☐ Doktora Tezi ☐ Özgün Araştırma	
ARAŞTIRMANIN BAŞLIĞI	Gelişimsel Olarak Mülkiyet Aktarımı ve Bilişsel-Duygusal Becerilerin İncelenmesi	
BİLİRKİŞİ GÖRÜŞÜ	Yok	
KARARIN ALINDIĞI TOPLANTI TARİHİ	30/10/2024	
TOPLANTI / KARAR SAYISI	10 / 25	PROTOKOL NO: 2624
KARAR	Araştırma, OYBİRLİĞİ ile etik açıdan uygun bulunmuştur.	

Prof. Dr. Mehmet ERSAN
Kurul Başkanı

Elektronik onaylıdır (online toplantı yolu ile)

Prof. Dr. Hülya YILMAZ
Kurul Başkan Yardımcısı
(Toplantıya Katılmadı)

Prof. Dr. Selami FEDAKAR
Kurul Üyesi
(Toplantıya Katılmadı)

Prof. Dr. Sonia AMADO
Kurul Üyesi
Elektronik onaylıdır (online toplantı yolu ile)

Prof. Dr. Mustafa MUTLUER
Kurul Üyesi
Elektronik onaylıdır (online toplantı yolu ile)

Prof. Dr. Aydanur GACENER ATIŞ
Kurul Üyesi
(Toplantıya Katılmadı)

Prof. Dr. Abdullah TEMİZKAN
Kurul Üyesi
Elektronik onaylıdır (online toplantı yolu ile)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 2: Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma Uygulama İzni

14.02.2025 13:53

Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü

Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü

Başvuru Durumu: Onaylandı

L

Başvuru Tarihi: 03.02.2025

Uygulama Başlama Tarihi: 10.02.2025

Uygulama Bitiş Tarihi: 10.02.2026

Kişisel Bilgiler

Başvuru Bilgileri

B

Başvuru Şekli: Üniversite

Başvurunun Yapıldığı Ülke: Türkiye

Başvuran Unvanı: Öğrenci

Kademe: Yüksek Lisans

Üniversite Adı: EGE ÜNİVERSİTESİ

Fakülte / Enstitü / Yüksek Okul: SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Bölüm / Anabilim Dalı: PSİKOLOJİ (YL) (TEZLİ)

Yurtdışı Üniversite Bilgisi:

Araştırma Bilgileri

EK 3: Ebeveyn Onam Formu

VELİ ONAM FORMU

Sayın Veli;

Aşağıda bilgileri yer alan araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığının izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz araştırmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı sizin onayınıza bağlıdır. Araştırmaya katılım sağlanamaması veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilenmeyecektir. Araştırmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir. Araştırma uygulamaları, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında çocuğunuz sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Çocuğunuz araştırmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, araştırmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Araştırmaya katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Onay vermeden önce konu ile ilgili herhangi bir sorunuz varsa aşağıda iletişim bilgileri verilen araştırmacıya sorabilirsiniz.

Araştırmacının Adı Soyadı	Eda Şen
Araştırmacının İletişim Bilgileri	
Araştırmanın Adı	Gelişimsel Olarak Mülkiyet Aktarımı ve Bilişsel-Duygusal Becerilerin İlişkisi
Araştırmanın Amacı	Mülkiyet aktarımı çeşitli yollarla nesnelere sahipinin değişmesi durumudur. Bu araştırmada çocukların duygusal tepkilerden nesne-sahip ilişkisi çıkarma becerilerini incelemek ve mülkiyet aktarımlarının gelişimsel örüntüsünü belirlemek incelemek amaçlanmaktadır. Çocuklar bir nesnenin sahibinden izinsiz kullanıldığında nesne sahibinin olumsuz tepki vereceğini tahmin edebilir veya nesne sahibinin duygularını açıklamak için mülkiyet ilişkisini kullanabilir. Fakat çocukların bunu ne zaman ne sıklıkla ve hangi koşullarda yaptıkları belirsizdir. Çalışmaya farklı yaş gruplarından çocuklar dahil edilerek mülkiyet aktarımının ve bilişsel-duygusal becerilerin gelişiminin gözlenmesi ve bu iki alan arasındaki ilişkinin gelişimsel olarak izlenmesi, bireysel farklılıkların gözlenebilmesi amaçlanmaktadır. Uygulamalar, araştırmayı yürüten yüksek lisans öğrencisi bir psikolog tarafından çocuğunuzun okulunda gerçekleştirilecektir. Çalışma sırasında tablet ve basılı materyaller kullanılacaktır. Toplam ekran süresi 5 dakikayı aşmayacaktır, diğer ölçüm materyalleri ise basılı materyallerden oluşmaktadır. Çocuğunuzun çalışmaya katıldığı gün, günlük toplam ekran süresinden 5 dakikası kullanılmış olacaktır. Lütfen o günkü ekran süresini 5 dakika kısaltınız.

Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrenci'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. .../.../....

İmza:

Velinin Adı-Soyadı:

(*Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz.)

EK4: Demografik Bilgi Formu

Ebeveyn Demografik Bilgi Formu

Sayın Veli,

Lütfen aşağıdaki soruları eksiksiz ve doğru bir şekilde doldurunuz. Formda verdiğiniz bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır.

1- Genel Bilgiler

Cinsiyetiniz:

- Kadın
 Erkek

Doğum Yılı:

Eğitim Durumunuz:

- İlkokul
 Ortaokul
 Lise
 Üniversite
 Yüksek Lisans/Doktora
 Diğer:

2- Diğer Sorumlu Kişi (Çocuğunuzun bakımında aktif bir rol alan ikinci bir yetişkini ifade eder.
Örneğin, biyolojik ebeveyn, vasi, büyükanne/büyükbaba gibi).

Doğum Yılı:

Cinsiyeti: Kadın
 Erkek

Eğitim Durumu:

- İlkokul
 Ortaokul
 Lise
 Üniversite
 Yüksek Lisans/Doktora
 Diğer:

3- Çocuğunuzla İlgili Bilgiler

Çocuğunuzun Adı ve Soyadı:

Çocuğunuzun Şu Anda Devam Ettiği Okulun Adı:

Çocuğunuzun gelişimi hakkında herhangi bir endişeniz var mı?

- Evet
 Hayır

Not: Bu formda verilen bilgiler yalnızca bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim!

Eğer varsa, lütfen açıklayınız:

4- Aşağıdaki merdivenin Türkiye’de insanların ekonomik olarak bulunduğu konumları temsil ettiğini düşünün. Merdivenin en üst basamağında ekonomik olarak en iyi durumda olan yani en yüksek kazançlı mesleklere sahip kişiler var. Merdivenin en alt basamağında ise; ekonomik olarak en kötü durumda olanlar yani, en düşük kazanç seviyesindeki mesleklere sahip kişiler ya da işsizler var. Merdivende ne kadar üst basamaktaysanız, en iyi durumda olan kişilere o kadar yakınsınız, merdivende ne kadar alt basamaktaysanız, en kötü durumda olan kişilere o kadar yakınsınız demektir.

Kendinizi bu merdivenin hangi basamağına konumlandırırdınız? Lütfen yaşamınızın bu döneminde Türkiye’deki diğer insanlara kıyasla kendinizi merdivenin hangi basamağında gördüğünüzü, o basamağı temsil eden sayıyı aşağıdaki ölçekte işaretleyerek belirtiniz.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Bu soruyu cevaplamamayı tercih ederim

Teşekkür ederiz!

Not: Bu formda verilen bilgiler yalnızca bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim!

EK 5: Aktarım Türü, Duygusal İpucu ve Cinsiyete Göre Mülkiyet Aktarım Hikayeleri ve Soruları

Aktarım	Duygu	Cinsiyet	Hikaye	Sorular
Çalma	Var	Kız	<i>Bu Ayşe, şimdi parkta oyun oynuyor. Bu Beyza ve bu da Cansu. Onlar da parktalar. Beyza ve Cansu parka oyuncak ayı getirmiş ve ayıyla oynuyorlar. Daha sonra Beyza ve Cansu su içmek istiyor ve oyuncak ayıyı bırakıp su içmeye gidiyor. Beyza ve Cansu gittiğinde Ayşe geliyor ve oyuncak ayıyı görüyor. «Ah, bu çok güzel!» diyor ve oyuncak ayıyı alıyor. Beyza ve Cansu geri geldiğinde oyuncak ayıyı hiçbir yerde bulamıyor. Cansu şimdi çok üzgün.</i>	<ul style="list-style-type: none">- Sence oyuncak ayı kimin?- Neden?
Kaybetme	Var	Kız	<i>Bu Deniz. Bu da Eda. Bugün müzeye gidiyorlar. Deniz ve Eda müzeye büyüteç götürmeye karar veriyor. Şimdi otobüse biniyorlar. Bu Fatma, o da otobüste. Şimdi otobüs müzeye varıyor. Deniz ve Eda otobüsten iniyor. Ama büyüteci otobüste unutuyorlar. Fatma büyüteci</i>	<ul style="list-style-type: none">- Sence büyüteç kimin?- Neden?

			<i>buluyor. Onu alıyor ve «Ah, bu çok güzel!» diyor. Deniz ve Eda otobüse geri geldiğinde büyüteci hiçbir yerde bulamıyor. Deniz şimdi çok üzgün.</i>	
Verme	Var	K1Z	<i>Bu Melis. Melis bahçeye gelirken oyuncak robotunu getiriyor ve bahçede oyun oynuyor. Bu Zehra. Bu da Öykü. Zehra ve Öykü, Melis ile oynamak için bahçeye geliyorlar. Beraber oynarken, Melis robotunu Zehra ve Öykü'den birine hediye ediyor ve eve gidiyor. Öykü «Ah, bu çok güzel!» diyor. Öykü şimdi çok mutlu.</i>	<ul style="list-style-type: none">- Sence oyuncak robot kimin?- Neden?
Bırakma	Var	K1Z	<i>Bu Elif. Elif'in bir topu var ama topun çok eski olduğunu düşünüyor. Bu nedenle bir gün Elif yürürken topu bir çöp kutusunun yanına koyuyor. Bu Selin. Bu da Büşra. Elif topu atarken Selin ve Büşra onu görüyor. Çöp kutusuna doğru yürüyorlar. Selin topu alıyor ve «Ah, bu çok güzel!» diyor. Selin şimdi çok mutlu.</i>	<ul style="list-style-type: none">- Sence top kimin?- Neden?

Çalma	Var	Erkek	<i>Bu Ali, şimdi parkta oyun oynuyor. Bu Barış ve bu da Can. Onlar da parktalar. Barış ve Can parka oyuncak araba getirmiş ve arabayla oynuyorlar. Daha sonra Barış ve Can su içmek istiyor ve oyuncak arabayı bırakıp su içmeye gidiyor. Barış ve Can gittiğinde Ali geliyor ve oyuncak arabayı görüyor. «Ah, bu çok güzel!» diyor ve oyuncak arabayı alıyor. Barış ve Can geldiğinde oyuncak arabayı hiçbir yerde bulamıyor. Can şimdi çok üzgün.</i>	<ul style="list-style-type: none">- Sence oyuncak araba kimin?- Neden?
Kaybetme	Var	Erkek	<i>Bu Deniz. Bu da Efe. Bugün müzeye gidiyorlar. Deniz ve Efe müzeye büyüteç götürmeye karar veriyor. Şimdi otobüse biniyorlar. Bu Fatih, o da otobüste. Şimdi otobüs müzeye varıyor. Deniz ve Efe otobüsten</i>	<ul style="list-style-type: none">- Sence büyüteç kimin?- Neden?

			<i>iniyor. Ama büyüteci otobüste unutuyorlar. Fatih büyüteci buluyor, onu eline alıyor ve «Ah, bu çok güzel!» diyor. Deniz ve Efe otobüse geri geldiğinde büyüteci hiçbir yerde bulamıyor. Deniz şimdi çok üzgün.</i>	
Verme	Var	Erkek	<i>Bu Halil. Halil bahçeye gelirken oyuncak robotunu getiriyor ve bahçede oyun oynuyor. Bu Mete. Bu da Osman. Mete ve Osman, Halil ile oynamak için bahçeye geliyorlar. Beraber oynarken, Halil robotunu Mete ve Osman'dan birine hediye ediyor ve eve gidiyor. Osman «Ah, bu çok güzel!» diyor. Osman şimdi çok mutlu.</i>	<ul style="list-style-type: none">- Sence oyuncak robot kimin?- Neden?
Bırakma	Var	Erkek	<i>Bu Emre. Emre'nin bir topu var ama topun çok eski olduğunu düşünüyor. Bu nedenle bir gün Emre sokakta oynarken oyuncak kamyonu bir çöp kutusunun yanına koyuyor. Bu Selim. Bu da Bora. Emre topu atarken Selim ve Bora onu görüyor. Çöp kutusuna doğru</i>	<ul style="list-style-type: none">- Sence top kimin?- Neden?

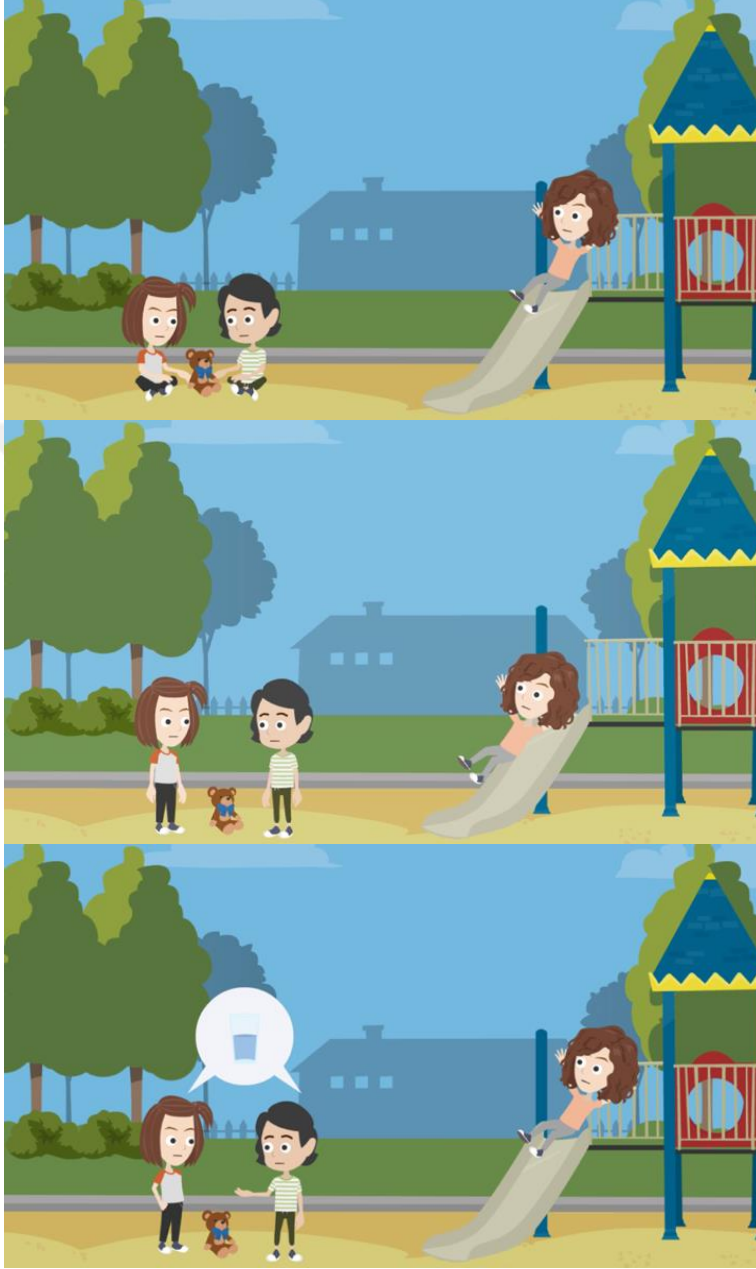
			<i>yürüyorlar. Selim topu alıyor ve «Ah, bu çok güzel!» diyor. Selim şimdi çok mutlu.</i>	
<i>Çalma</i>	<i>Yok</i>	<i>Kız</i>	<i>Bu Aysel, okul bahçesinde oturuyor. Bu Buse. O da okul bahçesinde. Buse okula kitabını getirmiş ve kitap okuyor. Daha sonra Buse acıkıyor ve kitabı bırakıp yemek yemeye gidiyor. Buse gittiğinde Aysel geliyor ve kitabı görüyor. «Ah, bu çok güzel!» diyor ve kitabı alıyor. Buse geri geldiğinde kitabı hiçbir yerde bulamıyor.</i>	<i>- Sence kitap kimin? - Neden?</i>
<i>Kaybetme</i>	<i>Yok</i>	<i>Kız</i>	<i>Bu Esin. Esin yolda yürüyor. Yürürken Esin'in kalemi çantasından düşüyor. Bu Didem. Didem de yolda yürüyor. Didem kalemi buluyor. Onu alıyor ve «Ah, bu çok güzel!» diyor. Esin geri geldiğinde kalemi hiçbir yerde bulamıyor.</i>	<i>- Sence kalem kimin? - Neden?</i>

Verme	Yok	Kız	<i>Bu Pelin. Pelin sınıfa gelirken oyuncak trenini getiriyor ve treniyle oynuyor. Bu Merve. Merve, Pelin ile oynamak için yanına gidiyor. Beraber oynarken, Pelin oyuncak trenini Merve'ye hediye ediyor ve gidiyor. Merve «Ah, bu çok güzel!» diyor.</i>	<ul style="list-style-type: none">- Sence lego kimin?- Neden?
Bırakma	Yok	Kız	<i>Bu Hande. Hande bugün sahilde. Sahile giderken oyuncak küreğini de getiriyor. Ama küreğin çok eski olduğunu düşünüyor. Bu nedenle küreği sahilde bırakıyor ve gidiyor. Bu İrem. İrem ve küreği buluyor, «Ah, bu çok güzel!» diyor ve küreği alıyor.</i>	<ul style="list-style-type: none">- Sence oyuncak kürek kimin?- Neden?
Çalma	Yok	Erkek	<i>Bu Ahmet, okul bahçesinde oturuyor. Bu da Cem. O da okul bahçesinde. Cem okula kitabını getirmiş ve kitap okuyor. Daha sonra Cem acıkıyor ve kitabı bırakıp yemek yemeye gidiyorlar. Cem</i>	<ul style="list-style-type: none">- Sence kitap kimin?- Neden?

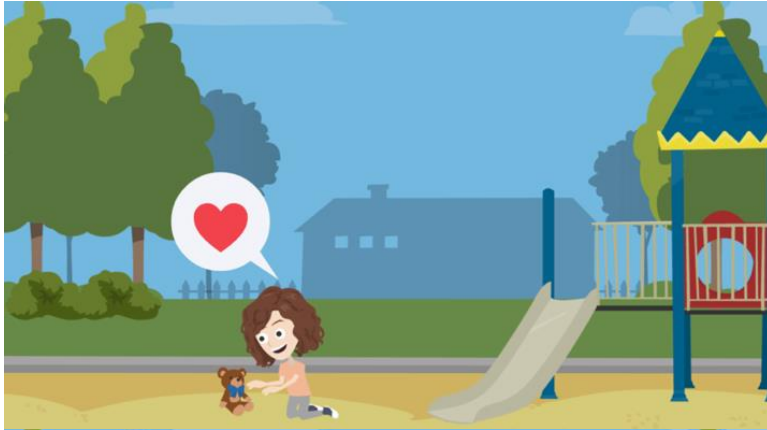
			<i>gittiğinde Ahmet geliyor ve kitabı görüyor. «Ah, bu çok güzel!» diyor ve kitabı alıyor. Cem geri geldiğinde kitabı hiçbir yerde bulamıyor.</i>	
Kaybetme	Yok	Erkek	<i>Bu Doruk. Doruk yolda yürüyor. Yürürken Doruk'un kalemi çantasından düşüyor. Bu Koray. Koray da yolda yürüyor. Koray kalemi buluyor. Onu alıyor ve «Ah, bu çok güzel!» diyor. Doruk geri geldiğinde kalemi hiçbir yerde bulamıyor.</i>	<ul style="list-style-type: none">- Sence kalem kimin?- Neden?
Verme	Yok	Erkek	<i>Bu Alper. Alper sınıfa gelirken oyuncak trenini getiriyor ve treniyle oynuyor. Bu Ömer. Ömer, Alper ile oynamak için yanına gidiyor. Beraber oynarken, Ömer legosunu Ömer'e hediye ediyor ve gidiyor. Ömer «Ah, bu çok güzel!» diyor.</i>	<ul style="list-style-type: none">- Sence lego kimin?- Neden?
Bırakma	Yok	Erkek	<i>Bu Onur. Onur bugün sahilde. Sahile giderken oyuncak küreğini de getiriyor. Ama küreğin çok eski olduğunu düşünüyor. Bu nedenle küreği sahilde bırakıyor ve eve gidiyor. Bu Arda. Arda küreği buluyor, «Ah, bu çok güzel!» diyor ve küreği alıyor.</i>	<ul style="list-style-type: none">- Sence oyuncak kürek kimin?- Neden?

EK 6: Örnek Mülkiyet Aktarım Video Kareleri

Kız-Çalma Aktarımı-Duygu Var

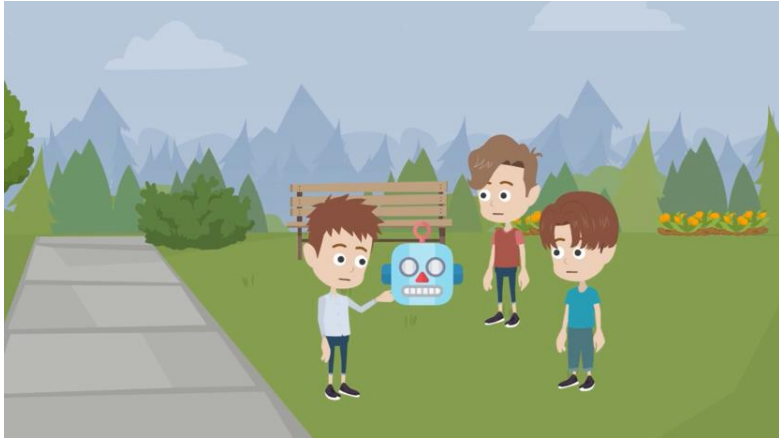

Erkek-Verme Aktarımı-Duygu Var

EK 7. Çocukların Aktarım Gerekçeleri

Çocukların Çalma Aktarımındaki Atıflarının Gerekçeleri

Duygu İçeren	Nötr
“Çünkü mutsuz duruyor.”	“Çünkü izinsiz aldı.”
“Çünkü o üzgün.”	“Çünkü yemek yemeye gittiğinde kitabı orda unuttu.”
“Çünkü izinsiz aldı.”	“O bırakıp gitti.”
“Çünkü o üzülmüş.”	“Az önce o okuyordu.”
“Çünkü bu çok üzgün görünüyor, diğeri üzgün değil.”	“Alıp götürdü.”
“Üzüldüğü için. Oyunağı için üzülmüş olabilir.”	“Çalmış.”
“Üzgün.”	“İlk onundu.”
“O oynuyordu.”	“Kitabı o okuyordu.”
“O üzüldü.”	“Onun ama öteki aldı.”
“O üzüyor.”	“Çünkü kitabını oraya koydu, yemek yemeye gitti. O da izinsiz aldı.”
“İlk ondaydı.”	“Çünkü o oraya koydu.”
“Üzüldüğü için.”	“Çünkü onun.”
“Çalmış.”	“O meyve yemeye gitti, o da izinsiz aldı.”
“Üzgün diye.”	“Onun ama öteki aldı.”
“Başkalarının eşyaları izinsiz alınmaz.”	“Çünkü o bulamadı.”
“Çünkü o getirmiş.”	“Çünkü kitabı orda bırakmıştı.”

Çocukların Kaybetme Aktarımındaki Atıflarının Gerekçeleri

Duygu İçeren	Nötr
“Çünkü mutsuz.”	“Çünkü izinsiz aldı.”
“Çünkü o üzgün.”	“O düşürmüştü.”
“Çünkü izinsiz aldı.”	“Çantasından düştü.”
“Çünkü o üzölmüş.”	“Kırmızı giymiş.”
“Çünkü bu çok üzgün görünüyor, diğeri üzgün değil.”	“İlk onundu.”
“Üzöldüğü için. Oyuncağı için üzölmüş olabilir.”	“O düşürdü.”
“Çünkü onun.”	“O getirmişti.”
“Onun elindeydi.”	“İlk başta onundu.”
“Üzgün.”	“Onun çantasından düştü.”
“Üzölür.”	“Çalmış.”
“O eline aldı.”	“Sonra o aldı.”
“Çalmış.”	“Çünkü o düşürmüştü.”
“Çünkü çok üzgün.”	“Çünkü çantadan düşürdü, bulmaya çalıştı ama bulamadı.”
“Üzgün diye.”	“Çünkü hiçbir yerde bulamadı.”
“İzinsiz aldı.”	“Çünkü ilk onun çantasındaydı.”

Çocukların Verme Aktarımındaki Atıflarının Gerekçeleri

Duygu İçeren	Nötr
“Ona hediye ettiği için o mutlu olmuş.”	“Çünkü o diğerine hediye etti ama normalde onundu.”
“Çünkü mutlu.”	“O paylaştı.”
“Ona hediye etmek istedi.”	“Hediye etti.”
“Çünkü o mutlu olmuş.”	“İlk o oynuyordu.”
“Çünkü o sevindi.”	“İlk o oynuyordu sonra diğerine hediye etti.”
“Diğerine hediye ediyor.”	“Ona hediye etmiş.”
“Ona hediye etti.”	“Treni ona hediye etti.”
“O aldı.”	“Hediye etmiş.”
“Oynamak istiyor.”	“Çünkü ona verdi.”
“Çünkü arkadaşı ona hediye etti.”	“Hediye etti, onun oldu.”
“Paylaştı.”	“Çünkü ona hediye etti.”
“Ona verdi.”	“Ona hediye etti, önceden diğerinindi.”
“Çünkü o sevindi.”	“Artık onun.”
“O mutlu.”	“Çünkü oynuyor.”
“Ona verdi, o yüzden mutlu.”	“Paylaşmak istiyor.”
“Çünkü ona verdi robotu.”	“O hediye etti.”
“Mutlu diye.”	“Çünkü onun.”

Çocukların Bırakma Aktarımındaki Atıflarının Gerekçeleri

Duygu İçeren	Nötr
“Çünkü o aldı.”	“Çünkü en son o alıp gidiyor.”
“Çünkü mutlu.”	“Çünkü o bıraktı.”
“Çünkü topu o aldı.”	“Çünkü küreği orada bırakmıştı, o aldı.”
“Çünkü çöp kutusuna bırakmıştı sonra aldı.”	“Çünkü o aldı.”
“Çünkü mutlu olduğu için onun gözükmüyor.”	“Bıraktı.”
“Onundu, eskiydi, arkadaşı aldı.”	“Çünkü oynarken eski diye bıraktı.”
“O aldı, öteki bıraktı.”	“Çünkü yere bıraktı.”
“Çünkü o mutlu olmuş.”	“İlk başta onundu, eskidi diye bıraktı.”
“Çünkü o sevindi.”	“O bıraktı.”
“Çünkü o aldı.”	“Bırakıp gitti.”
“Topu o buldu.”	“Saçları güzel.”
“O çöpe koydu.”	“İlk onundu.”
“Çünkü topu o aldı.”	“O aldı.”
“Mutlu diye.”	“Çünkü o eski olduğunu düşündü, yere koydu.”

TEŞEKKÜR

Tez sürecimdeki tüm emekleri, destekleri ve yol göstericiliği için sevgili tez danışmanım Doç. Dr. Fatma Cansu PALA DEDEOĞLU'na çok teşekkür ederim. Ege Üniversitesi Gelişim Psikolojisi ABD'de eğitim sürecime katkıda bulunan tüm hocalarım Prof. Dr. Aysun DOĞAN, Doç. Dr. Türkan YILMAZ IRMAK ve Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇENGELCİ ÖZEKES'e teşekkür ederim. Çok sevgili dostlarım, onlar olmadan bitirilmiş bir yüksek lisans düşüncesinin beni çok korkuttuğu, üç yıldır her gün "İyi ki varlar." dediğim çok değerli Bilge ÇANAKKALE, Serra Ecem TAKAN ve Sümeyra IŞIK'a sadece varlıkları için bile çok teşekkür ederim. Ki bu uzun yolculuğumuzda birbirimize sadece var olmaktan çok öte bir destek ve sevgi kaynağı olduk. Üç yıldır yaptığınız her şey için hepimize ayrı ayrı teşekkür ederim. Bana güç kaynağı oldunuz. Akademik hayatımın bir diğer yarısı olan Marmara Üniversitesi'nde birlikte çalıştığım araştırma görevlisi arkadaşlarıma süreçteki tüm destek ve kolaylaştırıcılıkları için çok teşekkür ederim. Akademik idol ve ilham kaynağım sevgili Doç. Dr. Tuğba YILMAZ'a tüm destekleri ve güveni için çok teşekkür ederim.

Veri toplama sürecimdeki tüm destekleri ve kolaylaştırıcılığı için sevgili arkadaşım Psikolog Bilge BİLGİN'e çok teşekkür ederim. Onsuz bir veri toplama süreci hayal edemiyorum. Aynı zamanda veri topladığım tüm okulların okul müdürleri ve rehberlik birimlerine çok teşekkür ederim. Veri toplama sürecime büyük katkı sağlayan Marmara Üniversitesi Psikoloji bölümünde lisans eğitimlerine devam eden öğrenci arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. "Büyüklerin merak ettiği konular"ın araştırma konusu olup bir şekilde benim araştırmama da katılımcı olmuş tüm çocuklara ve ailelerine, değerli vakitleri ve iş birlikleri için çok teşekkür ederim. Ben sizinle "oyun oynarken" çok keyif aldım ve her birinizle tanıştığıma çok memnun oldum.

Süreçteki tüm destekleri ve sürekli benim iyilik halimi düşündüğünü bildiğim çok sevgili lise arkadaşım Sıla YETER'e, İstanbul'da "kimsem" olan sevgili Psikolog Elif ÜNLÜERLER ve Psikolog Mehtap KÖSEOĞLU'na tüm destekleri için çok teşekkür ederim. Adını sayamadığım ama bir şekilde mesleki hayatıma iyi anlamda dokunmuş herkese çok teşekkür ederim.

Teşekküre nerden başlayıp neyi vurgulayacağımı bilmediğim, sadece onların sevgisi ve bana duydukları güven olmasaydı bugünü göremeyeceğimi bildiğim aileme çok teşekkür ederim. Çok sevgili annem Pınar ŞEN, çok sevgili babam Zeynel Abidin ŞEN ve çok sevgili kardeşçığım Selin Cemre ŞEN; varlığınız için minnettarım. Geçmiş ve gelecek tüm başarılarım sizindir.

Kendime de teşekkür ederim. Bazen dursam da düşsem de devam etmekte çok zorlansam da en başından bu yola girdiğim için; hayatımdaki bu güzel insanları kazandığım ve kaybetmediğim için çok teşekkür ederim.

İZMİR, 2025

Eda ŞEN

Özgeçmiş

Eda Şen

EĞİTİM

Lisans

İzmir Bakırçay Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İzmir
Yüksek Onur Derecesi

GPA: 3,82

Eyl 2018 - Haz 2022

Yüksek Lisans

Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji (Psikoloji Tezli Yüksek Lisans), İzmir

Eylül 2022 -

GPA: 3,82

İŞ DENEYİMİ

Araştırma Görevlisi

Marmara Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü
2024–devam ediyor

Ege Üniversitesi - Bilişsel Gelişim Laboratuvarı, İzmir

Laboratuvar Asistanı

Eki 2022 - May 2023

Eğitici Psikolog

Ege Üniversitesi ve Koç Üniversitesi Gelişim Psikolojisi Alt Dalları, İzmir
Erken ergenlik dönemindeki ergenleri hedef alan ve onlara temel yaşam becerilerini öğretmeyi amaçlayan PERGEL Projesinde Eğitici Psikolog olarak görev aldım.

BURSLAR

Stajyer Yüksek Lisans Öğrencisi Bursu

TÜBİTAK 1002-B, Mülkiyet Kavramının Gelişiminin İncelenmesi (Proje No: 123K665)

GÖNÜLLÜLÜK FAALİYETLERİ

2019 - TEGV Gönüllü Eğitimlik

2020 - Gönüllü
EFPSA – Better Together Projesi

2021-2022- Yerel Koordinatör
EFPSA – Better Together Projesi

POSTER VE BİLDİRİ SUNUMLARI

- I. Şen, E., Yıldız, S., Kademli, B. ve Karanfil, D. (Temmuz 2021). Temel Psikolojik İhtiyaçların Tatmini ile Prososyal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Öz Şefkatin Düzenleyici Rolü [Sözlü Sunum], 8. EJER Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi, Aksaray, Türkiye.
- II. Şen, E. (Aralık 2023). Erken Çocuklukta Mülkiyet Aktarımlarının Gelişimi ve Duygusal Gelişimle İlişkisi [Sözlü Sunum], 3. Uluslararası Bilim Festivali “Tez Buluşmaları”, İzmir, Türkiye.
- III. Şen, E. (Eylül 2024). Bu Oyuncak Kimin? Kaybolunca En Çok Üzülen Kişinin Olabilir mi? [Poster Sunumu], 4. Gelişim Psikolojisi Sempozyumu, Ankara, Türkiye.

KİTAP BÖLÜMÜ

- I. Özdoğru A. ve Şen, E (2025). Kadının Yaşam Boyu Gelişimi, (İçinde) Kadın Psikolojisi Normal ve Anormal (Ed.) Prof. Mustafa Bilici
Gazi Kitabevi, İstanbul, 2025